ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
ВИЛОЯТИ СУҒД
МАҶЛИСИ ВАКИЛОНИ ХАЛҚИ НОҲИЯИ ШАҲРИСТОН (Даъвати IV)

ҚАРОР

аз 17 августи соли 2011 | № 85 | ш. Шаҳристон

Оиди тасдиқи «Барномаи рушди иҷтимоию иқтисодии ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2011-2015»

Мутобиқи моддаи 8-и Қонуни конститутсионии Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ» ва бо мақсади таъмин намудани вазъи устувори рушди иқтисодӣ ва иҷтимоии ноҳияи Шаҳристон иҷлосияи шашуми Маҷлиси вакилони халқи ноҳияи Шаҳристон (даъвати IV)

ҚАРОР МЕКУНАД:

1. Барномаи рушди иҷтимоию иқтисодии ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2011-2015 тасдиқ карда шавад (замима мегардад).
2. Аз мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии вилояти Суғд хоҳиш карда шавад, ки «Барномаи рушди иҷтимоию иқтисодии ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2011-2015»-ро дастгирӣ намояд.
3. Назорати иҷрои қарори мазкур ба зиммаи комиссияҳои доимии Маҷлиси вакилони халқи ноҳия вогузор карда шавад.

Раиси Маҷлис **Н. Муқумов**

БАРНОМАИ РУШДИ
ИҚТИСОДИИ ДЕҲОТ
RURAL GROWTH PROGRAMME

Барнома бо дастгирӣ ва кӯмаки техникии Барномаи Рушди Деҳоти БРСММ, Агентии ҳамкориҳои байналмиллалии Олмон ва Департаменти рушди ҳамкориҳои байналмиллалии Британияи Кабир, таҳти сарпарастии Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳия гаштааст.

Мундарича

Рӯйхати ихтисорот 5
Сухани ифтитоҳии Раиси ноҳия 6
Пешгуфтор 7

Боби 1. Ҳолати умумӣ ва вазъи воқеии ноҳия 8
1.1. Сохти маъмурию ҳудудии ноҳияи Шаҳристон 8
1.2. Таърихи мухтасари ноҳияи Шаҳристон 8
1.3. Шароитҳои иқлим ва табиати ноҳияи Шаҳристон 9
1.4. Ҳолати демографии ноҳия 9
1.5. Тамоилҳои асосии иқтисодию иҷтимоии ноҳияи Шаҳристон 11
1.6. Биниши ноҳияи Шаҳристон 14

Боби 2. Таҳлили вазъ ва дурнамои соҳаҳо 16
2.1. Иқтисодиёт 16
2.1.1. Кишоварзӣ 16
2.1.2. Саноат 20
2.1.3. Соҳибкории хурд ва миёна 22
2.1.4. Хизматрасониҳо дар инкишофи СХМ 23
2.1.5. Стратегия ва вазифаҳои соҳаҳои иқтисодиёт 26
2.2. Иҷтимоиёт 31
2.2.1 Маориф 31
2.2.2. Тандурустӣ 34
2.2.3. Ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ 37
2.2.4. Фарҳанг ва фароғат 39
2.2.5. Стратегия ва вазифаҳои соҳаҳои иҷтимоиёт 42
2.3. Инфрасохтор 46
2.3.1. Хоҷагии манзилию коммуналӣ 46
2.3.2. Барқрасонӣ 48
2.3.3. Нақлиёт, алоқа ва роҳ 48
2.3.4. Стратегия ва вазифаҳои соҳаҳои инфрасохтор 52
2.4. Ҳифзи муҳити зист 56
2.4.1. Ҳолатҳои фавқулодда 56
2.4.2. Муҳити зист ва хоҷагии ҷангал 57
2.4.3. Стратегия ва вазифаҳои бахши бехатарӣ ва муҳити зист 60
2.5. Таъминоти захиравӣ дар раванди идоракунии рушди иҷтимоию иқтисодии ноҳия 62
2.6. Маблағгузории Барнома 67

Боби 3. Мониторинг ва арзёбӣ 69

Рӯйхати ихтисорот

ВРИС	Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон
МИМХД	Мақомоти иҷроияи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ
БРСММ	Барномаи рушди Созмони Миллали Муттаҳид
БРН	Барномаи Рушди Ноҳия
DFID	Департаменти Британияи Кабир оид ба рушди байналмиллалӣ
GIZ	Агентии Олмон оид ба ҳамкории техникӣ
ГТ	Гурӯҳи ташаббускор
ГК	Гурӯҳи корӣ
КАТС	Кӯмаки аввалияи тиббию санитарӣ
КДФОК	Корхонаи давлатии фаръии обу корезӣ
КВДИОН	Корхонаи воҳидии давлатии интиқоли оби нӯшокӣ
МваА	Мониторинг ва арзёбӣ
НРҶ	Нақшаи Рушди ҷамоат
НОБ	Нерӯгоҳи обии барқӣ
НМваА	Низоми мониторинг ва арзёбӣ
ММД	Маҷмуи Маҳсулоти Дохилӣ
МДҶ	Маркази дастгирии ҷамоат
ОКТ	Омӯзишгоҳи касбӣ техникӣ
ПСМ	Партовҳои сахти маишӣ
СМР	Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2015
СПКСК	Стратегияи паст кардани сатҳи камбизоатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2010-2012
СХМ	Соҳибкории хурду миёна
СШН	Сирояти шадиди роҳи нафас
ТҒД	Ташкилотҳои ғайридавлатӣ
ҲРҲ	Ҳадафҳои Рушди Ҳазорсола
ШРН	Шӯрои рушди ноҳия
ҶСП	Ҷамияти саҳомии шакли пӯшида
ҶС	Ҷамъияти саҳомӣ

Сухани ифтитоҳии Раиси ноҳияи Шаҳристон

Шаҳристон ноҳияи аз нав барқароргардида, хушбоду ҳаво ва зебоманзар буда, барои истеҳсол ва коркарди маҳсулотҳои гуногуни кишоварзӣ мувофиқ мебошад.

Шаҳристон дорои манзараҳои зебою дилрабо, боду ҳавои софу беғубор, кӯҳҳои сарсабз ва аз канданиҳои фоиданок ғанӣ мебошад. Ноҳияи Шаҳристон барои ташкил ва рушди соҳаи сайёҳӣ мувофиқ буда, мардуми он бо меҳмондӯстию меҳру садоқат машҳур гаштаанд.

То солҳои наздик дар ҳудуди ноҳия мактабҳои замонавӣ башумор буда, ҳатто бинои беморхонаи замонавӣ вуҷуд надошт. Бо назардошти мушкилиҳои дар соҳаҳои гуногуни хоҷагии халқи ноҳия ҷойдошта, метавон чунин хулоса баровард, ки вазифаи аввалиндараҷаи мо тавассути Барномаи мазкур - ин баланд бардоштани сатҳу сифати зиндагии аҳолии ноҳия, пурра аз таъмир баровардани роҳҳои маҳаллӣ, беҳтар намудани ҳолати инфрасохтори ноҳия ва бунёди корхонаҳои коркарди маҳсулот ва сохтмону ба истифода додани иншоотҳои муосири иҷтимоӣ мебошад.

Имрӯз ноҳияро, ки қариб ягон манбаи истеҳсоли маводи ниёзи ҳаррӯзаи мардум надорад, бе содироту воридот тасаввур намудан имконнопазир аст.

Таи чанд моҳ гурӯҳи кории ноҳия, дар доираи лоиҳаи Барномаи рушди деҳот ва дар асоси дастури методии тавсиянамудаи Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон, бо дастгирии молиявии Барномаи рушди Созмони Миллали Муттаҳид, Вазорати Рушди Байналмиллали Бритониёи Кабир ва Агентиии Олмон оиди хамкории байналхалқӣ, кӯшиш ба харҷ доданд, ки Барномаи рушди ноҳияро таҳия намоянд. Барнома аз ҷониби аҳолии ноҳия ва тамоми сохторҳои маҳаллӣ дастгирӣ ёфт. Роҳбарияти ноҳияи Шаҳристон тамоми кӯшишу ғайрати худ ва кормандони худро барои расидан ба ҳадафҳои Барнома равона менамояд.

Барои дар амал татбиқ намудани Барномаи рушди ноҳияи Шаҳристон, корҳои зиёдеро ба анҷом расонидан лозим аст. Ҳамаи мо шароити диёрамонро хуб медонем ва дар бораи захираҳои бойи он низ иттилоъ дорем.

Мутаассифона, барои амалӣ намудани Барномаи рушди ноҳия, захираҳои молиявии ноҳия нокифоя мебошанд. Ҳиссаи зиёди буҷети ноҳия аз ҳисоби субвенсияи вилоятӣ буда, тақрибан 68 фоизро ташкил медиҳад. Аз ин рӯ, моро лозим аст, ки ҷиҳати татбиқи Барномаи рушди ноҳия фазои солими сармоягузориро барои сармоягузорони ватанию хориҷӣ муҳайё намуда, маблағҳои воридгардидаро самаранок ва мақсаднок истифода барем. Аз ҷониби дигар, дар ноҳия омилҳои зиёде мавҷуданд, ки дар сурати истифодабарии мақсадноки онҳо, захираҳои молиявӣ ғанӣ мегарданд. Муҳимтар аз ҳама, хоҳиши аҳолӣ, созмонҳои маҳаллӣ ва мақомоти маҳаллӣ барои истифодаи самараноки онҳо хеле зиёд аст.

Ноҳияи Шаҳристон барои расидан ба дараҷаи баланди рушди иқтисодиёт, фарҳанг ва маънавиёт, тамоми омилҳои заруриро доро мебошад. Замини ҳосилхез, сарватҳои табиӣ, таҷрибаи кофӣ, тамаддуни сеҳазорсола, аз ҳама муҳимаш, мардуми меҳнатдӯст ва мумтоз дорад.

Ман ба ҳамаи онҳое, ки дар таҳияи Барномаи рушди иқтисодию иҷтимоии ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2011-2015 саҳм гузоштаанд, миннатдории худро изҳор намуда, боварии комил дорам, ки минбаъд низ дар масъалаи ободонии ноҳияи Шаҳристон ба мо кӯмак мерасонанд ва дар ҳаллу фасл намудани мушкилоти мардуми он саҳми худро мегузоранд.

ПЕШГУФТОР

Барномаи рушди иқтисодию иҷтимоии ноҳияи Шаҳристон нақшаи миёнамӯҳлати рушди ноҳияи Шаҳристон буда, бо иштироки васеъ ва машваратҳои намояндагони доираҳои зиёди аҳолӣ ва ҷомеаи шаҳрвандию бахши хусусӣ тарҳрезӣ шудааст.

Дар таҳлили мушкилотҳои соҳаҳои мухталифи иктисодиёти ноҳия ва интихоби самтҳои асосии рушди минбаъдаи он, мутахассисони соҳаҳои дахлдор ва фаъолони ноҳия иштирок ва саҳмгузорӣ намудаанд.

Барномаи номбурда дар асоси «Дастури методӣ оид ба таҳия ва татбиқи Барномаи рушди шаҳру ноҳияҳо ва мақомоти худидораи шаҳраку деҳот», ки Вазорати рушди иқтисод ва савдои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар асоси сиёсати давлатӣ ва асосҳои стратегии рушди кишвар тартиб додаст, таҳрезӣ гардидааст.

Барномаи зикргардида таъмини рушди устувори иҷтимоию иқтисодии ноҳияро дар панҷ соли оянда пешбинӣ менамояд. Он роҳнамои фаъолияти минбаъдаи мақомоти идораи маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ва механизми муосири ҳамоҳангсозандаи тамоми мақомоту ташкилотҳои дар ҳудуди ноҳия фаъолияткунанда мебошад.

Барнома ба тариқи зайл таҳрезӣ гардидааст:

Боби 1-ум шарҳи мухтасар ва таҳлили ҳолати кунунии ноҳияро бо фарогирии тамоюлҳои рушди солҳои охир дар бар мегирад.

Боби 2-юм баҳодиҳии ҳолати ҷории ноҳияро дар соҳаҳои иқтисодиёт, иҷтимоиёт, инфрасохтор ва ҳифзи муҳити зист, инчунин стратегияи рушди соҳаҳои мазкурро дар панҷ соли минбаъда дар бар гирифтааст.

Боби 3-юм масъалаҳои ташкили шабакаи татбиқ, мониторинг ва арзёбии Барномаи рушди ноҳияро фарогир шудааст.

Барномаи мазкур миёнамуҳлат буда, дар ҳар панҷ сол як маротиба таҳия гашта, соле як маротиба рафти иҷроиши он мавриди баррасӣ қарор дода мешавад ва бо назардошти натиҷаҳои мониторинг ва арзёбии вазъи иҷтимоию иқтисодии ноҳия, ба Барнома тағйироту иловаҳо ворид карда мешаванд.

БОБИ 1. ҲОЛАТИ УМУМӢ ВА ТАҲЛИЛИ ВАЗЪИ НОҲИЯ

1.1. Сохти маъмурию ҳудудии ноҳияи Шаҳристон

Ноҳияи Шаҳристон дар домонакӯҳи қаторкӯҳҳои Туркистон воқеъ гардидааст. Ноҳия аз тарафи ҷанубу шарқ ба масофаи 53 км бо ноҳияи Истаравшан, аз тарафи шимолу ғарб ба масофаи 33 км бо ноҳияи Айнӣ ва аз тарафи ҷанубу ғарб ба масофаи 124 км бо Ҷумҳурии Ӯзбекистон ҳамсарҳад мебошад.

Масофаи роҳ аз маркази ноҳияи Шаҳристон то шаҳри Душанбе 240 км ва то маркази вилояти Суғд - шаҳри Хуҷанд 100 километрро ташкил медиҳад.

Масоҳати умумии ноҳия 114,3 км^2-ро ташкил медиҳад.

Дар ноҳия 2 ҷамоат (иборат аз 19 деҳа) мавҷуд мебошад, аз ҷумла:

- Ҷамоати деҳоти Шаҳристон, иборат аз 12 деҳа бо теъдоди 19390 нафар аҳолӣ.
- Ҷамоати деҳоти Янгиқурғон, иборат аз 7 деҳа бо теъдоди 13590 нафар аҳолӣ.

Харитаи ноҳияи Шаҳристон

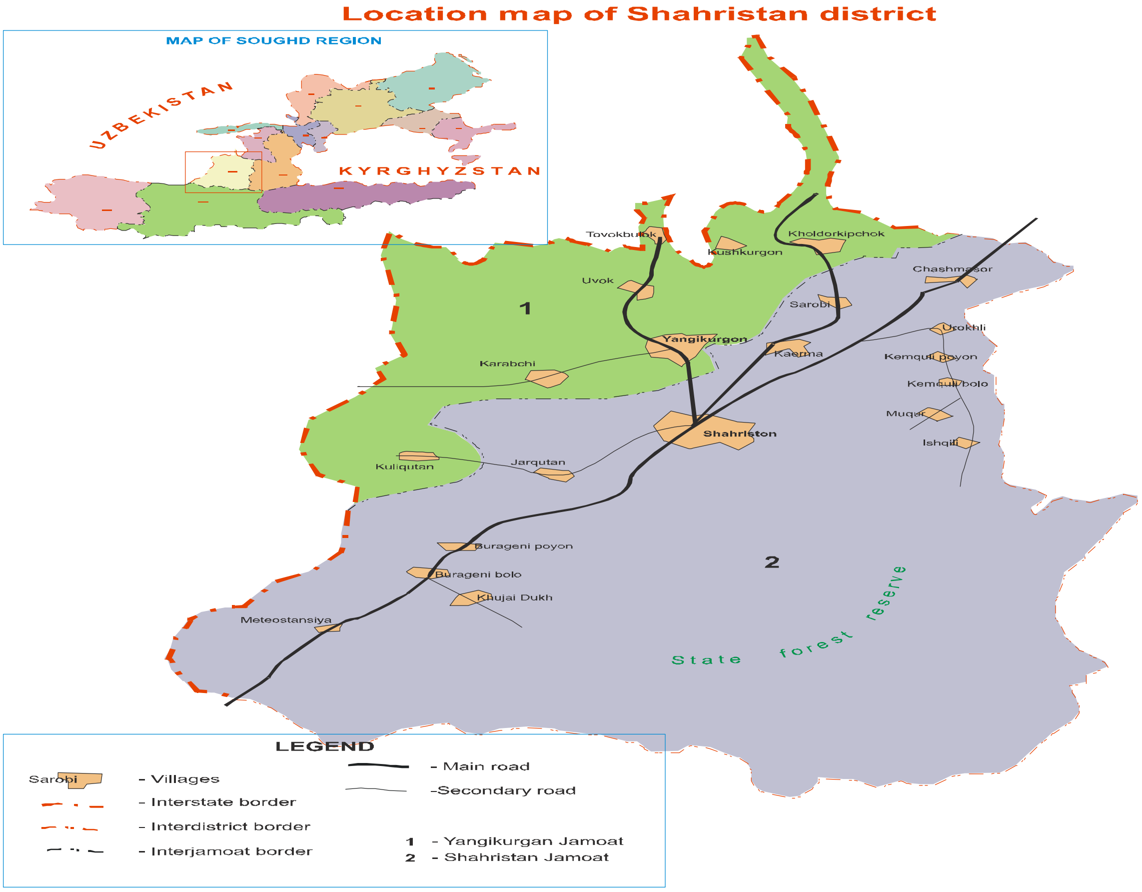

1.2. Шарҳи таърихӣ ва фарҳангӣ

Ноҳияи Шаҳристон таърихи бойи қадимаи се ҳазор сола дошта, дар гузашта ҳамчун пойтахти мулки Уструшана, (ҳозира Истаравшан) бо номи Бунҷикат маъруф буд. Кашфиётҳои археологии қалъаи Қаҳ-Қаҳа ва дарёфт шудани тасвираи «Модар-гург», аз таърихи рангин ва пурмӯҳтавои ин диёри зебо шаҳодат медиҳанд. Бунҷикат дар асрҳои қадим, яке аз марказҳои калонтарини сиёсӣ ва фарҳангии шарқ буда, шаҳре буд, ки тамаддуни ғарбро бо шарқ пайваст менамуд.

Уструшанаи қадим дар он айём дар ҳайати Суғд қарор дошт. Дар тӯли асрҳои V-1X бошад, хонигарии мустақил буд.

Соли 822 Уструшана аз тарафи арабҳо забт гардид ва Афшин-Ковус сарвари ҳамонвақтаи он, маҷбур шуд дини исломро қабул кунад. Соли 899 Истаравшан (Уструшана) ба ҳайати давлати Сомониён шомил гардид.

Дар навиштаҷотҳои таърихии соли 1888 Шаҳристон ҳамчун деҳа ба қайд гирифта шудааст ва дар он айём аз 59 хонавода иборат буд. Дар соли 1905 бошад дар ҳудуди он 108 хонавода ба қайд гирифта шуда буд.

Дар маркази Шаҳристон ҳамеша бозор мавҷуд буда, он аз растаҳои ҳунармандӣ, атторӣ, қассобӣ, дӯкони орду ғалла ва дӯконҳои оҳангарӣ иборат буд.

Деҳаи Шаҳристони қадима барои хизматрасонии мусофирон чойхона ва барои нигоҳ доштани аспу ароба ва маркаби мусофирон биноҳои махсус дошт. Дар деҳаи мазкур бозори чорво алоҳида амал мекард ва рӯзи ҷумъа рӯзи бозор ҳисоб мешуд.

Аз 27 майи соли 1919 волости Шаҳристон дар ҳайати уезди Ӯротеппа ташкил шудааст. Дар соли 1920 барои дуруст ба роҳ мондани чорабиниҳои маъмурии ҳокимияти Шӯравӣ уезди Ӯротеппа ба ду ноҳия тақсим карда шуд. Яке аз онҳо ноҳияи Шаҳристон буд, ки аз се волост иборат буда, 23 деҳаро дар бар мегирифт.

Аз 6 июли соли 1929 бо қарори Президиуми Комитети Марказии иҷроияи Ҷумҳурии Мухтори Совети Сотсиалистии Тоҷикистон №10/12, ноҳияи Шаҳристон ташкил карда шудааст, ки аз се Шӯрои қишлоқ иборат буд. Дар соли 1958 ноҳия барҳам дода шуд.

То соли 1990 марзи ноҳия тобеъи ноҳияи Истаравшан буд ва пеш аз Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо қарори Шӯрои Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 29 августи соли 1990 таҳти №111 номи ноҳияи Шаҳристон аз нав барқарор гардонида шуд.

Ёдгориҳои таърихии қалъаи «Қаҳ-Қаҳа», «Чилдухтарон», харобаҳои пойтахти асримиёнагии вилояти Уструшана - Бунҷикат, Саризиндон, Тирмизактеппа ва зиёратгоҳҳо ва мазорҳои Ҳазрати Мулло, Абубакри Сиддиқ, Ҳазрати Бурхи Валӣ, Туятошбобо, Чанговулбобо, Қӯтур ота, Хоҷаи Рӯшноӣ ва амсоли онҳо, диққати зиёраткунандагони зиёди ватанию хориҷиро ба сӯи худ ҷалб менамоянд.

Рушди инфрасохтор, тармиму таҷдиди шоҳроҳи Душанбе-Чанок ва ба истифода супоридани нақби «Шаҳристон» имконият медиҳад, ки дар оянда соҳаи сайёҳӣ дар ноҳия рушд ёфта равнақи тоза пайдо намояд.

Ноҳияи Шаҳристон барои расидан ба дараҷаи баланди рушди иқтисодиёт ва иҷтимоиёт ҳамаи омилҳои заруриро дорост. Мавҷудияти заминҳои ҳосилхез, сарватҳои табиӣ, таҷрибаи тамаддуни сеҳазорсола ва аз ҳама муҳимаш мардуми меҳнатдӯст ва мумтози он барои рушди минбаъдаи ин гӯшаи ҷумҳурии азизамон заминаҳои мусоид фароҳам овардааст.

1.3. Шароити иқлим ва табиати ноҳияи Шаҳристон

Шаҳристон бо табиати нотакрораш, хусусан бо олами ҳайвонот ва набототаш, кайҳо дар тамоми Тоҷикистон ва берун аз марзи он шӯҳрат ёфтааст.

Шаҳристон ноҳияи наздикӯҳӣ буда, 58,8%-и ҳудуди онро қаторкӯҳҳо ташкил медиҳанд. Кӯҳҳои Шаҳристон бо дарахтони ҳамешасабзи арчаи Зарафшонӣ рӯйпӯш гардида, обу ҳавои тоза, таърихи кӯҳан ва табиати нотакрори он барои ривоҷу равнақи соҳаи сайёҳӣ хеле мусоид мебошад.

Иқлими Шаҳристон мӯътадил буда, намнокиаш кам ва тобистонаш хушку дилнишин буда, зимистонаш миёнаи нарм ва хунуки сербарф мебошад.

Ҳарорати миёнаи солонаи ҳаво аз -2°С то +7°С буда, ҳарорати моҳи январ аз -4°С то -11°С, ҳарорати моҳи июл бошад +30°С мебошад. Дар як сол дар ноҳия давраи гармӣ 120 рӯз буда, рутубати ҳаво ба 48,8% баробар мебошад.

1.4. Ҳолати демографӣ

Шумораи аҳолии ноҳияи Шаҳристон ба ҳолати 1 январи соли 2010 - 32980 нафарро ташкил додааст, аз ҷумла шумораи мардон 16205 нафар (ё 49,13%) ва шумораи занон 16775 нафар (ё 50,87%) буда, суръати миёнаи афзоиши солонаи аҳолӣ 2,9 фоизро ташкил медиҳад.

Зичии ҷойгиршавии аҳолии ноҳия дар 1 километри мураббаъ 288 нафарро ташкил медиҳад. Ноҳия аз рӯи хусусияташ аграрӣ буда, аҳолии он пурра дар деҳот зиндагӣ менамоянд.

Дар ҳайати миллии аҳолии ноҳияи Шаҳристон тоҷикон 17,3 %, ӯзбекҳо 80,4%, қирғизҳо 2 % ва дигар миллатҳо 0,3 %-ро ташкил менамоянд.

Ҷадвали №1. Шумораи аҳолии ҷамоатҳои деҳоти ноҳияи Шаҳристон

Ҷамоатҳо	Миқдори хоҷагиҳо, адад	Шумораи аҳолӣ, нафар
Ҷамоати Шаҳристон	4120	19 390
Ҷамоати Янгиқӯрғон	2937	13 590
Ҳамагӣ:	7057	32 980

Диаграммаи 1. Ҳайати миллии аҳолии ноҳияи Шаҳристон дар соли 2010

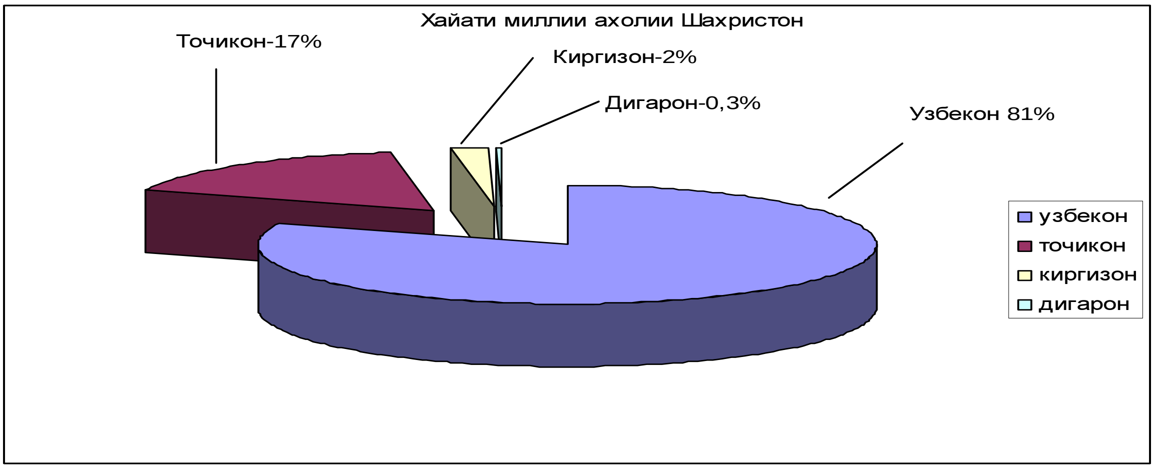

Ҷадвали №2. Таркиби синнусолии аҳолии ноҳияи Шаҳристон дар соли 2010

Аҳолӣ	Ҳамагӣ	Аз он ҷумла духтарон	Фоизи духтарон
Ноболиғони то 14 сола (бачаҳо)	12496 38%	6390	51,2
Синнусоли миёна	17610 51,6%	8943	50,8
Синнусоли нафақадошта (63 мард/58 зан) ва боло	2874 10,4%	1442	50,2
Ҳамагӣ:	32980	16775	50,8

Афзоиши аҳолии ноҳияи Шаҳристон дар се соли охир 1766 нафарро ташкил додааст. Афзоиши миёнаи солонаи аҳолӣ бошад 2,9%-ро ташкил медиҳад.

Ҷадвали №3. Афзоиши демографии аҳолии ноҳияи Шаҳристон

Солҳо	Шумораи ақди никоҳ	Шумораи фавтидагон	Таваллуд	Афзоиши табиии аҳолӣ	Афзоиши аҳолӣ, бо фоиз %	Шумораи умумии аҳолӣ
2008	238	170	1013	740	102,2	31214
2009	397	161	1027	1140	102,4	31965
2010	191	168	1042	1880	103,2	32980

Ҷадвали №4. Нишондиҳандаҳои дурнамои афзоиши демографии аҳолӣ дар ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2013-2015

Нишондиҳандаҳо	с.2011 ҳисобот	с.2012 баҳодиҳӣ	Параметрҳои дурнамо			с.2015 бо % нисбати с.2011
			с.2013	с.2014	с.2015	
Нишондиҳандаҳои асосии иқтисодии умумӣ						

Шумораи аҳолӣ ба ҳисоби миёнаи солона (ҳазор нафар) – ҳамагӣ	34,5	35,2	35,9	36,6	37,2	107,8
аз он ҷумла:						
шаҳрӣ						
деҳотӣ	34,5	35,2	35,9	36,6	37,2	107,8

1.5. Тамоилҳои асосии иқтисодию иҷтимоии ноҳияи Шаҳристон

Ноҳияи Шаҳристон субвенсионӣ буда, 68,0% маблағҳо аз ҳисоби буҷети вилояти Суғд ба буҷети маҳаллӣ ворид мегардад.

Дар ноҳия ду корхонаи саноатӣ фаъолият менамояд, аз ҷумла ҶММ «Сангҳои ороишӣ» ва ҶММ «Нигина». Саҳми онҳо дар ҳаҷми умумии истеҳсоли маҳсулоти саноатии ноҳия ҳамагӣ 3,5 % - ро ташкил медиҳад.

Ноҳияи Шаҳристон яке аз минтақаҳои аграрии ҷумҳурӣ ба шумор меравад. Кишоварзӣ соҳаи асосии пешбурди иқтисодиёт буда, дар ҳаёти иқтисодии ноҳия нақши аввалиндараҷаро мебозад. Дар соҳаи кишоварзӣ қисми асосии аҳолии қобили меҳнат фаъолият менамоянд. Самтҳои асосии кишоварзии ноҳия растанипарварӣ, чорводорӣ ва боғдорӣ ба ҳисоб меравад.

Дар ноҳияи Шаҳристон 13 хоҷагиҳои деҳқонии ҷамоавӣ, 455 хоҷагиҳои деҳқонии инфиродӣ ва 2 хоҷагии давлатӣ фаъолият менамоянд.

Майдони заминҳои корами кишоварзии ноҳия аз рӯи ҳамаи намудҳои хоҷагидорӣ 13207 гектарро ташкил медиҳад ва аз ин масоҳат тақрибан 81,6 % барои кишти ғалладонагӣ, 5,4% барои парвариши картошка ва 13,4% замин барои кишти дигар зироатҳои кишоварзӣ истифода бурда мешавад.

Захираҳои обии ноҳияи Шаҳристон барои пурра таъмин намудани аҳолии ноҳия бо оби тозаи нӯшокӣ ва обёрӣ намудани заминҳои киштзор нокифоя буда, норасогии оби нӯшокӣ ва оби полезӣ яке аз мушкилиҳои асосии аҳолии ноҳия ба ҳисоб меравад.

Ба ҳолати 1 январи соли 2010 дар соҳаҳои мухталифи хоҷагии халқи ноҳия 3287 нафар шаҳрвандон бо кори доимӣ машғул мебошанд.

Шароити табиию иқлимии ноҳияи Шаҳристон, барои афзоиши ҳаҷми рушди парвариш ва истеҳсоли картошка, сабзавот, ғалладона, зироатҳои полезӣ, зироатҳои техникӣ, инчунин барои ривоҷу равнақи аспарварӣ ва занбӯри асалпарварӣ хеле мувофиқ мебошад.

Диаграммаи 2. Хароҷотҳои буҷети маҳаллии ноҳияи Шаҳристон аз рӯи соҳаҳо дар давоми солҳои 2008-2010

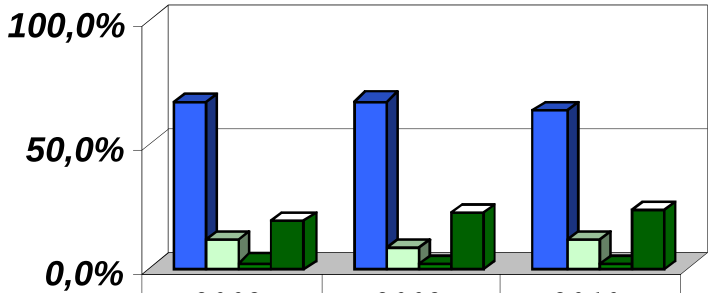

	2008	2009	2010
Маориф	67,2%	67,4%	63,9%
Тандурустӣ	11,1%	8,2%	11,3%
Ҳифзи иҷтимоӣ	2,3%	1,9%	1,6%
Гайра	19,4%	22,6%	23,2%

Кӯҳсорони ноҳия аз гиёҳҳои шифобахш аз қабили мумиё, ангат, хуч, бодоми кӯҳӣ, зирк, пиёзи анзур, зағоса (эфедра) ва дигар гиёҳҳои кӯҳӣ бой буда, барои бунёд ва рушди корхонаҳои хурди дорутайёркунӣ ва ба даст овардани даромади иловагӣ, манбаи асосӣ ба ҳисоб меравад.

Ин соҳаҳо метавонанд тавассути истифодаи қарзҳои бонкӣ ва ҷалби сармоягузорони дохилию хориҷӣ, ҳангоми фароҳам овардани шароити мусоид, бевосита рушд ёбанд ва бо воситаи ташкили ҷойҳои нави корӣ, дар паст намудани сатҳи камбизоатӣ саҳми назаррас гузоранд.

Дар ноҳия филиалҳои Бонки давлатии амонатгузории «Амонатбонк», ҶСП «Тоҷпромбонк», ҶСК «Агроинвестбонк» ва намояндагиҳои ташкилотҳои қарздиҳии хурд фаъолият менамоянд.

Ҷадвали №5. Нишондиҳандаҳои захираҳои меҳнатии ноҳия дар солҳои 2008-2010

№ р/т	Нишондиҳандаҳо	Воҳиди ченак	Миқдор		
			с.2008	с.2009	с.2010
1.	Хоҷагиҳои оилавӣ	оила	6466	6909	7057
2.	Аҳолӣ	нафар	31214	32195	32980
2.1.	Мардон	нафар	15172	16075	16205
2.2.	Занон	нафар	16042	16120	16775
2.3.	Кӯдакони то синни 14 сола.	нафар	12214	12693	12496
2.4.	Сину соли миёна (мард 15-62), (зан 57) сол	нафар	161217	16276	17037
2.5.	Пиронсолон (мард 63, зан58)	нафар	2873	3226	3447
3.	Муҳоҷирони меҳнатӣ.	нафар	969	799	1156
4.	Бекорон (аз қайд гузашта)	нафар	323	426	300

Ҷадвали №6. Шумораи аҳолии дар иқтисодиёти ноҳия машғул буда

№	Соҳаҳо	Барои соли 2010 нафар
1	Саноат.	58
2	Савдо ва хӯроки умумӣ	86
3	Сохтмон	41
4	Тандурустӣ ва ҳифзи иҷтимоӣ.	453
5	Маориф	1287
6	ХМК	37
7	Алоқа	20
8	Фарҳанг	35
9	Соҳибкорон	40
10	Хоҷагии қишлоқ	1844
11	Дигар соҳаҳо	300
	Ҷамъ:	4201

Таҳлили нишондиҳандаҳои ҷадвали боло нишон медиҳад, ки дар иқтисодиёти ноҳия 43,9% аҳолии қобили меҳнат асосан дар соҳаи кишоварзӣ ва 30,6%-и аҳолии қобили меҳнати ноҳия дар соҳаи маориф машғул мебошанд.

Ҷадвали №7. Истеҳсоли маҳсулоти хоҷагии қишлоқ дар ноҳия дар давраи солҳои 2005-2010

№	Нишондиҳандаҳо	Воҳиди ченак.	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1	Ҳаҷми махсулоти хоҷагии қишлоқ, Ҳамагӣ: аз он ҷумла;	ҳаз.сомонӣ.	19257	32481	35198	45379	61412	62452
2	Растанипарварӣ	ҳаз.сомонӣ	12838	22724	25081	16423	44951	43148
3	Чорводорӣ	ҳаз.сомони	6419	9757	10117	28986	16461	19304

Аз нишондиҳандаҳои ҷадвал маълум мегардад, ки истеҳсоли маҳсулоти растанипарварӣ нисбат ба соли 2005 дар соли 2010 ба маблағи 43195 ҳаз. сомонӣ, ё 3,2 маротиба ва чорводорӣ ба маблағи 12885 ҳазор сомонӣ, ё 3,0 маротиба зиёд истеҳсол карда шудааст.

Тамоилҳои мусбати соҳаҳои иҷтимоии ноҳия: таъминоти зарурӣ бо кадрҳои педагогӣ дар ҳамаи мактабҳои таҳсилоти умумии ноҳия ва афзуншавии шумораи муаллимони маълумоти олидор нисбат ба солҳои гузашта ба 0,7 %, шароити мусоид барои беҳтар намудани базаи моддии техникии мактабҳои таҳсилоти умумӣ, мавқеи хуби ҷойгиршавии географӣ ва шароити мусоиди обу ҳаво барои ташкил намудани истироҳатгоҳҳо ва шифохонаҳо буда, тамоилҳои манфии соҳаи иҷтимоии ноҳия ин вуҷуд надоштани мактабҳои замонавӣ, дар ҳолати садамавӣ қарор доштани аксарияти биноҳои мактабҳои ноҳия, таъминоти нокифояи мактабҳо бо лавозимоти мактабӣ, нокифоягии таъминоти дастгоҳҳои муосири тиббӣ ва норасогии мутахассисони ботаҷрибаи соҳаҳои тиббӣ мебошанд.

Захираҳои табиии дар ҳудуди ноҳияи Шаҳристон мавҷуд буда аз боксит, сурма, симоб, тахтасангҳои мармарин, омехтаи сурбу нуқра ва оҳаксанг иборат буда, то ҳол пурра мавриди омӯзиш ва таҳқиқу истифода қарор нагирифтаанд.

Захираҳои мазкур барои инкишофи корхонаҳои саноатӣ, бахусус корхонаҳои коркарди саноати кӯҳӣ хеле мусоид буда, дар сурати ҷалби сармояи ватанию хориҷӣ ва истифодаи самараноки он, дар ояндаи наздик метавонад ҳамчун локомотиви иқтисодиёти ноҳия гардад.

Ноҳияи Шаҳристон дар даврони мавҷудияти Иттиҳоди Шӯравӣ, ҷои дӯстдоштаи сайёҳони тамоми гӯшаву канори мамлакат маҳсуб меёфт. Кӯҳҳои сар ба фалак кашида, иқлими нарму мӯътадил, чашмаҳои мусаффои шифобахш ва табиати нотакрори ин маҳал, бинандаро мафтуни худ мегардонад.

Дар давраи собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ, дар ноҳия «Табобатгоҳи қимизӣ» бо хусусиятҳои хоси худ шӯҳрати беандоза дошт ва дар он зиёда аз даҳ намуди бемориҳо табобат карда мешуданд ва гирифторони бемориҳо пурра шифо меёфтанд

Шароити табии ва обу ҳавои софу беғубори ноҳияи Шаҳристон барои инкишофи соҳаи сайёҳӣ хеле мувофиқ мебошанд, аммо айни ҳол имкониятҳои имрӯзаи иқтисодӣ ва инфрасохтории мавҷудаи ноҳия барои рушди соҳа номувофиқ ва нокифоя аст.

Аз ин лиҳоз, зарур аст, ки тавассути ҷалби сармояи хориҷию ватанӣ ва дар асоси ҳамкории сохтори давлатию бахши соҳибкорӣ, баҳри рушди соҳаи мазкур дар ноҳия чораҳои амалӣ андешида шаванд.

Ҷадвали №8. Муайян намудани соҳаҳои афзалиятнок аз рӯи мушкилотҳои мавҷуда

№	Соҳа	Шумораи умумии муаммоҳои муайяншуда	% муаммоҳои муайяншуда	Афзалиятнокӣ дар сатҳи ноҳия
1	Хоҷагии қишлоқ ва обёрӣ	12	17.6	1
2	Нақлиёт ва коммуникатсия	5	7.3	7
3	Таъмини оби нӯшокӣ	7	10.3	5
4	Нигоҳдории тандурустӣ	18	26.6	2
5	Хизматрасонии коммуналӣ	5	7.3	8
6	Маориф	10	14.7	3
7	Таъминот бо қувваи барқ	3	4.4	6
8	Фарҳанг	4	5.9	4
9	Офатҳои табиӣ	4	5.9	9
	Ҳамагӣ:	68	100	

Мушкилиҳои асосии дар ноҳия ҷойдошта, ин пеш аз ҳама, сатҳи пасти иқтисодиёти ноҳия мебошад.

Дастрасии умумии аҳолии ноҳия ба хаттҳои оби нӯшокӣ 72,7% - ро ташкил дода, 27,3%-и дигари аҳолӣ ба он умуман дастрасӣ надорад.

Умуман, дар миқёси ноҳия ҳамагӣ 25 км хатти оби нӯшокӣ мавҷуд аст, ки манбаи асосии онро обҳои рӯизаминии аз чашмаву ҷӯйборҳо манбаъ гирифта, ташкил медиҳанд.

Дар бисёр мавзеъҳои ноҳияи Шаҳристон имконияти сохтмони НОБ-ҳои хурд вуҷуд дорад. Вале татбиқи амалии он ҷалби сармояи дохиливу хориҷиро талаб менамояд.

Инфрасохтори ноҳия дар ҳолати ногувор қарор дорад ва ин омил ба сатҳи рушди иҷтимоию иқтисодии ноҳия таъсири манфӣ мерасонад. Таъмиру таҷдиди роҳҳои мошингарди маҳаллӣ низ, яке аз масъалаҳои ҳаллашон аввалиндараҷа мебошад. Умуман, дар мувозинаи муассисаи давлатии нигаҳдории роҳҳои автомобилгарди ноҳияи Шаҳристон 69,3 км роҳҳои истифодаи умум, аз он ҷумла 14 км роҳи автомобилгарди ағбаи Шаҳристон қарор дорад.

Дар соҳаи алоқа дар ноҳия бахши ҶСК «Тоҷиктелеком» ва намояндагиҳои шабакаҳои мобилии «Тселл», «Вавилон», «Мегафон», «Билайн» фаъолият менамоянд. Дар ҳудуди ноҳия барномаҳои телевизионии Шабакаи аввал, Ҷаҳоннамо, Сафина ва Баҳористон пахш мегарданд. Дар ноҳия аз 1 сентябри соли 1994 то имрӯз рӯзномаи «Чашмаи Шаҳристон» бо теъдоди 621 нусха нашр мешавад.

1.6. Биниши ноҳияи Шаҳристон

Ноҳияи Шаҳристон – маркази муосири коркарди маҳсулоти кишоварзию саноатии аз ҷиҳати экологӣ тоза, дорои инфрасохтори рушдёфтаи сайёҳӣ ва коркарди масолеҳи сохтмон, бо фазои мусоиди сармоягузорӣ ва соҳибкории хурду миёна буда, дар он аҳолии мӯътабару меҳнатдуст ва солим зиндагию фаъолият менамоянд.

Биниши мазкур дар асоси таҳлили тарафҳои қавӣ ва заифи рушди ноҳияи Шаҳристон, инчунин бо назардошти имкониятҳои беруна ва таҳдидҳо таҳия гаштааст.

Ҷадвали №9. Таҳлили вазъи умумии ноҳия (SWOT)

Тарафҳои қавӣ	Тарафҳои заиф
• Мавҷуд будани захираҳои бойи табиӣ, аз ҷумла, канданиҳои фоиданок. • Шароитҳои мусоиди табиию иқлим. • Мавҷуд будани заминҳои шудгоршавандаи ҳосилхез ва дигар заминҳо барои рушди соҳаи кишоварзӣ. • Мавҷуд будани талабот ба маҳсулоти кишоварзӣ дар бозорҳои беруна. • Мавҷуд будани захираҳои меҳнатии озод дар ноҳия. • Вуҷуд доштани ёдгориҳои фарҳангию таърихӣ. • Халқи меҳнатдӯст. • Гуногунрангии олами набототу ҳайвонот. • Мавҷудияти шароити мусоид барои ҷалби сармоягузорони хориҷӣ ва ватанӣ. • Мавҷудияти литсейи касбии саноатию кишоварзии ноҳия оид ба тайёр намудани мутахассисони кишоварзӣ. • Мавҷудияти ҳоҷагиҳои пуртаҷрибаи деҳқонӣ ва фермерии инфиродӣ • Таҷрибаи кор бо сармоягузорони хориҷӣ • Мавҷуд будани рӯзномаи ноҳиявии «Чашмаи Шаҳристон». • Ҷойгиршавии ноҳия дар назди шоҳроҳи «Душанбе-Чанок».	• Нокифоягии маблағгузорӣ барои ташкили корхонаҳои коркарди захираҳои табиӣ. • Заминаи сусти моддию техникии соҳаи кишоварзӣ ва нокифоягии корхонаҳои коркарди маҳсулоти кишоварзӣ. • Набудани ҷойҳои кории зарурӣ ва музди меҳнати ночиз. • Дастрас набудани инфрасохтори зарурии аввалиндараҷа. • Ҳолати ногувори роҳҳои маҳаллӣ ва фарсудагии иншоотҳои обтаъминкунии ноҳия. • Субвенсионӣ будани ноҳия. • Мавҷуд набудани нақшаи Генералии ноҳия. • Мавҷуд набудани маркази фарҳангӣ ва фароғатӣ дар ноҳия. • Норасоии обӣ полезӣ ва иншоотҳои обёрӣ. • Набудани обанбор дар ноҳия. • Рушди сусти соҳибкории хурду миёна дар ноҳия. • Дар масофаи дурр ҷойгир будани ноҳия аз роҳи оҳан ва фурудгоҳи байналмиллалӣ. • Нокифоягии потенсиали саноатӣ ва истифодабарии ғайрисамараноки иқтидорҳои мавҷуда. • Фоизи баланди қарзҳо ва кам шудани мӯҳлати ками истифодабарии онҳо. • Кам шудани интиқоли маблағҳо ва нокифоя будани ҷойҳои корӣ, аз ҳисоби баргаштани муҳоҷирони меҳнатӣ.

	• Набудани фишангҳои самараноки дастгирии истеҳсолкунандагони маҳсулоти кишоварзӣ.
Имкониятҳо	Хатарҳо
• Бунёди корхонаҳои коркарди маъданҳои кӯҳӣ. • Тараққӣ додани соҳаи кишоварзӣ (ташкили бозори дохилӣ ва нуқтаҳои қабули маҳсулоти кишоварзӣ). • Ба роҳ мондани коркарди гиёҳҳои шифобахш. • Рушди соҳибкории хурду миёна ва ташкили ҷойҳои кории нав. • Ҷалб намудани сармоягузорони потенсиалӣ барои амалӣ намудани лоиҳаҳои рушди маҳал (донорҳо, соҳибкоронӣ ватанӣ ва хориҷӣ). • Дастрас намудани қарзҳои хурд. • Ташкил намудани бозор дар шафати шоҳроҳи «Душанбе-Чанок». • Ба истифода супоридани нақби «Шахристон». • Ҷалб намудани сармоя барои рушди сайёҳӣ, истеҳсол ва коркарди маҳсулоти кишоварзӣ, бунёди НБО-и хурд, обёрии заминҳои лалмӣ ва коркарди саноатии маъданҳои кӯҳӣ. • Бунёд намудани гармхонаҳо. • Баланд бардоштани савияи идоракунии кормандони мақомоти маҳаллӣ.	• Офатҳои табиӣ (обхезӣ, жола, сел, хушксолӣ, тарма, ярч ва ғайра). • Таъсири манфии бӯҳрони иқтисодӣ ба раванди рушди маҳаллӣ. • Коррупсия. • Эҳтимолияти таҳдиди касалиҳои сирояткунанда.

БОБИ 2. ТАҲЛИЛИ ВАЗЪ ВА ДУРНАМОИ СОҲАҲО

2.1. ИҚТИСОДИЁТ

2.1.1. Кишоварзӣ

Кишоварзӣ соҳаи асосии пешбурди иқтисодиёти ноҳияи Шаҳристон мебошад ва дар ҳаёти иқтисодии ноҳия накши аввалиндарачаро мебозад. Дар соҳаи кишоварзӣ қисми асосии аҳолии қобили меҳнат (43%) фаъолият менамоянд ва барои аксарияти мардум кишоварзӣ манбаи ягонаи даромад ба шумор меравад.

Самтҳои асосии кишоварзии ноҳия растанипарварӣ, чорводорӣ ва боғдорӣ мебошанд.

Дар ноҳияи Шаҳристон 2 хоҷагии давлатӣ, 13 хоҷагиҳои деҳқонӣ (фермерӣ)-и ҷамоавӣ ва 455 хоҷагиҳои деҳқонӣ (фермерӣ)-и инфиродӣ фаъолият менамоянд.

Истифодаи замин. Ба 1 январи соли 2010 масоҳати умумии заминҳои кишоварзии ноҳияи Шаҳристон 114263 гектарро ташкил менамояд ва 5,4%-и он заминҳои обӣ мебошанд.

Диаграммаи 3. Истифодабарии масоҳати умумии заминҳои ноҳия

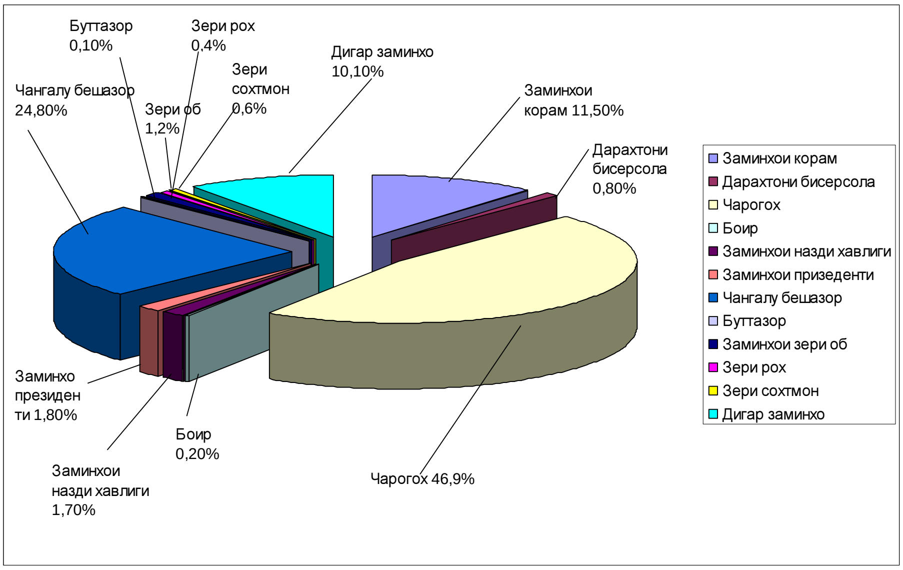

Дар соли 2010 аз захираи заминҳои корами дар ноҳия мавҷудбуда, бо назардошти ҳамаи шаклҳои хоҷагидорӣ, дар майдони 16564 гектар кишти зироатҳо гузаронида шуд, ки ин нисбат ба соли гузашта 149 гектар зиёд мебошад. Аз майдони умумии кишти гузаронидашуда, майдони кишти ғалладонагиҳо 13528 гектар, майдони кишти картошка 894 гектар, майдони кишти сабзавот 155 гектар, майдони кишти зироатҳои равғандеҳ 211 гектар ва майдони кишти зироатҳои хӯроки чорво 1776 гектарро ташкил додааст.

Истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ ба ҳар сари аҳолӣ: ғалладонагиҳо 88,4 кг, сабзавот 4,0 кг, картошка 75,2 кг ва шир 13,9 кг-ро ташкил дод.

Дар ҳолати обёрӣ намудани заминҳои бекорхобида, ноҳия метавонад афзоиши ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти кишоварзиро дучанд гардонад.

Ҷадвали №10. Истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ дар ноҳияи Шаҳристон

	Нишондиҳандаҳо	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	Ҳаҷми маҳсулоти кишоварзӣ	Ҳазор сомонӣ	25676	42238	45315	61764	84311	90.304
	Аз ҷумла: Растанипарварӣ	Ҳазор сомонӣ	19257	32481	35198	45379	59918	71000
	Чорводорӣ	Ҳазор сомонӣ	6419	9757	10117	16385	16461	19304
1.	Ғалладонагӣ	Тонна	14500	12737	13046	10179	27150	30891
	Замини кишт	Га	9147	10099	9926	12518	11835	13528
	Ҳосилнокӣ	Сентнер	15.8	12.6	13.1	11.2	22.9	22.8

3	Сабзавот		2001	2388	2923	2945	3434	3566
	Замини кишт	Га	149	136	160	137	150	152
	Ҳосилнокӣ	Сентнер	133	175	184	200.3	228	234
4	Картошка		18000	18185	22804	19958	20167	20379
	Замини кишт	Га	815	748	801.4	990	897	894
	Хосилнокӣ	Сентнер	221	236	284	201	225.3	227
5	Меваҷот		313	697	230	1549	253	255
	Ҳосилнокӣ	Сентнер	7.3	6.05	11.2	23.3	4	30
6	Хӯроки чорво		13447	11367	14813	12818	26010	36021
	Замини кишт	Га	38/06	4169	4822	2366	2975	1776
	Ҳосилнокӣ	Сентнер	35.3	27.2	30.7	54.1	87.4	202
Маҳсулотҳои чорводорӣ								
1	Гӯшт	Тонна	709	706	733	750	751	752
	Шир	Тонна	5059	5070	5131	5142	5188	5195
	Тухм	Ҳазор дона	267.1	255	572	576	579	580
	Асал	Тонна	-	10	12	13	13	12

Азхудкунии заминҳои нав бояд бо назардошти ҳолати геофизикии замин ва бо истифода аз усули террасавӣ ба амал бароварда шаванд. Тибқи талаботҳои муқарраргардидаи агротехникӣ ва ҳифзи муҳити зист заминҳое, ки пастхамиашон аз 20% зиёд мебошанд, бояд азхудкуниашон манъ шавад.

Растанипарварӣ. Дар соли 2010 ҳаҷми умумии маҳсулоти растанипарварӣ дар ҳамаи категорияҳои хоҷагиҳои ноҳия 70,4 млн. сомониро ташкил додааст, ки дар қиёс ба нишондиҳандаҳои соли 2009 ба андозаи 4,9 % зиёд мебошад.

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки ҳаҷми маҳсулоти растанипарварӣ дар солҳои охир тамоили болоравӣ дошта, ҳосилнокӣ аз ҳар гектар замин ба истиснои ҳосили ғалладонагӣ нисбатан зиёд шудааст. Соли 2010 нисбати соли 2009 истеҳсоли ғалладонагӣ 9,9% ва истеҳсоли картошка 13,0% боло рафтааст. Дар ноҳия ҳиссаи хоҷагиҳои хонагие, ки гандум истеҳсол менамоянд 30,1%-ро ташкил медиҳад. Ҳаҷми истеҳсоли ғалла ба ҳар сари аҳолии ноҳия дар соли 2010 -ум 88,4 кг, аз ҷумла гандум 49,0 кг-ро ташкил намуд, ки ин нишондиҳанда нисбат ба соли 2009 мутаносибан 7,5 % ва 0,3 % афзоиш ёфтааст.

Ҷадвали №11. Истеҳсоли маҳсулоти растанипарварӣ дар ҳамаи шаклҳои хоҷагидорӣ

№	Нишондиҳандаҳо	Воҳиди ченак	Соли 2007	Соли 2008	Соли 2009	Соли 2010	Соли 2010 % ба соли 2007	Соли 2010 % ба соли 2009
1	Ғалладонагӣ-ҳамагӣ	Тонна	13000	10200	27200	29830	229,5	91,1
	ҳосилнокӣ	Сент/ га	13,1	10,8	22,9	22,5	9,4	- 0,4
2	Картошка	Тонна	22800	19900	20200	18081	126,1	111,7
	ҳосилнокӣ	Сент/ га	246	200	225	201	- 45	- 24

Картошкапарварӣ. Соҳаи картошкапарварӣ барои хоҷагиҳои кишоварзии ноҳия яке аз соҳаҳои даромаднок маҳсуб меёбад ва даромаднокии он солҳои охир аз 17,3% (дар соли 2007) то 28,4% (дар соли 2010) зиёд шудааст.

Боғдорӣ. Яке аз соҳаҳои асосии кишоварзии ноҳия ба ҳисоб рафта, дар бобати таъминоти аҳолӣ бо озуқаворӣ, афзун гардонидани имкониятҳои содиротии ноҳия ва бо кори доимӣ таъмин намудани аҳолӣ, мавқеи хосро ишғол менамояд. Обу ҳавои мусоиди минтақа имконият фароҳам меорад, ки майдони боғот аз ҳисоби ниҳолҳои серҳосил ва интенсивӣ сол аз сол зиёд гардида, талаботи аҳолӣ бо меваҷот пурра таъмин гардад ва қисми зиёди меваҷот содирот карда шавад. Талаботи рӯзафзун ба мева ва масолеҳи сохтмонӣ, бахусус чӯбу тахта (аз ҳисоби шинондани дарахтони бемева) ва шароити мусоиди иқлими ноҳия дар суръат бахшидани ҳалли масъалаҳои иҷтимоию иқтисодии деҳот ҳиссаи худро мегузорад ва ин имкон медиҳад, ки дар оянда соҳаи боғдорӣ дар ноҳия ривоҷ дода шавад.

Шароити иқлимии ноҳияи Шаҳристон барои истеҳсоли мева хело мусоид аст. Дар соли 2010 барои амалӣ гардонидани «Барномаи мақсадноки давлатии рушди соҳаи боғдорӣ ва тадриҷан зиёд намудани истеҳсоли мева, парвариши ниҳолҳои дарахтони мевадиҳанда ва ҳамешасабз дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», дар ноҳия зиёда аз 62,4 гектар боғи нав, аз он ҷумла 33,4 гектар боғи меваҳои тухмидор, 5 гектар боғи чормағз, 2 гектар токзор ва 22 гектар боғи дигар намудҳои мева, бунёд карда шуд.

Мушкилии асосии рушди соҳаи боғпарварӣ, ин пеш аз ҳама, барқарор намудани заминаи моддию техникии соҳаи боғпарварӣ мебошад.

Сабаби асосии пастшавии ҳосил, паҳншавии касалиҳои гуногуни замбурӯғӣ ва зиёдшавии миқдори ҳашароти зараррасон мебошад. Давраи авҷи касалиҳо ва инкишофи ҳашароти зараррасон вобаста аз шароити иқлими маҳал ва хусусияти биологии онҳо, ки ба сабзиши дарахтон зарар меоварад, гуногун мегузарад. Бинобар ин дар ин самт лозим аст, ки дар минтақа гурӯҳи махсуси пешгӯӣ оид ба паҳншавӣ ва мубориза бо ҳашаротҳоро ташкил намуда, фаъолияти нуқтаҳои муҳофизати растаниҳо барқарор карда шавад.

Ҳолати техникаҳои хоҷагиҳои кишоварзӣ

Мушкилии дигари соҳаи кишоварзӣ, ин ба таври кофӣ таъмин набудани хоҷагиҳо бо техникаи кишоварзӣ мебошад. Аз соли 1991 инҷониб, ба хоҷагиҳои кишоварзии ноҳияи Шаҳристон техникаи ҳозирзамон ворид нашудааст.

Ҷадвали №12. Маълумот оид ба техникаи кишоварзӣ

№	Номгӯи тракторҳо	Ҳамагӣ	Омода	%-и омодагӣ
1	Тракторҳо	134	80	60,0
	аз ҷумла: шудгоркунанда	32	16	50,0
	Ғилдиракдор	102	64	86,0
2	Автомобилҳо	64	32	50,0
3	Комбайнҳои ғалладарав	25	19	76,0
4	Ядакҳои тракторӣ	64	39	61,0
5	Достҳои тракторӣ	19	14	74,0
6	Алафчамъкунакҳо	14	8	57,0
7	Тойбандакҳо	13	10	77,0
8	Тухмипошакҳо	19	8	42,0
9	Култиваторҳо	15	7	46,0
10	Сипорҳои тракторӣ	36	28	78,0

Дар баробари ин, норасогии қисмҳои эҳтиётӣ, сӯзишворӣ, равғанҳои молиданӣ ва гаронии нархи онҳо, ба баланд шудани арзиши маҳсулоти кишоварзӣ оварда мерасонад. Бинобар он, хоҷагиҳои деҳқонӣ барои содироти маҳсулот аз ҳудуди ноҳия ҳавасманд нестанд. Қисми зиёди тракторҳо истеҳсоли солҳои 80-и асри гузашта мебошанд ва талаботи имрӯзаро қонеъ намуда наметавонанд, аммо барои харидорӣ намудани техникаи нави ҳозиразамон, хоҷагиҳо имконияти молиявӣ надоранд. Барои ҳалли масъалаи мазкур, дар заминаи хоҷагиҳои кишоварзии ноҳияи Шаҳристон ташкил намудани Ассотсиатсияи таъминот бо техникаи кишоварзӣ ба мақсад мувофиқ мебошад.

Низоми обёрӣ. Обёрии заминҳои нав ва беҳтар гардонидани ҳолати мелиоративии онҳо низ, яке аз мушкилиҳои мавҷудаи соҳаи кишоварзӣ буда, ҳалли он дар зиёд намудани ҳаҷми истеҳсолоти кишоварзӣ ва бо ҷои кор таъмин намудани аҳолӣ, аҳамияти хоса дорад.

Дар сурати обёрӣ намудани заминҳои банақшагирифташуда, ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ дучанд гашта, даромаднокии хоҷагиҳо зиёд мегардад ва ҷойҳои нави корӣ ташкил карда мешаванд.

Чорводорӣ ва парандапарварӣ. Чорводорӣ дар баробари дигар самтҳои кишоварзӣ, яке аз бахшҳои асосии кишоварзии ноҳия буда, вазни қиёсии он дар маҷмӯи маҳсулоти кишоварзии ноҳия 16,8 фоизро ташкил менамояд. Дар соли 2008 хоҷагиҳои кишоварзии ноҳияи Шаҳристон аз ҳисоби чорводорӣ 20,04 млн. сомонӣ маҳсулот истеҳсол намудаанд, ки нисбати соли 2007 - 15,5 фоиз зиёд мебошад.

Ҷадвали №13. Саршумори умумии ҳайвонот дар ҳамаи шаклҳои хоҷагидорӣ (сар)

Нишондиҳандаҳо	Соли 2007	Соли 2008	Соли 2009	Соли 2010	Соли 2010 нисбат ба соли 2007 бо ҳисоби %
1. Чорвои калон	15500	16000	16026	16041	103,5
2. Бузу гӯсфанд	32200	55900	56121	56209	174,6
3. Мурғ	27400	29000	29125	29141	106,3
4. Асп	764	769	771	773	101,1

Дар ноҳия 41 фоизи фурӯши чорво ва парранда, тавассути хоҷагиҳои хонагӣ сурат мегирад. Умуман, фурӯши чорвои калони шохдор дар байни хоҷагиҳои хонагии ноҳия паҳнгашта мебошад. Дар ноҳия ба фурӯши чорвои калони шохдор 55,2%-и хоҷагиҳои хонагӣ ва ба фурӯши бузу гӯсфанд мутаносибан 38,7% ва 38,2%-и хоҷагиҳо машғул мебошанд.

Дар солҳои охир соҳаи чорводорӣ барои ноҳия зиёновар гашта, барои аз ин ҳолат баровардани соҳа: зиёд ва ғанӣ гардонидани замини кишти хӯроки чорво, зиёд намудани кишти заминҳои растаниҳои равғандор дар хоҷагиҳо барои хӯроки чорво, барои хушзот намудани чорво ташкил намудани заминаи наслҳои хушзот дар хоҷагиҳои махсусгардонидашуда, таъмин намудани чарогоҳҳои зимистонаю тобистона, зиёд намудани саршумори чорво дар хоҷагиҳое, ки саршуморро кам кардаанд, фароҳам овардани шароити мусоид барои ривоҷи чорводорӣ дар сохтори шахсӣ ва дарёфт намудани чарогоҳҳои иловагӣ барои чорвои майда, зарур мебошад.

Ҳамзамон дар хоҷагиҳои ноҳия ҷиҳати таъмини иҷрои «Барномаи барқаросозӣ ва рушди минбаъдаи соҳаи занбӯрпарварӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» парвариши оилаҳои занбӯри асал ба роҳ монда шудааст ва тибқи он дар солҳои оянда зиёд намудани шумораи оилаҳои занбӯри асал пешбинӣ гардидааст.

Мушкилиҳои соҳаи кишоварзии ноҳия. Фарсуда гардидани техникаҳои кишоварзии дар хоҷагиҳои деҳқонӣ мавҷудбуда, набудани заминаи моддию техникӣ ва технологияи муосир, маҳдудияти дастрас намудани қарзҳои камфоиз ва дарозмӯҳлат, бахусус барои рушди соҳаҳои боғдорӣ ва чорводорӣ, мавҷуд набудани обанбор, набудани маблағ барои обёрӣ намудани заминҳо ва тозаю барқарор намудани заҳбуру коллекторҳо ва ҷӯйборҳо, сари вақт таъмин нагардидан бо сӯзишворӣ, заҳрхимикатҳо ва дигар нуриҳои маъданӣ, дастрас набудани тухмии аълосифат, таъмир нагардидани роҳҳои автомобилгарди байни хоҷагиҳо ва ноҳия, васеъ намудани бозори маркази ноҳия ва ташкили бозор дар шафати дар шоҳроҳи «Душанбе-Чаноқ».

Ҷадвали №14. Нишондиҳандаҳои дурнамои рушди соҳаи кишоварзии ноҳияи Шаҳристон солҳои 2013-2015. (ҳазор сомонӣ)

Нишондиҳандаҳо	с.2011 ҳисобот	с.2012 баҳодиҳӣ	Параметрҳои дурнамо			с.2015 бо % нисбати с.2011
			с.2013	с.2014	с.2015	
Ҳаҷми маҳсулоти кишоварзӣ – ҳамагӣ	110-70	118-17	121-07	121-07	123-91	111,9
аз он ҷумла:						
Зироаткорӣ	92-97	96-47	99-37	99-37	102-06	109,8
Чорводорӣ	17-73	21-70	21-70	21-70	21-85	123,2

Мувофиқи дурнамо бояд ҳаҷми маҷмӯи маҳсулоти кишоварзии ноҳия то соли 2015 ба 123,9 млн сомонӣ расонида шавад ва ин ҳаҷми афзоиш нисбати нишондиҳандаҳои соли 2011-ум 111,9 фоизро ташкил медиҳад.

Ҷадвали №15. Ҳосилнокии зироатҳо ва ҳаҷми истеҳсоли маҷмӯи маҳсулоти кишоварзӣ аз руи намудҳои маҳсулот ва соҳаҳо барои солҳои 2011– 2015 (бо ҳисоби аслӣ)

Нишондиҳандаҳо	с.2011 ҳисобот	с.2012 баҳодиҳӣ	Параметрҳои дурнамо			с.2015 бо % нисбати с.2011
			с.2013	с.2014	с.2015	
Ҳосилнокии зироатҳои кишоварзӣ						
Ғалладона – с/га	15,7	22,8	22,9	23,0	23,5	149,7
аз ҷумла гандум – с/га	15,7	22,8	22,9	23,0	23,5	149,7
Пахта – с/га						
Тамоку – с/га						
Картошка – с/га	238,0	240,0	240,0	241	241	101,2
Сабзавот – с/га	234,0	236,0	237,0	240,0	245,0	104,7
Полезии хӯрокворӣ – с/га						
Мевагӣ – с/га	4,7	30	30	30	35	10 мар.
Ангур – с/га						
Истеҳсоли маҳсулоти зироатҳои кишоварзӣ бо вазни натуралӣ						
Ғалладона – ҳазор тонна	19,7	31,5	32,0	32,7	34,1	173,1
аз ҷумла гандум – ҳазор тонна	9,4	18,1	18,1	18,6	19,1	2 бар
Пахта – ҳазор тонна						
Тамоку – тонна						
Картошка – ҳазор тонна	24,75	25,6	27,5	28,1	28,6	115,5
Сабзавот – ҳазор тонна	4,4	4,8	5,1	5,1	5,2	118,2
Полезии хӯрокворӣ – ҳазор тонна						
Мевагӣ – ҳазор тонна	0,30	0,32	0,34	0,34	0,35	116,7
Ангур – тонна	7	8	8	9	9	128,5
Маҳсулотнокии саршумори чорво ва парранда – ҳазор сар						
Ҳайвони калони шохдор – ҳазор сар	16,1	16,2	16,3	16,3	16,4	102
аз шумораи моли калони шохдор-модагов – ҳазор сар	8,6	8,7	8,7	8,8	8,8	102,3
бӯзу гӯсфанд – ҳазор сар	56,1	56,3	56,5	56,5	57,0	102
Парранда ҳазор сар	29,2	29,5	30,0	30,0	30,5	104,4
Истеҳсоли маҳсулотҳои чорводорӣ бо вазни натуралӣ						
Гушти чорво ва парранда бо вазни зинда - тонна	752	782	782	782	782	104
Шир – тонна	5204	7500	7500	7500	7500	144
Тухм – ҳаз. дона	583	584	585	585	586	100,5
Пашм бо вазни физикӣ – тонна	31	31	31,5	31,5	32	103
Пилла – тонна	-	-	-	-	-	-
Асал - тонна	25	25	30	35	40	162

2.1.2 Саноат

Соҳаи саноат дар иқтисодиёти ноҳияи Шаҳристон саҳми назаррас надорад. Гарчанде дар ноҳияи Шаҳристон барои коркард дар корхонаҳои саноатӣ ашёи хоми маҳаллӣ мавҷуд бошад ҳам, вале ин соҳа рушд наёфтааст.

Дар ноҳияи Шаҳристон 2 корхонаи саноатӣ, аз ҷумла ҶММ «Сангҳои ороишӣ» ва ҶММ «Нигина» мавҷуд мебошад ва дар онҳо 46 нафар коргарон фаъолият менамоянд. Дар соли 2010-ум дар корхонаҳои саноатии ноҳияи Шаҳристон ба маблағи 2466,7 ҳазор сомонӣ маҳсулот истеҳсол карда шудааст, ки нисбат ба ҳамин давраи соли 2009-ум 73,5 ҳазор сомонӣ зиёд мебошад. Суръати афзоиши ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти саноатии ноҳия бошад, 103,1 фоизро ташкил медиҳад.

Ҷадвали №16. Ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти саноатии ноҳия дар тӯли солҳои 2007-2010. (ҳаз. сомонӣ)

Номи корхона	Соли 2007	Соли 2008	Соли 2009	Соли 2010	Соли 2010 сол нисбат ба соли 2007 , бо %
ҶММ «Нигина»	80370	107630	399265	399270	5 маротиба.
ҶММ «Сангҳои ороишӣ»	6450	19500	7220	10000	155,0
Ҷамъ:	86820	127130	406485	409270	4,7 маротиба.

Ҷадвали №17. Истеҳсоли маҳсулоти саноатии ноҳия ба намуди аслӣ

№	Номгуи муассисаҳои саноати	Воҳиди ченак	Соли 2008	Соли 2009	Соли 2010
	ҶММ «Нигина»				
1	Блоки дар	Дона	140	47	54
2	Тиреза	Дона	128	46	54
3	Карбонат	Дона	-	193	475
4	Рейкаҳои сақф	М^2	910	920	1200
5	Тахтаҳои фаршӣ	М^2	434	200	1600
6	Болорҳо	Дона	146	1287	1905
7	Чӯби коркардшуда	М^2	682	2100	2705
8	Хишти сафолӣ (керамикӣ)	Ҳазор дона	195	700	420
9	Хишти пухта	Ҳазор дона	-	520	400
10	Дастакҳо	Дона	40	1350	1300
	ҶММ «Сангҳои ороиши»				
1	Қумрезаи мармар	М^3	-	-	290
2	Тайёр кардани санг	М^3	142	25	-

Ноҳияи Шаҳристон аз захираҳои табиӣ, аз ҷумла ангиштсанг, тилло, сурма, симоб, тахтасангҳои мармарин, омехтаи сурбу нуқра, фосфорит ва ғайра бой мебошад.

Ин омил имконият медиҳад, ки дар ояндаи наздик дар ноҳия ҷиҳати коркарди захираҳои мазкур корхонаҳои хурду миёна бунёд гардад ва ҷойҳои навӣ корӣ ташкил гардида, тавассути он ба раванди муҳоҷират таъсири мусбӣ расонида шавад ва дар натиҷа теъдоди муҳоҷирони меҳнатӣ камтар гардад. Омили мазкур, дар навбати худ ба устуворсозии вазъи муҳоҷират дар ва дар охир, ба рушди устувори равандҳои иқтисодию демографӣ дар ноҳия оварда мерасонад.

Зарари таъсири фаъолияти корхонаҳои саноатӣ ба муҳити зисти ноҳия кам мебошад. Истифодаи минбаъдаи самараноки иқтидорҳои саноатӣ ва кишоварзии ноҳия бошад, бо назардошти андешидани чораҳои дахлдор, набояд ба тозагии муҳити зист, нигоҳдории биогуногунӣ ва мувозинати табиии ноҳия таъсири манфӣ расонад.

Ҷадвали №18. Нишондиҳандаҳои дурнамои рушди соҳаи саноат дар ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2011-2015. (млн. сомонӣ)

Нишондиҳандаҳо	с.2011 ҳисобот	с.2012 баҳодиҳӣ	Параметрҳои дурнамо			с.2015 бо % нисбати с.2011
			с.2013	с.2014	с.2015	
Саноат						
Маҳсулоти саноатӣ (корҳо хизматрасониҳо) бо нархҳои яклухти корхонаҳо дар корхонаҳои дорои шаклҳои гуногуни моликият – ҳамагӣ	4745,9 4745,9	6364,2 6123,8	6689,7 6436,4	6767,3 6549,3	6819,2 6693,4	143,7 141,0
аз он ҷумла:						
Корхонаҳои давлатӣ: Хизматрасонии об ва барқ	731,9 731,9	986,3 961,3	1023,7 981,5	1045,8 986,7	1064,6 994,8	145,4 135,9
ҶММ «Нигина»	409,8 409,8	478,9 453,6	495,4 471,7	503,5 482,1	519,2 508,6	126,7 124,1
ҶММ «Сангҳои ороишӣ»	9,5 9,5	16,8 15,6	17,3 16,0	17,8 16,4	18,1 16,6	190,5 174,7

Сехи қаннодӣ	-	7,5 7,0	10,0 9,2	10,5 10,0	11,0 10,5	-
Сехи дӯзандагӣ	-	1,8 1,5	4,6 3,4	5,6 4,8	6,8 5,6	-
- дар корхонаҳои дорои ҳамаи шаклҳои моликияти ғайридавлатӣ	3594,7 3594,7	4872,9 4685,4	5138,7 4954,6	5184,1 5049,3	5199,5 5157,3	144,6 143,5

2.1.3. СОҲИБКОРИИ ХУРД ВА МИЁНА (СХМ)

Аҳамиятнокии СХМ дар иқтисодиёти ноҳия. Рушди соҳибкории хурду миёна, нишонаи аввалиндарачаи дигаргунсозиҳои давраи гузариш ба иқтисодиёти бозоргонӣ буда, барои баланд бардоштани самаранокии фаъолияти корхонаҳо ва ҳамдастии онҳо дар мӯътадилсозии молиявӣ, бо ҷойҳои нави корӣ таъмин намудани аҳолӣ ва афзун намудани бозори истеъмолӣ, равона гардидааст.

Шумораи ашхосе, ки ба соҳибкорӣ ва тиҷорати хурду миёна машғуланд, дар ноҳияи Шаҳристон сол то сол зиёд шуда истодааст. Тиҷорати хурд дар соҳаҳои савдо ва тайёр намудани молу маҳсулот ва фаъолияти омехта, пешниҳоди хизматрасониҳои маишӣ ба аҳолӣ ва бунёди нуктаҳои фурӯши сӯзишворӣ нақши муҳим мебозад. Барои рушди устувори минбаъдаи ноҳия, дастгирӣ намудани соҳибкороне, ки ба истеҳсол ва коркарди молу маҳсулот машғуланд хеле муҳим мебошад, аммо мутаассифона дар ноҳия ба ин самт начандон аҳамияти хосса дода мешавад.

Диаграммаи 4. Ҳаҷми истеҳсолот ва хизматрасониҳои СХМ дар соҳаҳои хоҷагии халқи ноҳияи Шаҳристон

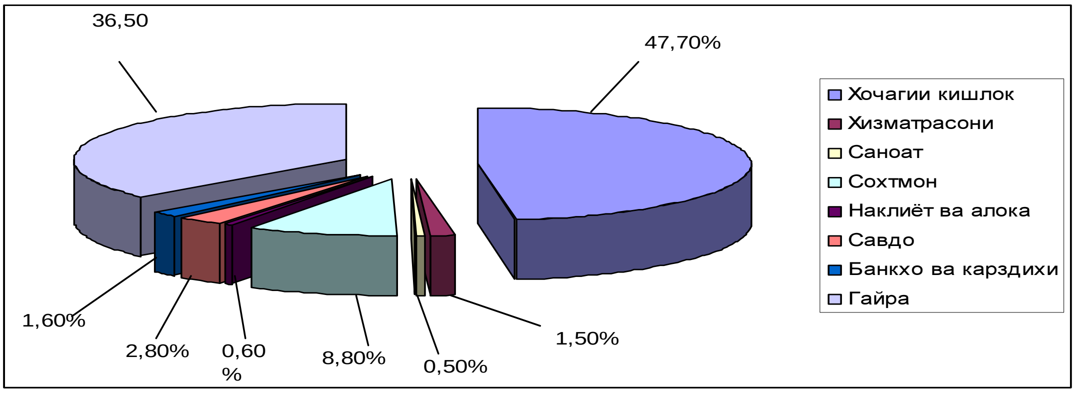

Қисми асосии субектҳои СХМ-и ноҳия дар соҳаи кишоварзӣ машғул мебошанд ва он аз шумораи умумии субъектҳои дар СХМ-и ноҳия машғул буда 77,1%, ё ин ки 1875 нафарро ташкил медиҳад.

Воридоти маблағ дар соли 2010 ба буҷети маҳаллии ноҳия аз субектҳои СХМ дар соҳаи кишоварзӣ машғул буда, 1126,0 ҳазор сомониро ташкил додааст, ки ин 47,7%-и маблағҳкии умумии даромади буҷети маҳаллиро, ки аз ҳисоби СХМ ворид гардидааст, ташкил медиҳад.

Ҷадвали №19. Маълумот оид ба субъектҳои СХМ ноҳияи Шаҳристон

Соҳаҳои иқтисодиёт	Шумораи субектҳои ба қайд гирифташудаи СХМ		Шумораи коргарон		Маблағҳои ба буҷа воридшуда	
	Ҳуқуқӣ	Инфиродӣ	Шумораи коргарон	Ҳиссаи умумии коргарон	Ҳазор сомонӣ	% аз ҳисоби умумии андозҳои пардохтшуда
Кишоварзӣ, аз он ҷумла коркард	66	256	1875	77.1	1126.0	47.7

Саноат	2	-	46	1.9	11.2	0.5
Сохтмон	2		41	1.7	208.6	8.8
Нақлиёт ва алоқа	2	38	76	3.1	14.3	0.6
Савдо	1	111	197	8.1	66.1	2.8
Хизматрасонӣ		26	26	1.1	34.5	1.5
Бонк ва ташкилотҳои қарздиҳӣ	2		26	1.1	37.8	1.6
Ғайраҳо	20		145	5.9	862.6	36.5
Ҳамагӣ:	93	430	2432	100.0	2361.1	100.0

Рушд наёфтани бисёр намудҳои соҳибкорӣ, ки ба хизматрасонӣ ва истеҳсоли маҳсулот машғуланд, ба нокифоя будани имкониятҳои молиявии соҳибкорон ва арзиши гарони содироти маҳсулот ба бозори беруна марбут мебошад. Баланд бардоштани сатҳи иқтисодиёти ноҳия ва некӯаҳволии аҳолии он инчунин, ба ҳалли проблемаҳои таъмини нуқтаҳои аҳолинишин бо нерӯи барқ, ба рушди энергетикаи хурду ғайрианъанавӣ ва ба бунёд намудани инфрасохтор ва низоми боэътимоди нақлиётӣ ва коммуникатсионӣ вобаста мебошад. Беҳтар намудани ҳолати роҳҳои мошингарди ноҳия ва роҳҳои ба ноҳияҳои ҳамсоя ва маркази вилоят пайвасткунанда, барои баровардани маҳсулоти кишоварзии дар ноҳия истеҳсолшуда ба бозорҳои беруна, аҳамияти бузурги иқтисодӣ дорад.

Дар ноҳия таъсис додани корхонаҳои хурди истеҳсолӣ оид ба тайёр намудани доруҳои мухталиф аз гиёҳҳои шифобахш, растаниҳои худрӯй ва алафҳои гуногун, барои иқтисодиёти ноҳия хеле муфид буда, инкишофи соҳаи истеҳсоли доруворӣ имконият фароҳам меорад, ки аҳолӣ аз он даромади иловагӣ гирад.

Баланд бардоштани малакаю дониши соҳибкорон, дастрас гардонидани маълумотҳо оиди бозорҳои фурӯши молу маҳсулот ва тағйирёбии конюктураи он, инчунин дастрас гардонидани қарзҳои имтиёзнок ба соҳибкорон, барои рушди соҳаи СХМ такони нав мебахшад.

2.1.4. Хизматрасониҳо дар инкишофи СХМ

Дар инкишофи соҳибкории хурду миёна фаъолияти бонкҳо мавқеи хосаро ишғол менамояд. Айни ҳол, дар ноҳияи Шаҳристон филиалҳои Бонки давлатии амонатгузорӣ «Амонатбонк», ҶСП «Тоҷпромбонк», ҶСК «Агроинвестбонк» ва инчунин, ташкилотҳои хурди қарздиҳии «Имон интернейшнл», ФҚХ «Ҷовид» ва ТХД «Арванд» фаъолият доранд.

Барои рушди фаъолияти соҳибкорӣ аз ҷониби бахшу шӯъбаҳои бонкҳои ноҳия дар давоми солҳои 2008-2010 ба маблағи 32073,8 ҳазор сомонӣ қарз дода шудааст. Аз ҷумла, барои рушди соҳибкории вобаста ба соҳаи кишоварзӣ 19051,5 ҳазор сомонӣ қарз дода шудааст.

Диаграммаи 5. Маблағгузории бахши СХМ дар соли 2010 аз рӯи соҳаҳо

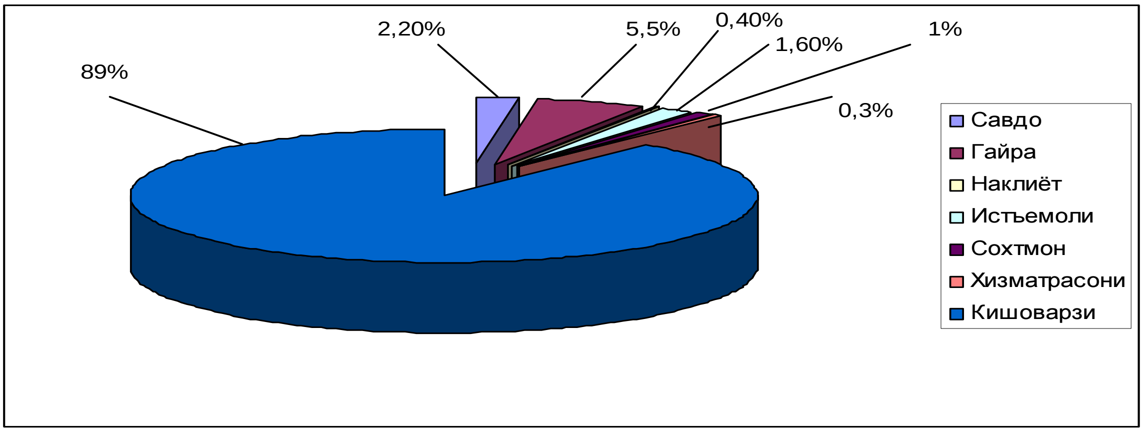

Ҳарчанд ҳаҷми умумии портфели қарзҳои бонкии ба мизоҷон пешниҳодгардида солҳои охир афзуда бошад ҳам, вале фоизи қарзҳо хеле баланд буда, ҳамчунин мӯҳлати баргардонидани онҳо кӯтоҳ мебошад. Ин омил, барои таъмини рушди соҳаҳои истеҳсолии ноҳия имконият намедиҳад.

Ҷадвали №20. Нишондиҳандаҳои дурнамои рушди бозори истеъмолӣ дар ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2013-2015 (ҳазор сомонӣ)

Нишондиҳандаҳо	с.2011 ҳисобот	с.2012 баҳодиҳӣ	Параметрҳои дурнамо			с.2015 бо % нисбати с.2011
			с.2013	с.2014	с.2015	
Бозори истеъмолӣ						
Гардиши моли чакана дар ҳамаи соҳаҳо	14722,8	15082,7	15227,8	15278,2	15328,7	104,1
Ҳаҷми хизматрасонии пулакӣ ба аҳолӣ дар ҳамаи соҳаҳо	5405,8	5550,9	5630,8	5693,3	5739,6	106,2

Ҷадвали №21. Параметрҳои дурнамои рушди СХМ дар ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2013-2015

Нишондиҳандаҳо	с.2011 ҳисобот	с.2012 баҳодиҳӣ	Параметрҳои дурнамо			с.2015 бо % нисбати с.2011
			с.2013	с.2014	с.2015	
Теъдоди корхонаҳо (бе хоҷагиҳои деҳқонӣ (фермерӣ) то 15 нафар (воҳид)						
Теъдоди корхонаҳо (бе хоҷагиҳои деҳқонӣ (фермерӣ) то 50 нафар						
Шумораи амалкунандагони корхонаҳо то 15 нафар	10	10	11	12	13	130
Шумораи амалкунандагони корхонаҳо то 50 нафар	3	3	3	3	3	100
Шумораи коргарон (нафар)	98	110	120	140	150	153
Маблағи умумӣ аз фӯруши маҳсулот ва хизматрасонӣ (ҳазор сомонӣ)						
Шумораи соҳибкорони инфиродӣ (нафар):	591	650	700	750	820	139
- аз ҷумла						
- бо шаҳодатнома фаъолият-дошта (нафар)	455	500	520	550	600	232
- бо патент (нафар)	136	150	180	200	220	162

Ҷадвали №22. Нишондиҳандаҳои дурнамои робитаҳои иқтисодии хориҷӣ дар ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2013-2015

Номгӯи лоиҳаҳо (иқтидорҳо)	Маблағи умумии лоиҳа	Маблағи сармояи хориҷӣ барои татбиқи лоиҳа	с.2011 ҳисобот	с.2012 баҳодиҳӣ	Параметрҳои дурнамо			с.2015 бо % нисбати с.2011
					с.2013	с.2014	с.2015	
Мусоидат барои беҳтар намудани низом ибо оби полези таъмин намудани заминҳои кишоварзӣ	16,9	14,0	-		-	-	-	-

Беҳтар намудани таъми-ноти аҳолӣ бо оби полезӣ	15,66	12,8	-					
Таъмини бехатарии маҳсулоти хоҷагии қишлоқ	9,9	7,1	-					
Нақби «Шаҳристон»	164660,0	152660,0	53660,0	10000,0				
Сохтмони хаттӣ интиқоли барқи 220 квт Хуҷанд-Айнӣ	6339,0		6339,0					
Лоиҳаҳои сеюми гранти фонди Котолитики	100,0	100,0	84,2	15,8				
Ҳамагӣ:	171141,46	152793,9	60083,2	10015,8				

2.1.5. Стратегия ва вазифаҳои соҳаҳои иқтисодиёти ноҳияи Шаҳристон

Ҷадвали №23

Мақсад	**Вазифаҳо**	**Чорабиниҳо/ лоиҳаҳо.**	**Арзиши умумии лоиҳа, (ҳазор сомонӣ)**	**Солҳо**				**Манбаи маблаггузорӣ**	**Натиҷаҳои пешбинишуда**
				2012	**2013**	**2014**	**2015**		
Кишоварзӣ									*Афзоиши ҳамасолаи ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ то соли 2016 то 10% .. Афзоиши ҳосилнокии маҳсулоти асосии кишоварзӣ (10-15% то соли 2016). Афзоиши вазни қиёсии истифодаи заминҳои кишоваарзӣ дар соли 2015 нисбат ба соли 2011 то 10% . Зиёд гардидани шумораи АИО-ҳои ташкилгаргида то соли 2016 ба 5 адад. Афзоиши шумораи техникаи кишоварзии харидорӣ ва истифода шуда то соли 2016 ба 35 адад. Афзудани шумораи нуқтаҳо ва доруханаҳои байтории навташкилшуда (7 адад то соли 2015). Афзоиши майдони ҷангалзорҳои ҳифзшуда ва дар истифодаи ҷамъиятӣ қарор дода*
Баланд бардоштани даромаднокии маҳсулоти кишоварзӣ	*Баланд бардоштани ҳосилнокии хоҷагии қишлоқ аз ҳисоби беҳтар кардани базаи модди техникӣ ва таъминоти об*	*1.1.Сохтмони обанбор дар мавзеъи «Қусовли сой».*	*350000*	*-*	*50000*	*150000*	*150000*	*Сармояи хориҷӣ*	
		1.2.Сохтмони системаи обёрии минтақаи «Пушти санг», «Боғи Қозӣ» ва дашти «Қаерма».	*200000*	*-*	*-*	*100000*	*100000*	*Номуайян*	
		1.3.Ташкил намудани хоҷагии тухмипарварӣ.	*120000*	*-*	*60000*	*60000*	*-*	*Буҷети маҳаллӣ*	
		1.4.Беҳтар намудани механизми ҷамъоварии саривақтии пардохти оби истифодашуда.	*20000*	*10000*	*10000*	*-*	*-*	*Буҷети ҷумҳуриявӣ*	
		1.5.Ташкил намудани курсҳои омӯзиши барои х/д.оид ба истифодаи самараноки тухми ва масъалаҳои иригатсиони.	*5000*	*-*	*5000*	*-*	*-*	*Сармояи хориҷӣ*	
		1.6.Ташкил намудани СМТ бо мақсади истифода ва таъмири техникаи кишоварзӣ дар ноҳия.	*253272*	*-*	*126636*	*126636*	*-*	*Номуайян*	
		1.7.Ташкили нуқтаи хизматрасонии бойторӣ.	*40000*	*-*	*40000*	*-*	*-*	*Соҳибкорон*	
		1.8.Ҷалб намудани мутахассисон баҳри омӯзонидани намояндагони х/д оид ба масъалаҳои маркетинг ва агробизнес, андозбандӣ, дастрасии қарзҳои имтиёзнок барои рушди чорводорӣ, нигоҳдорӣ ва коркарди маҳсулоти кишоварзӣ (мева ва сабзавот).	*15000*	*-*	*5000*	*5000*	*5000*	*Номуайян*	
		1.9.Ҷалби сармоя барои сохтмони корҳои соҳилмустаҳкамкунӣ, обанборҳо, каналҳо, коллекторҳо ва дренаҷҳо.	*21000*	*-*	*100000*	*110000*	*-*		
		1.10.Ташкили маркази таъмино-	*55000*	*-*	*-*	*55000*	*-*		

		ти СРМ, тухмиҳо ва қисмҳои эҳтиётӣ.						*шуда то соли 2016 то 90%.* *Афзудани шумораи ма-котиби навташкилгар-дидаи тамоюли экологӣ ва гурӯҳҳои «Патрули Сабз» ва шумораи кор-мандони аз ин омӯзишҳо баҳраманд гардида то соли 2016 то 65% .*
		1.11.Дастрас намудани чорвои зотӣ ҷиҳати ба роҳ мондани бордоркунии сунъии чорво ва хушзот намудани чорвои маҳаллӣ.	*153000*	*-*	*53000*	*50000*	*50000*		
		1.12.Беҳтар намудани механиз-ми самараноки истифодаи чарогоҳҳо.	*15000*	*-*	*12000*	*3000*	*-*		
		1.13.Қабули ҳуҷҷатҳои сатҳи маҳаллӣ баҳри зиёд намуда ва ҳифзи майдони ҷангалзорҳо.	*5000*	*-*	*5000*	*-*	*-*		
		1.14.Ба роҳ мондани корҳои фаҳмондадиҳи дар байни аҳолӣ, аз ҷумла ҷавонон оиди масоили маърифати экологӣ ва пешгирии нобудшавии минтақаҳои ҷангалзорҳо.	*3000*	*-*	*-*	*3000*	*-*		
		1.15.Чорабиниҳо оиди гузариш ба истифодаи ҷамъиятии ҷангалзор.	*16000*	*8000*	*5000*	*3000*	*-*		
		1.16.Гузаронидани инвентаризаӣияи мамнӯъгоҳи Кусовлисой тавассути ҷалби сармоя.	*70000*	*-*	*35000*	*35000*	*-*		
		1.17.Ташкили ташкилоти сайёҳию тиҷоратӣ.	*120000*	*-*	*60000*	*-*	*60000*		
		1.18.Роҳандозӣ намудани андози дохил гардидан ба минтақаи истироҳатӣ.	*5000*	*-*	*5000*	*-*	*-*		
		1.19.Дастрас намудани захираҳои молиявӣ барои таъми-ноти хоҷагии ҷангал бо техника ва либосу маводҳои махсус.	*45000*	*-*	*25000*	*20000*	*-*		
		1.20.Ташкили парваришгоҳи ниҳолпарварӣ бо истифода аз сарчашмаҳои алтернативии энергия.	*80000*	*-*	*40000*	*20000*	*20000*		
		1.21.Ташкил намудани мактаби тамоили экологӣ.	*15000*	*-*	*-*	*-*	*15000*		
		1.22.Баланд бардоштани иқтидори кормандони мақомоти	*8000*	*-*	*4000*	*4000*	*-*		

		идоракунии маҳаллӣ тавассути омӯзишҳо оиди менеҷмент, банақшагирӣ, маркетинг ва мониторинг дар шароити иқтисоди бозорӣ.							
		Ҳамагӣ дар соҳаи кишоварзӣ	1614272	18000	640636	744636	400000		
Саноат									
Такмилдиҳии рушди соҳаи саноат.	Истифодаи имкониятҳои мавҷуда ва таъминот бо таҷҳизоти нави саноатӣ.	1.1.Бастани шартномаҳои дутарафа (шартномаҳо) бо ташкилотҳои дахлдор оиди ворид намудани таҷҳизоти технологии муосир.	150000	-	50000	50000	50000	Номуайян	Ҳамасола то 8% зиёд намудани истеҳсоли ҳаҷми маҳсулоти саноатӣ то соли 2016. Зиёд шудани шумораи шартномаҳои басташуда ва корхонаҳои муштараки ташкилгардида оиди таъминоти қисмҳои эҳтиётӣ ва таҷҳизотҳои замонавӣ (6 адад шартнома ва 5 адад КМ то соли 2015). То ба 50% кам намудани ҳаҷми партовҳои корхонаҳои ноҳия то соли 2015.. Афзоиши шумораи коргоҳҳо ва филиалҳои корхонаҳои муштарак (6 адад то соли 2016). Афзудани шумораи ҷойҳои нави корӣ барои занҳо (ҳамасола 25 ҷой то соли 2015).
		1.2. Бунёд намудани коргоҳи истеҳсоли масолеҳи сохтмонӣ.	260000	60000	200000	-	-	Соҳибкорони ватанӣ	
		1.3.Омӯзиши имконияти истифодабарии базаи фабрикаи трикотаҷии ш.Истаравшан, бо мақсади ташкили филиали истеҳсолоти мазкур.	187000	-	87000	100000	-	Соҳибкорон	
		1.4.Ҷалби сармоя барои ташкил ва рушди корхонаҳои саноатӣ дар ноҳии Шаҳристон.	400000	-	-	200000	200000	Сармояи хориҷӣ	
		1.5.Ташкили корхонаи муштарак оид ба коркарди маҳсулоти кишоварзӣ.	270000	-	70000	100000	100000	Сармояи хориҷӣ	
	Афзоиши ҳаҷми	2.1.Ташкил намудани коргоҳи коркарди маҳсулоти кишоварзӣ	190000	-	50000	70000	70000		Зиёд гардидани теъдоди мутахассисони

	истеҳсолот ва сифати маҳсулот. Баланд бардоштани малакаи тахассусии кормандон.	*ва гиёҳҳои шифобахш, ки тамоми раванди коркардро: истеҳсол-коркард-бастубанд-бозор-фурӯшро дар бар мегирад.*							*омӯзонидашуда то соли 2016 то 55%.* *Афзоиши ҳаҷми сармоягузориҳои ҷалбгардида (то соли 2016 ба 2 маротиба зиёд кардан).* *Афзоиши шумораи хатмкунандагони ба мактиби олӣ дохилгардида то соли 2016 то 55%.*
		2.2.Васеъ намудани майдони киштӣ гиёҳҳои шифобахш.	*35000*	*15000*	*15000*	*5000*	*-*	*Буҷети ҷумҳуриявӣ*	
		2.3.Ташкил намудани курсҳои омӯзишии кутоҳмуддат оиди баланд намудани сатҳи тахассуси кормандон.	*11000*	*5000*	*6000*	*-*	*-*	*Сармояи хориҷӣ*	
		2.4.Дар ҳамкорӣ бо сармоягузорон ташкил намудани маркази таълимии модулӣ барои қонеъ гардонидани талаботи хоҷагиҳо оиди омӯзиш ва баланд бардоштани савияи дониши мутахасссисон оид ба: маркетинг, ташкил намудани бизнес, менеҷменти вақт, идоракунии корхона, банақшагирии савдо, стратегияи маблаггузорӣ барои рушди устувор.	*9000*	*-*	*-*	*9000*	*-*	*Сармояи хориҷӣ*	
		2.5.Бо назардошти рушди минбаъдаи саноат ба роҳ мондани тайёркунии кадрҳо дар мактаби олӣ.	*25000*	*10000*	*15000*	*-*	*-*	*Номуайян*	
		Ҳамагӣ дар соҳаи саноат	*1537000*	*90000*	*493000*	*534000*	*420000*		
Соҳибкории хурду миёна									
Рушди соҳибкории хурду миёна.	*Зиёд намудани ҳаҷми истеҳсолоти соҳаи соҳибкории хурду миёна.*	*1.1.Ташкили коргоҳи хурд оид ба коркарди гӯшт, шир, пӯст ва пашм.*	*90000*	*-*	*45000*	*20000*	*25000*	*Номуайян*	*Афзоиши ҳаҷми маҳсулоти коркардгардида то соли 2016 то 55%.* *Афзоиши шумораи ҷойҳои нави кории ташкилгардида то соли 2016 то 2400 адад.* *Афзоиши ҳаҷми сармояи ҷалбгардида то соли 2016 то 58%..* *Афзоиши ҳаҷми гардиши мол дар бозори масири*
		1.2. Ташкили коргоҳи коркарди ва истеҳсоли гиёҳҳои шифобахш, меваю сабзавот, (брикет, пакет, консерва ва афшураҳо).	*175000*	*-*	*-*	*75000*	*100000*	*Соҳибкорони маҳаллӣ*	
		1.3.Бо ҷалби сармоя ташкил намудани корхонаҳои муштарак ва филиали онҳо.	*60000*	*-*	*60000*	*-*	*-*	*Сармояи хориҷӣ*	
		1.4.Ташкил намудани бозор дар назди шоҳроҳи автомобили Душанбе-Хуҷанд.	*800000*	*-*	*200000*	*400000*	*200000*		
		1.5.Созмон додани бозори савдо дар ноҳия.	*430000*	*-*	*-*	*130000*	*300000*		

		1.6.Ташкили фурӯши маҳсулот дар ҳудуди дигар ноҳияҳо.	32000	-	20000	12000	-		р/а Душанбе – Чанок то соли 2016 то 75%..
		1.7.Ташкил намудани ярмарка намоишгоҳҳои ноҳиявӣ ва байниноҳиявии оиди фурӯши маҳсулот.	9000	-	9000	-	-		Афзоиши ҳачми гардиши маҳсулоти ба дигар ноҳияҳо ба фурӯш баровардашуда ва таъсири мусбии он ба буҷети ноҳия то соли 2016 то 45%..
	Баланд бардоштани сатҳи фаъолнокии соҳибкорон	2.1.Баргузор намудани вохӯриҳо бо аҳолӣ бо мақсади ҷалби маблағҳои муҳоҷирони меҳнатӣ ба сифати маблаггузориҳо барои рушди соҳибкории хурду миёна ва таъсиси ҷойҳои нави корӣ.	10000	10000	-	-	-	Сармояи хориҷӣ	Афзоиши ҳаҷми воситаҳои молиявии ҷалбгардида то соли 2016 то 40%.
		2.2.Гузаронидани курсҳои омӯзишии кӯтоҳмуддат оиди банақшагирии савдо ва ҷалби сармоя.	5000	5000	-	-	-	Сармояи хориҷӣ	Афзудани ҳаҷми сармояи ҷалбгардида, ҷойҳои нави корӣ, шумораи занон ва мардони курсҳои бозомӯзиро хатмнамуда то соли 2016 то 60%.
	3.Ташкили шароит барои рушди соҳибкорӣ	3.1. Зиёд намудани ҳаҷми воситаҳои молиявии аз ҳисоби маркази шуғли аҳолӣ барои рушди соҳибкорӣ пешниҳодшаванда.	30000	10000	10000	10000	-	Буҷети ҷумҳуриявӣ	
		Ҳамагӣ дар соҳаи соҳибкории хурду миёна	1641000	25000	344000	647000	625000		
		Ҳамагӣ дар соҳаҳои иқтисодиёт	4792272	133000	1477636	1925636	1445000		
		Буҷети ноҳия	120000	-	60000	60000	-		
		Буҷети вилоят	170000		90000	20000	60000		
		Буҷети ҷумҳуриявӣ	85000	35000	35000	15000			
		Сармояи хориҷӣ	1120000	20000	191000	459000	450000		
		Маблағҳои аҳолӣ ва соҳибкорон	662000	60000	327000	175000	100000		
		Эҳтиёҷот ба маблағ	2635272	18000	774636	1196636	835000		

2.2. СОҲАҲОИ ИҶТИМОӢ

Соҳаҳои иҷтимоӣ асосан тандурустӣ, маориф ва ҳифзи иҷтимоии аҳолиро фаро мегиранд ва қисми асосии хароҷоти буҷети маҳаллии ноҳияи Шаҳристон ба ин соҳаҳо равона карда мешавад. Хароҷоти маблағҳо барои соҳаҳои иҷтимоӣ 75,0%-и хароҷотҳои буҷети маҳаллии ноҳияи Шаҳристонро ташкил медиҳад.

Диаграммаи 6. Ҳиссаи хароҷоти соҳаҳои иҷтимоӣ дар буҷети маҳаллии ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2008-2010

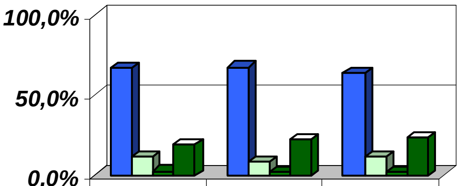

	2008	2009	2010
Маориф	67,2%	67,4%	63,9%
Тандурустӣ	11,1%	8,2%	11,3%
Ҳифзи иҷтимоӣ	2,3%	1,9%	1,6%
Дигарҳо	19,4%	22,6%	24,2%

2.2.1. Маориф

Таъминоти маълумоти босифат, омили муҳими расидан ба рушди устувор ва одилона мебошад. Соҳаи маориф ҳамчун омили муҳими рушди ҷомеа, барои ноил гардидан ба ҳадафҳои сиёсӣ, иҷтимоӣ ва иқтисодӣ нақши муҳим мебозад.

Маълумоти расмии оморӣ нишон медиҳад, ки таи се соли охир 6%-и омӯзгорон муассисаҳои таълимии ноҳияро тарк намуда, ба дигар корҳои сердаромад рафтаанд.

Таълими томактабӣ. Дар ноҳияи Шаҳристон як кӯдакистони томактабии дорои 270 ҷой фаъолият менамояд ва дар соли 2010 шумораи тарбиягирандагони он 248 нафарро ташкил дод. Ин нишондод нисбати нишондиҳандаҳои соли 2008 26 нафар ё 11,7 % зиёд мебошад. Аз 5312 нафар кӯдакони синни томактабии ноҳия, ҳамагӣ 4,7%-и онҳо дар кудакистон бо тарбияи томактабӣ фаро гирифта шудаанд.

Дар давоми солҳои 2010-2015 ташкил намудани 7 гурӯҳи нав бо фарогирии 175 нафар кӯдак пешбинӣ гардидааст.

Ҷиҳати таъмини шароити мусоид барои кӯдакон, дастрас намудани катчаҳои хоб, ҷевончаҳо барои либос, ҷойхоб, рӯйпӯши гарм ва мизу курсӣ, зарур мебошад, аммо ҳаллу фасли масъалаҳои мазкур дарёфти манбаи иловагии маблағгузориро талаб менамояд. Раванди афзоиши табиии аҳолӣ шаҳодат медиҳад, ки дар соли 2015 (бо назардошти суръати афзоиши ҳозираи аҳолии ноҳия) шумораи кӯдакони томактабӣ дар ноҳия тақрибан 2 маротиба зиёд мегардад.

Аз ин лиҳоз, зарур мебошад, ки дар ноҳия сохтмон ва ба истифода супоридани биноҳои нави муассисаҳои томактабии ҳам хусусӣ ва ҳам давлатӣ роҳандозӣ гардад.

Ҳолати инфрасохтори муассисаҳои томактабии ноҳия. Заминаи моддӣ-техникии кӯдакистони ноҳия ба талаботи ҳозира ҷавобгӯй нест. Бинои кӯдакистони мазкур таъмирталаб буда, аз сабаби норасоии маблағ солҳои охир дар он таъмири асосӣ гузаронида нашудааст.

Бояд қайд намуд, ки шабакаи гармидиҳии кӯдакистони номбурда бо воситаи қувваи барқ кор мекунад ва мунтазам бо барқи озод таъмин мебошад. Муассисаи мазкур бо оби тозаи нӯшокӣ таъмин гардидааст. Майдончаҳои бозии кӯдакона, ошхона, нуқтаҳои санитарӣ (ҳоҷатхона) дар ҳолати ғайриқаноъатбахши санитарию гигиенӣ қарор доранд.

Озуқаворӣ асосан дар муассисаҳои томактабӣ аз ҳисоби буҷети маҳаллӣ (ба ҳар кӯдак аз ҳисоби буҷет 30 дирам дар як рӯз ҷудо мешавад) таъмин карда мешавад аммо ин ҳам ба талаботҳои муосир ҷавобгӯй нест.

Маълумоти миёна. Дар ноҳияи Шаҳристон 23 муассисаи таълимӣ, аз ҷумла 3 мактаби асосӣ, 16 мактаби таҳсилоти миёнаи умумӣ, 1 мактаби ибтидоӣ, 1 парваришгоҳи наздимактабӣ, 1 маркази таълимии иловагӣ, 1 литсейи касбии саноатии кишоварзӣ ва 1 кӯдакистон, фаъолият менамоянд.

Дар муассисаҳои таълимии ноҳия 8472 нафар хонандагон ба таълиму тарбия фаро гирифта шудаанд, ки аз он 4317 нафарро писарон ва 4155 нафарро духтарон ташкил медиҳанд.

Ҷадвали №24. Шумораи хонандагон дар муассисаҳои таълимии ноҳияи Шаҳристон (нафар)

№	Нишондиҳандаҳо	Солҳо					
		2008		2009		2010	
		Писар	Духтар	Писар	Духтар	Писар	Духтар
1	Шумораи умумии хонандагони таҳсилоти умумӣ, аз ҷумла:	4400	4030	4333	4135	4317	4155
2	Хонандагони синфҳои 1-4	1626	1610	1649	1617	1657	1628
3	Хонандагони синфҳои 5-9	2213	1874	2112	1981	2063	2000
4	Хонандагони синфҳои 10-11	561	546	572	537	597	527

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки шумораи фарогирии хонандагони мактабҳои таҳсилоти умумии ноҳия дар соли 2010 нисбати солҳои 2008-2009 мутаносибан 0,5 % ва 0,04 % зиёд шудааст.

Чуноне, ки аз натиҷаҳои таҳлил бармеояд, аксарияти хонандагони ноҳия аз оилаҳои камбизоат буда, баъди хатми синфи 9 ва ё 11, бинобар бад будани шароити молиявии оила, имконияти дар мактабҳои олӣ ва касбӣ - техникӣ давом додани таҳсилро надошта, маҷбур мешаванд, ки ба муҳоҷирати меҳнатӣ раванд ё хонанишин шаванд.

Мувофиқи назарсанҷиҳои дар соли 2010 гузаронидашуда, тақрибан 28%-и пурсидашудагоне, ки аъзоёни оилаи онҳо дар муҳоҷирати меҳнатӣ қарор доранд, хоҳиши гирифтани маълумоти иловагиро оид ба курсҳои махсус доранд, бахусус омӯзиши курси забони русӣ (40%) ва 60%-и пурсидашудагон ҷавоб додаанд, ки ба гирифтани ҳамин хел маълумот ниёз доранд. Илова бар ин, дар рафти тадқиқоти гузаронидашуда муайян карда шуд, ки 80 % - и пурсидашудагон хоҳиши равона намудани фарзандони худро ба курсҳои омӯзиши касбӣ доранд ва 20 %-и онҳо хоҳиши фарзандони худро ба чунин курсҳо фиристодан надоранд.

Мушкилиҳои муассисаҳои маорифи ноҳия. Дар соҳаи маорифи ноҳияи Шаҳристон мушкилиҳо зиёданд. Мушкилии дар мадди аввал қарор дошта, мавҷуд набудани биноҳои мактабҳои замонавӣ ва дар ҳолати садамавӣ қарор доштани биноӣ баъзе мактабҳои ноҳия мебошад. Аз ҷумла, биноӣ мактаби таҳсилоти миёнаи умумии №7 воқеъ дар деҳаи Саробӣ, биноӣ мактаби №13 воқеъ дар деҳаи Кенгкӯл, биноӣ мактаби №19 воқеъ дар деҳаи Холдорқипчоқ ва биноӣ мактаби №20 воқеъ дар деҳаи Бураген, дар ҳолати садамавӣ қарор дошта, ба таъмир ва барқарорсозӣ ниёз доранд.

Солҳои пеш қисме аз мактабҳо тавассути шабакаи гармидиҳии буғӣ гарм карда мешуданд, аммо мутаассифона бо сабаби солиёни зиёд истифода нашудани ин шабака, дар шароити кунунӣ низоми гармидиҳии буғӣ аз фаъолият бозмонда, хусусан дар мактабҳои № 1, 2 ва 3 ба таъмиру барқарорсозӣ эҳтиёҷ доранд.

Таъмини муассисаҳои маорифи ноҳия бо омӯзгорон. Тамоили зиёдшавии шумораи омӯзгорон сол аз сол афзуда, дар соли 2010 нисбат ба солҳои 2008-2009 шумораи онҳо мутаносибан 56 ва 25 нафар ё 7,4% ва 3,2% зиёд шудааст. Шумораи муаллимони дорои маълумоти олӣ 0,7 % ва дорои маълумоти олии нопурра 5 % зиёд шудааст.

Ҷадвали №25. Шумораи омӯзгорон дар муассисаҳои маорифи ноҳияи Шаҳристон дар давраи солҳои 2007-2010. (нафар)

Нишондиҳандаҳо	Солҳои хониш		
	2007-2008	2008-2009	2009-2010
Шумораи умумии омӯзгорон	801	835	853 (100%)
-аз ҷумла занон	304	350	377(43,7%)
Аз ҷумла:			
Дорои маълумоти олӣ	545	561	570(66,8%)
-аз ҷумла занон	143	182	185 (32,5%)
Олии нопурра	15	18	16 (2,8%)
-аз ҷумла занон	9	6	5 (31,25%)
Миёнаи махсус	187	192	208 (24,4%)
-аз ҷумла занон	119	128	155 (74,5%)
Миёнаи умуми	54	64	59 (6,9%)
-аз ҷумла занон	33	34	32 (54,2%)
Муаллимоне, ки аз кор рафтаанд	24	19	6
-аз ҷумла занон	3	5	1
Норасогии кадрҳо	34	15	7

Бо мақсади тавассути квотаи Президентӣ таъмин намудани муассисаҳои таълимии ноҳия бо мутахассисони маълумоти олидор, сафарбар намудани шумораи хонандагони болаёқати ноҳияро ба мактабҳои олии ҷумҳурӣ зиёд намудан зарур аст, зеро айни ҳол тамоми соҳаҳои хоҷагии халқи ноҳия ба кадрҳои баландихтисос ниёз доранд.

Бо мақсади дуруст ба роҳ мондани рушди ояндаи соҳа аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон барномаҳои дарозмӯҳлати рушди соҳаи маориф қабул карда шудаанд, ки онҳо дар инкишофи минбаъдаи соҳа саҳми босазо мегузоранд. Аз ҷумла, «Барномаи давлатии тайёр кардани мутахассисони соҳаи омӯзгорӣ барои солҳои 2005-2010», «Барномаи давлатии рушди таҳсилоти касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2008-2015», «Барномаи компютеркунонии муассисаҳои таҳсилоти умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2010-2015» ва «Барномаи давлатии сохтмон, таъмиру азнавсозии мактабҳо барои солҳои 2008-2015, ки дар хонаҳои шахсӣ, вагонхонаҳо, биноҳои маъмурию ҷойҳои ҷамъиятӣ ҷойгиранд».

Дар мактабхои ноҳия 19 синфҳои компютерӣ мавҷуд буда, онҳо дорои 210 компютер, 27 принтер, 1 сканер ва 20 генератор мебошанд.

Таълими беруназмактабӣ дар ягона муассисаи таълимии беруназмактабии ноҳия ташкил шудааст. Дар муассисаи мазкур дар 7 маҳфил ба 288 нафар хонандагон асосҳои санъат ва расмкаширо меомӯзанд.

Дар назди мактабҳои ноҳия барои ташкили «Патрулҳои сабз» ва дастгирии ҳаракатҳои экологии чавонон имконияти васеъ мавҷуд аст ва он бояд самаранок истифода гардад, зеро ноҳия ба кадрхои ҷавони соҳаи ҳифзи муҳити зист ва маълумоти экологӣ дошта, эҳтиёҷ дорад. Инчунин, ин омил барои ривоҷи экосайёҳӣ ва нигаҳдории биогуногунӣ мусоидат менамояд.

Соли 1959 дар ноҳия литсеи саноатӣ-аграрӣ ташкил гардид. Ҳоло дар он 27 нафар омӯзгорон, 21 нафар устои таълими истеҳсолӣ, 7 нафар кормандони маъмурият ва 42 нафар коргарони техникӣ аз рӯи 11 ихтисос ба 307 нафар хонандагон, ки 73 нафарашон духтаронанд, касбу кор меомӯзонанд.

Аз соли 2008 то 2010 ба литсейи зикргардида 776 нафар хонандагон қабул гардида, 469 нафарашон дорои дипломи ихтисосҳои гуногун шудаанд. Дар соли 2010 литсейро 191 нафар бо ихтисосҳои тракторчӣ-машинисти хоҷагии қишлоқ, дӯзанда, барқчӣ, кафшергар ва асалпарвар хатм намуданд.

Дар тавозуни литсейи аграрӣ 226,5 гектар замин қарор дорад, ки аз он 21 гектар замини обӣ, 191 гектар замини лалмӣ, 14 гектар боғ ва 40 гектар замини чарогоҳ мебошад. Инчунин, дар хоҷагии ёрирасони литсейи номбурда 41 сар моли калони шохдор парвариш мегардад.

Мушкилиҳои литсейи номбурда асосан норасоии маводи таълимӣ ва хониш барои омӯзиши касбҳои техникӣ, набудани имконияти молиявии обёрии заминҳои лалмӣ, фарсуда шудани техникаи таълимии хоҷагии қишлоқ ва норасоии техника ва таҷҳизотҳои муосири таълимӣ мебошад.

Ҷадвали №26. Нишондиҳандаҳои дурнамои рушди соҳаи маориф дар ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2011-2015

Нишондиҳандаҳо	с.2011 ҳисобот	с.2012 баҳодиҳӣ	Параметрҳои дурнамо			с.2015 бо % нисбати с.2011
			с.2013	с.2014	с.2015	
Шумораи кӯдакон дар муассисаҳои томактабӣ новобаста аз шакли моликият (нафар)	244	244	250	252	257	105,3
Шумораи кӯдакони синни томактабӣ	4382	4421	4486	4532	4532	103,4
Шумораи кӯдакони синни мактабӣ	747	787	787	812	812	108,7
Миқдори ҷойҳо дар муассисаҳои томактабӣ (ҷой)	249	249	269	269	269	108
Шумораи хонандагони муассисаҳои таҳсилоти умумӣ – ҳамагӣ (нафар)	8465	8478	8510	8567	8569	101,2
аз он ҷумла - дар мактабҳои рӯзонаи таҳсилоти умумӣ	8465	8478	8510	8567	8569	101,2
аз он ҷумла хусусӣ						
- литсейҳо						
аз он ҷумла хусусӣ						
- гимназияҳо						
аз он ҷумла: хусусӣ						
Дар муассисаҳои шабонаи таҳсилоти умумӣ (ҳазор нафар)						
Шумораи хонандагон дар басти якуми муассисаҳои таҳсилоти умумии рӯзона (нафар)	5290	5290	5299	5312	5321	100,6
Шумораи муаллимони муассисаҳои таҳсилоти умумии рӯзона (нафар)	696	716	724	736	758	108,9
Шумораи муаллимони муассисаҳои таҳсилоти умумии шабона						
Таъмин будан:						
бо муассисаҳои томактабӣ ба 1000 кӯдакони синни томактабӣ (ҷой)	1120,3	1120,3	1176	1071,4	1050,6	93,8
бо муассисаҳои таҳсилоти умумӣ барои 1000 бачагони синни мактабӣ (ҷой)	625	625	623	620	621	99,3

2.2.2. Тандурустӣ

Соҳаи тандурустӣ барои ноил шудан ба Ҳадафҳои Рушди Ҳазорсола бахши муҳим ба ҳисоб меравад, зеро азму талоше, ки барои беҳбудии саломатии аҳолӣ нигаронида шудааст, рушди устувори иқтисодӣ ва рушди нерӯи инсонии кишварро таъмин менамояд.

Саломатии модар ва кӯдак. Дар асоси ҳисоботҳои шӯъбаи тандурустии ноҳия, нишондодҳои фавти кӯдак дар се соли охир ду маротиба ё ин, ки 45% кам шудааст. Сабаби асосии кам шудани фавти кӯдак, ин беҳтар шудани вазъи хизматрасонии тиббию санитарӣ ва ташкили марказҳои саломатӣ дар деҳаҳои ноҳия мебошад.

Ҷадвали №27. Шумораи таваллуд ва фавт дар тӯли солҳои 2008 – 2010 (нафар)

Нишондиҳандаҳо	2008	2009	2010	Соли 2010 нисбат соли 2008(%)
Ҳамагӣ таваллуд	1013	1027	1042	1,2
Дар таваллудхона	1008 (99,5%)	1018 (99,1%)	1036 (99,4%)	1,2
Дар хона	5	7	6	0,1
Фавти кӯдакони то 1сола	9	5	12	0,2
Мурдатаваллудшуда	4	12	11	0,1
Фавти кӯдакони то 1 сола (аз рӯи 1000 таваллуд)	8 9%/0	9 8%/0	15 4%/0	
Фавти кӯдакони то 5 сола	16/15.8%	15/14.6%	18/17.5%	

Маълумотнокии аҳолии ноҳия оиди тарзи ҳаёти солим, саломатии репродуктивӣ, пешгирии бемориҳои сироятӣ ва норасоии микроэлементхои оҳану йод дар байни занон дар сатҳи паст қарор дорад.

Ҷадвали №27. Норасоии йод ва оҳан (камхунӣ) дар организми занҳои таваллудкарда

Нишондиҳандаҳо	Соли 2008	Соли 2009	Соли 2010
Шумораи занҳои таваллудкарда	1012	1026	1051
Норасоии оҳан, камхунӣ	848	964	974
Бо фоиз:	83,7%	93,9%	92,6%
Норасоии йод дар организми занони таваллудкарда	71	96	76
Бо фоиз:	7%	9,1%	7,2%

Мубориза бар зидди бемориҳои сироятӣ аз ҷумлаи афзалиятҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон дар роҳи расидан ба Ҳадафҳои Рушди Ҳазорсола мебошад. Мавриди зикр аст, ки дар даҳсолаи охир имкониятҳои хадамоти санитарию беҳдоштӣ (эпидемиологӣ) дар қиёс бо сохторҳои дигари соҳаи тандурустӣ кам шудаанд. Маълумотҳои мавҷудаи оморӣ оиди шумораи гирифторони бемориҳои сироятӣ, ҳақиқати ҳолро нишон намедиҳанд.

Сабаби афзоиши бемориҳои сирояткунанда дар соли 2010 нисбат ба соли 2008 дар он аст, ки ташхиси бемориҳои мазкур дар дараҷаи лозима гузаронида нашудааст ва шумораи ками аҳолӣ бо ташхис фаро гирифта шуда буд.

Дар айни замон мутобиқи принсипҳои умумии қабулгардидаи СМР ва СПКСК мақсади асосии соҳаи тандурустӣ дар давраи миёнамӯҳлат, аз мунтазам паст кардани сатҳи фавти модару кӯдак, кам кардани мушкилот вобаста ба бемориҳои сироятӣ, инчунин аз байн бурдани баъзе сироятҳои (инфексияҳои) бо ваксина идорашаванда иборат мебошад.

Ҷадвали №28. Шумораи бемориҳои сироятӣ дар солҳои 2008-2010 (нафар)

Бемориҳои сироятӣ	2008	2009	2010	Соли 2010 нисбат ба соли 2008 (бо %)
Бемории сил	8	9	11	0.3
Бемории бруселлёз	7	3	7	0.2
ВИЧ/СПИД	3	3	2	0.06
Газидан, оболудшавӣ, харошидан аз тарафи ҳайвонҳо	92	59	78	2.3
Гелминтоз	147	143	360	

Инфрасохтори тандурустӣ. Дар ноҳияи Шаҳристон 20 муассисаи табобатӣ, аз ҷумла бемористони марказӣ, 1 таваллудхона, 5 маркази саломатӣ, 11 хонаи саломатӣ, 2 маркази саломатии деҳот ва 4 дорухона фаъолият менамоянд. Дар бемористонҳои ноҳияи Шаҳристон 165 кат мавҷуд мебошад.

Дар ноҳияи Шаҳристон дар доираи татбиқи барномаи соҳавии «Ислоҳоти соҳаи тандурустӣ» аз ҳисоби маблағгузории Бонки Рушди Осиё, дар 5 соли сипаригашта биноҳои марказҳо ва хонаҳои саломатии деҳаҳои Қушқӯрғон, Чашмасор, Маркази саломатии деҳоти Холдорқипчоқ ва хонаи саломатии деҳаи Янгиқурғон аз таъмир баровард шудаанд. Дар ҳудуди ноҳияи Шаҳристон Маркази ёрии таъҷилӣ мавҷуд аст. Гарчанде барои ташкил намудани чунин Марказ дар бинои Беморхонаи марказии ноҳия имконият мавҷуд бошад ҳам, аммо барои таъмин намудани он бо таҷҳизоти зарурӣ (мизу курсиҳо, катҳои махсусгардида), нақлиёт (2 адад), сӯзишворӣ ва воҳидҳои корӣ (ҳамшираҳои тиббӣ, кормандони техникӣ) ҳамасола на кам аз 25 ҳазор сомонӣ маблағ лозим мебошад.

Дар муассисаҳои табобатии ноҳия 42 нафар мутахассисони маълумоти олидор ва 235 нафар кормандон бо маълумоти миёнаи тиббӣ фаъолият менамоянд.

Ҷадвали №29. Норасогии мутахассисони соҳаи тиб дар ноҳия

Номгӯи мутахассисон	Шумораи зарурӣ
Духтури оилавӣ	21
Духтури наврасон	1
Духтури бемории сил	1
Дандонпизишк	1
Ғадудшинос	1
Эҳёгар	3
Ҳамагӣ:	28

Мушкилиҳои мавҷудаи соҳаи тандурустии ноҳияро ба се гурӯҳ ҷудо кардан мумкин аст:

1. Норасоии заминаи моддию техникие, ки боиси паст шудани сифати хизматрасониҳои тиббӣ ва баланд шудани сатҳи паҳншавии бемориҳои сироятии аз нигоҳи иҷтимоӣ хатарнок ва фавти модару кӯдак мегардад.

2. Норасогии мутахассисони соҳаи тандурурстӣ ва паст будани дараҷаи тахассусии кадрҳо.

3. Аз ҷиҳати ҷуғрофӣ дур ҷойгир будани муассисаҳои тиббӣ ва бунгоҳҳо, ки дар фасли зимистон ба мушкилии пешниҳод намудани хизматрасонии тиббӣ дар баъзе деҳаҳо оварда мерасонад.

Ҷадвали №30. Нишондиҳандаҳои дурнамои рушди соҳаи тандурустӣ дар ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2011-2015

Нишондиҳандаҳо	с.2011 ҳисобот	с.2012 баҳодиҳӣ	Параметрҳои дурнамо			с.2015 бо % нисбати с.2011
			с.2013	с.2014	с.2015	
Шумораи кати беморхонаҳо (кат)	165	165	165	175	175	106,1
Иқтидори муассисаҳои амбулаторию дармонгоҳӣ (қабул дар як баст)	55,1	58,2	60,6	62,5	64,7	117
Миқдори муассисаҳои тиббӣ (воҳид)	19	19	20	20	20	105,2
Аз он ҷумла хонаҳои таббӣ (воҳид)	11	11	13	13	13	118,2
- аз ҳисоби хоҷагидорӣ амалкунанда						
- клиникаҳои (беморхонаҳои) хусусӣ						
- муассисаҳои амбулаторию дармонгоҳҳои хуссусӣ	1	1	2	2	2	150
Шумораи кормандони тиббӣ (нафар)	232	245	245	260	260	112,1
аз он ҷумла:						
духтурон	43	43	45	47	47	116,3

кормандони миёнаи тиббӣ	232	245	245	260	260	112,1
Миқдори ҷой дар хонаҳои кӯдакон (ҷой)						
Миқдори ҷой дар хонаҳои пиронсолон ва маъюбон (ҷой)						
Таъминот барои 10 ҳазор аҳолӣ:						
бо катҳо дар беморхонаҳо (кат)	47,2	47,2	46,6	46,2	46,2	97,9
бо духтурон (нафар духтур)	13	14	14	15	15	115,3
бо кормандони миёнаи тиббӣ (нафар к.м.т.)	71	71	71	73	73	102,8
бо муассисаҳои амбулаторию дармонгоҳӣ (қабул дар як баст)	150	155	157	158	160	107,0

2.2.3. Ҳифзи иҷтимоии аҳолӣ

Соҳаи ҳифзи иҷтимоӣ аз бахшҳои суғуртаи давлатии иҷтимоӣ, таъминот бо нафақа, шуғл, муҳоҷирати меҳнатӣ, ҳифзи ҳуқуқи оила, расонидани кӯмаки суғуртаи иҷтимоӣ ба гурӯҳҳои осебпазир ва камбизоат, иборат мебошад.

Даромаднокии аҳолӣ ва сатҳи бекорӣ. Дар сохтори даромадҳои аҳолии ноҳияи Шаҳристон, қисми асосиро (88,7%) корҳои доимӣ дар соҳаи кишоварзӣ ташкил медиҳад. Аз шумораи умумии аҳолии дар ноҳия бақайдгирифташуда, сатҳи бекорӣ 4%-ро ташкил медиҳад. Аммо ин нишондод ҳолати аслии вазъияти бекориро нишон намедиҳад.

Ҷадвали №31. Сатҳи бекорӣ дар ноҳия дар солҳои 2008-2010

Нишондиҳандаҳо	Солҳо		
	2008	2009	2010
Аҳолии қобили меҳнат.	5834	6894	7515
Бекорони аз қайд гузашта.	323 (5,5%)	426 (6,2%)	300 (4%)

Барномаи мусоидат ба шуғли аҳолии ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2010 – 2012 дар асоси «Стратегияи паст кардани сатҳи камбизоатӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2010-2012» таҳия гардида, мақсади асосии он, баланд бардоштани сатҳи зиндагии гурӯҳҳои нисбатан осебпазири аҳолӣ, бахусус бекорон мебошад. Дар соли 2010 мувофиқи Барномаи мазкур, таъсиси ҷойҳои нави корӣ ҳамчун яке аз роҳҳои асосии бо кор таъмин намудани бекорон муайян гардидааст.

Самти асосии сиёсати маҳаллии мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳияи Шаҳристон дар бозори меҳнат дар давраи то соли 2013, ин ҷалб ва ҳавасманд намудани муассисаҳои дахлдор ҷиҳати ташкили ҷойҳои нави корӣ ва дар ин замина баланд бардоштани самаранокӣ ва рушди бозори меҳнат ба ҳисоб меравад.

Дар соли 2010 дар ноҳияи Шаҳристон 405 ҷойи нави корӣ асосан дар соҳаи кишоварзӣ ташкил карда шуд ва қисман шаҳрвандон бо ҷои кори доимӣ таъмин гардиданд.

Ҷадвали №32. Шумораи нафақахӯрон ва ниёзмандон дар давоми солҳои 2008-2010

Номгӯй	2008	2009	2010
Нафақахӯрон	2691	2796	2874
Аз он ҷумла, пиронсолон	1619	1623	1687
Маъюбон (аз 16-боло)	355	401	410
Маъюбони модарзод	261	291	302
Кӯдакони маъюб то 16 сола	104	110	112
Бесаробомонда	238	242	243
Ятимон	9	9	7
Дигар категорияҳои нафақахӯрон	105	120	113

Дар шӯъбаи ҳифзи иҷтимоии аҳолии ноҳия дар соли 2008 2691 нафар нафақахӯрон ба қайд гирифта шуда буданд. Талаботи моҳонаи онҳо ба нафақапулӣ 195636 сомониро ташкил додааст. Дар соли 2009 теъдоди нафақахӯрон 2796 нафарро ташкил дод ва маблағи нафақаи моҳонаи онҳо 199845 сомониро дар бар мегирифт. Дар соли 2010 ҳамагӣ 2874 нафар нафақахӯрон ба қайд гирифта шудаанд ва маблағи моҳонаи нафақаи онҳо 320134 сомониро ташкил додааст.

Дар соли 2010 андозаи миёнаи нафақа нисбати нишондиҳандаҳои соли 2008 ба андозаи 65% афзуда бошад ҳам, андозаи он 111,4 сомониро ташкил додаст.

Мушкилиҳои асосии соҳаи ҳифзи иҷтимоии аҳолии ноҳияи Шаҳристон, мавҷуд набудани бинои маъмурии шӯъбаи ҳифзи иҷтимоӣ ва таъминоти нокифояи шӯъба бо компютер ва мавҷуд набудани хона-интернати махсус барои ятимон, номутобиқатии корҳои ташкили таъминоти маъюбон, пиронсолон ва кӯдакони дорои имконияти маҳдуд, ба меъёрҳои умумии муқарраргардида мебошад.

Муҳоҷирати меҳнатӣ. Гарчанде дар соли 2009 тамоили пастшавии сатҳи муҳоҷират зери таъсири бӯҳрони уммумиҷаҳонии молиявию иқтисодӣ ба қайд гирифта шуда бошад ҳам, дар ноҳияи Шаҳристон сатҳи баланди муҳоҷирати меҳнатӣ ба назар мерасад. Аз тарафи дигар, сатҳи тахассусӣ ва касбии муҳоҷирони меҳнатии ноҳия, хусусан ҷавонон, дар бозори меҳнат рақобатпазир нест.

Ҷадвали №33. Муҳоҷирати меҳнатии аҳолии қобили меҳнати ноҳия

Солҳо	Аҳолии қобили меҳнат	Муҳоҷирони меҳнатӣ	% аз шумораи умумии аҳолии қобили меҳнат
2008	5834	969	16,6
2009	6894	799	11,6
2010	7515	1156	15,4

Ҷадвали №34. Нишондиҳандаҳои дурнамои рушди захираҳои меҳнатӣ дар ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2011-2015

Нишондиҳандаҳо	с.2011 ҳисобот	с.2012 баҳодиҳӣ	Параметрҳои дурнамо			с.2015 бо % нисбати с.2011
			с.2013	с.2014	с.2015	
Захираҳои меҳнатӣ	13686	13894	14374	14448	14478	105,8
Шумораи дар иқтисодиёт машғулбудагон – ҳамагӣ	5266	5371	5428	5462	5462	103,7
аз он ҷумла:						
дар истеҳсолоти моддӣ	3352	3456	3508	5462	5462	103,7
аз ҷумла:						
Саноат	29	49	50	55	55	189,6
Кишоварзӣ	2096	2106	2115	2120	2120	101,1
Сохтмон	41	45	45	48	48	117,0
Нақлиёту алоқа	57	60	60	62	62	108,8
Савдо, хӯроки умумӣ, таъминоти моддию техникӣ	86	90	90	95	95	110,5
дигар соҳаҳо	1043	1065	1065	1070	1070	102,6
дар соҳаҳои ғайриистеҳсолӣ	1914	1956	2003	2012	2012	105,1
Аз шумораи машғулбудагон:	5266	5371	5428	5462	5462	103,7
- дар корхонаю ташкилоти бахши давлатӣ	1909	1915	1920	1932	1932	101,2
- бахши коллективӣ	350	360	360	360	360	102,8
- дар корхонаю ташкилотҳо бо шаклҳои гуногуни моликият						
- дар бахши хусусӣ (бо назардошти хоҷагии шахсӣ)	3007	3096	3148	3170	3170	105,4
Шумораи дар иқтисодиёт машғулнабудагон	8420	8523	8946	8986	9016	107,1
Муҳоҷирати меҳнатӣ						

Шумораи муҳоҷирони меҳнатие, ки берун аз марзи ҷумҳурӣ ҳиҷрат намуданд (нафар)	1098	1300	1380	1420	1450	132

2.2.4. Фарҳанг ва фароғат

Инфрасохтори соҳаи фарҳанг ва фароғат. Ноҳияи Шаҳристон, яке аз мавзеъҳои дорои таърихи кӯҳан буда дар ҷумҳурии соҳибистиқлоламон ноҳияи навбунёд маҳсуб меёбад. Айни ҳол, дар ҳудуди ноҳия 42 адад ёдгориҳои таърихӣ номнавис ва мавриди омӯзиш қарор гирифтаанд.

Дар ноҳия 3 хонаи фарҳанг, 5 клуби деҳот, 1 китобхонаи бачагона, 1 китобхонаи марказонидашудаи системавӣ ва 9 филиали он дар деҳаҳо фаъолият менамоянд.

Бинои хонаи фарҳанги ноҳия солҳои 60-уми асри XX ба тариқи ҳашар сохта шуда, айни ҳол дорои 100 ҷойи нишаст мебошад. Бино ва толори он тамоман ба талабот ҷавобгӯй нест. Курсиҳои нишасти тамошобинон низ фарсуда гардида, имконияти дар толор баргузор намудани чорабиниҳои фарҳангӣ мавҷуд нест. Аз ин рӯ, бисёр чорабиниҳо аз сабаби дар ҳолати ғайриқаноъатбахш қарор доштани толор, дар варзишгоҳ ва дигар ҷойҳои кушоди барои гузаронидани чорабиниҳо махсусгардонидашуда доир мегардад.

Хонаи фарҳанги деҳаҳои Янгиқурғон ва Холдорқипчоқ ва дигар клубу китобхонаҳои дар деҳаҳо ҷойгиршуда ба ба таъмири асосӣ ниёз доранд. Аз ҷониби дигар, норасогии асбобҳои мусиқии миллӣ, мизу курсӣ, рафҳои китобмонӣ ва таъминоти нокифоя бо адабиётҳои тозанашршуда, мушкилиҳои асосии соҳаи мазкур мебошанд.

Дар муассисаҳои фарҳангии ноҳия 35 нафар кормандон фаъолият менамоянд. Норасогии мутахассисони соҳа низ, яке аз мушкилиҳои ҳалталаби соҳа ба ҳисоб меравад.

Ҷадвали №35. Нишондиҳандаҳои дурнамои рушди бахши фарҳанг дар ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2011-2015

Нишондиҳандаҳо	с.2011 ҳисобот	с.2012 баҳодиҳӣ	Параметрҳои дурнамо			с.2015 бо % нисбати с.2011
			с.2013	с.2014	с.2015	
Миқдори муассисаҳои оммавӣ – фарҳангӣ (воҳид)	20	21	21	22	22	110
Клубҳо	9	9	9	10	10	111,1
аз он ҷумла ҷумҳуриявӣ						
Китобхонаҳои оммавӣ	11	11	11	11	11	100
аз он ҷумла ҷумҳуриявӣ						
Осорхонаҳо		1	1	1	1	-
Театрҳо						
аз он ҷумла театрҳои касбӣ						-
Мактабҳои мусиқӣ (воҳид)				1	1	
Шумораи хонандагон (нафар)				17	25	
Миқдори кадрҳо (ҳазор нафар)	35	35	35	38	38	108,6

Соҳаи сайёҳӣ ва варзиш. Маблағгузорӣ ба соҳаи сайёҳӣ метавонад, ин соҳаро ба яке аз бахшҳои афзалиятнок ва даромадноки ноҳияи Шаҳристон табдил диҳад.

Бахри иҷроиши қарори Раиси вилояти Суғд № 336 аз 30 декабри соли 2009 «Дар бораи Барномаи рушди туризм дар вилояти Суғд барои солҳои 2010-2014», бо мақсади рушди соҳаи туризм дар ноҳияи Шаҳристон қарори Раиси ноҳияи Шаҳристон таҳти №10 аз 15 январи соли 2010 «Дар бораи Барномаи рушди туризм дар ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2010-2014» тасдиқ гардидааст.

Маблағгузории ин Барномаи давлатӣ аз ҳисоби маблағҳои дар буҷети маҳаллӣ пешбинишуда ва дигар манбаъҳои ғайридавлатӣ муайян карда шуда аст, аммо айни ҳол бо назардошти имкониятҳои маҳдуди буҷети маҳаллӣ, барои рушди соҳаи мазкур ҷудо намудани маблағҳо пешбинӣ нагардидааст.

Омили муҳими рушди сайёҳӣ дар ноҳияи Шаҳристон, ин рушди туризми иҷтимоӣ, аз ҷумла туризми бачагона мебошад.

Теъдоди лагерҳои дар ҳудуди ноҳия ҷойгирбуда 7 адад буда, онҳо дар мувозинаи дигар ноҳияҳои вилояти Суғд қарор доранд. Ба ғайр аз истироҳатгоҳӣ «Чеҳӣ», дигар лагерҳо барои сайёҳони наврас мутобиқ гардида, дар давоми таътили тобистонаи соли 2010 дар онҳо зиёда аз 1200 нафар ҷавонону наврасон истироҳат намуданд.

Дар мавсими тобистон мавзеъҳои зиёратии дар деҳаи Холдорқипчоқ воқеъгардидаи «Туятош-бобо» ва дар деҳаи Қарабчӣ воқеъгардидаи «Қӯтур-бобо» бо ҷалби сарпарастон аз таъмир бароварда шуда, аз тамоми гӯшаву канори вилоят ва берун аз он сайёҳон ба ҷойҳои номбурда барои зиёрат ташриф меоранд.

Аз тарафи сохторҳои дахлдори мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳияи Шаҳристон баҳри нигоҳ доштани иншоотҳои таърихию фарҳангӣ, ки дар ҳолати хароб қарор дошта, дар ҳавои кушод ҷойгиранд, чораю тадбирҳои зарурӣ андешида шуда истодааст.

Барои тоза ва обод гардонидани мавзеъҳои истироҳатие, ки дар дараҳои Охтангӣ ва Кенгкӯл ҷойгиранд, аз тарафи масъулини ин соҳа корҳои ободонию бунёдкорӣ ба сомон расонида шудааст.

Айни замон, истироҳати шаҳрвандон дар мавзеъҳои истироҳатӣ тамоман ба танзим дароварда нашудааст. Дар натиҷаи беназоратӣ баъзе мавзеъҳои кӯҳҳо аз таъсири партовҳои сахти маишӣ ифлос шуда истодаанд. Барои ҳалли ин масъалаҳо, ташкил намудани муассисаи махсус ҷиҳати роҳандозии бизнеси сайёҳию экологӣ ба мақсад мувофиқ мебошад. То ташкил шудани ин муассиса, хуб мешуд агар аз ҳар як шаҳрвандони ба мавзеи истироҳатӣ ташрифоварда маблағи муайян ситонида, он барои ташкили таъмини тозагӣ ва ободонии ин мавзеъҳо равона гардад.

Мушкилиҳои мавҷудаи соҳа. Ҳолати ногувори инфрасохтори ноҳия, мавҷуд набудани мутахассисони соҳаи сайёҳӣ (гидҳо ва роҳбаладҳо), тарҷумонҳои забонҳои хориҷӣ, мавҷуд набудани ташкилот ва ширкатҳои сайёҳӣ дар ноҳия, набудани маълумотномаҳои мухталиф аз қабили китобчаҳо, расмҳо ва буклетҳо оид ба мавзеъҳои ҷолиби диққат ва шароитҳои мавҷудаи сайёҳӣ, набудани меҳмонхонаҳо ва дигар иншоотҳои сайёҳӣ, вуҷуд надоштани иншоотҳои ёрирасон дар мавзеъҳои истироҳатӣ, набудани хатсайрҳои (маршрути) сайёҳӣ, дар ҳолати ниҳоят бад қарор доштани инфросохтори соҳаи сайёҳии ноҳия, вуҷуд надоштани боғи фарҳанг ва фароғат дар ноҳия, вуҷуд надоштани интернет кафе дар ноҳия ва мавҷуд набудани осорхонаи таърихию фарҳангӣ дар ноҳия, аз ҷумлаи мушкилиҳое мебошанд, ки ба рушди соҳаи сайёҳӣ монеа гаштаанд.

Ҷадвали №36. Нишондиҳандаҳои дурнамои рушди бахши сайёҳӣ дар ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2011-2015

Нишондиҳандаҳо	с.2011 ҳисобот	с.2012 баҳодиҳӣ	Параметрҳои дурнамо			с.2015 бо % нисбати с.2011
			с.2013	с.2014	с.2015	
Сайёҳии дохилӣ						
Шумораи сайёҳон (ҳазор нафар)	-	-	-	-	-	-
Маблағҳои воридшавандаи умумӣ аз ҳисоби	-	-	-	-	-	-

хизматрасониҳои сайёҳии дохилӣ (млн. сомонӣ)						
Сайёҳии беруна						
Шумораи сайёҳон (ҳазор нафар)	-	-	-	-	-	-
аз он ҷумла, шумораи туристони воридшаванда (ҳазор нафар)	1,7	1,75	1,8	1,9	2,0	117,6
Ҳаҷми умумии маблағҳои воридгаванда аз ҳисоби хизматрасониҳои туризми беруна (сомонӣ)	188,6	200,0	210,0	215,0	220,0	117

2.2.5. Стратегия ва вазифаҳои соҳаҳои иҷтимоии ноҳияи Шаҳристон

Ҷадвали №37

Мақсад	Вазифаҳо	Чорабиниҳо/лоиҳаҳо	Арзиши умумии лоиҳа, (сомонӣ)	Солҳо				Сарчашмаи маблаггузорӣ	Натиҷаҳои пешбинишуда
				2012	2013	2014	2015		
Маориф									
Баланд бардоштани сатҳи дониши хонандагон ва ташкили раванди таълим мутобиқ ба стандартҳои байналмилалӣ.	1.Маблаггузорӣ ва таҷдиди заминаи моддию техникии соҳаи маориф.	1.1.Ташкил намудани шакли нави тарбияи томактаби (оилавӣ, богчаҳои хусусӣ).	100000	-	50000	50000	-	Номуайян	Шумораи кӯдакони ба таълимоти томактаби фарогиршуда (то соли 2016 то 50%). Сатҳи фарогирии кӯдакон бо таълимоти ибтидоӣ ва миёнаи мактабӣ (то соли 2016- 100%). Сатҳи таъминоти муассисаҳои маориф бо кадрҳои педагогӣ (98% то соли 2015). Сатҳи таъминоти заминаи моддию техникии мактабҳо (85% таъмин намудан то соли 2015)
		1.2.Таъмири асосии мактабҳои ибтидоии деҳаҳои Мукур ва Ишкилӣ.	180000	-	100000	80000	-	Буҷети маҳаллӣ	
		1.3.Азнавтаҷҳизонидан ва таҷдиди заминаи таълимии мактабҳои миёна (мебел, таҷҳизот, воситаҳои аёнӣ ва дигар маводҳо)	250000	50000	100000	50000	50000	Буҷети ҷумҳуриявӣ	
	2. Ҷалб намудани кадрҳои баландихтисос ба соҳаи маориф.	2.1. Таъминоти мутахассисони ҷавон бо қитъаҳои замин барои сохтмони манзил.	150000	-	100000	25000	25000	Номуайян	
		2.2.Пешниҳоди қарзҳои бонкӣ барои сохтмони манзил ба мутахассисони ҷавон.	130000	30000	50000	25000	25000	Сармояи хориҷӣ	
	3. Беҳтар намудани ҳолати инфрасохтори муассисаҳои маориф	3.1.Дастрас намудани маблаг барои таъмири бинои литсейи кишоварзӣ (агролитсей).	55000	25000	30000	-	-	Номуайян	
		3.2.Тайёр намудани мутахассисон дар асоси шартномавӣ.	5000	-	5000	-	-	Номуайян	
		3.3. Сохтмони мактаби нав дар деҳаи Қулиқӯтан, ҷамоати деҳоти Янгиқӯргон.	200000	50000	50000	50000	50000	Номуайян	
		3.4. Сохтмони бинои нави мактаб дар деҳаи Шаҳристон.	4 500 000	1125000	1125000	1125000	1125000	Номуайян	

		3.5. Сохтмони бинои мактаби нав барои 8 синфхона дар деҳаи Кенгқӯл, ҷамоати деҳоти Шаҳристон	*996 419*	*-*	*332139,6*	*332139,6*	*332139,6*	*Номуайян*	
		3.6. Сохтмони бинои нави мактаб дар деҳаи Чашмасор, ҷамоати деҳоти Шаҳристон.	*170000*	*-*	*100000*	*70000*	*-*	*Номуайян*	
		3.7.Сохтмони толори варзишӣ дар мактаби таҳсилоти миёнаи умумии №5-и деҳаи Қаермаи ҷ.Шаҳристон.	*308500*	*77125*	*77125*	*77125*	*77125*	*Номуайян*	
		3.8. Таъмири куллии мактаби таҳсилоти миёнаи умумии №12, деҳаи Қулликқӯтани ҷамоати деҳоти Янгиқӯрғон	*32386*	*-*	*10795,3*	*10795,3*	*10795,3*		
		3.9. Таъмири бинои иловагӣ ва ошхонаи мактаби таҳсилоти миёнаи умумии №7-и деҳаи Саробии ҷамоати деҳоти Шаҳристон	*95828*	*23975*	*23975*	*23975*	*23975*	*Номуайян*	
		3.10. Таъмири кулли мактаби таҳсилоти миёнаи умумии №11-и деҳаи Урохлии ҷамоати деҳоти Шаҳристон.	*70000*	*-*	*35000*	*35000*	*-*		
		3.11. Таъмири боми мактаби таҳсилоти миёнаи умумии №2-и деҳаи Холдорқипчоқи, ҷамоати деҳоти Янгиқӯрғон.	*74689*	*-*	*74689*	*-*	*-*		
		3.12. Сохтмони бинои нави дорои 8 синфхона дар мактаби таҳсилоти миёнаи умумии №8, дар деҳаи Ҷарқӯтани ҷамоати Шаҳристон.	*980287*	*-*	*326762*	*326762*	*326762*		
		Ҳамагӣ дар соҳаи маориф	*2801690*	*1381100*	*2590486*	*2280797*	*2045797*		

Тандурустӣ								
Баланд бардоштани сатҳи хизматрасонии тандурустӣ.	1.Беҳтар намудани заминаи моддию техники соҳа.	1.1. Барқарорсозии беморхонаи табобатии касалиҳои сирояткунанда.	190000	-	100000	90000	-	Сармояи хориҷӣ	То соли 2016 сатҳи касалиҳои сирояткунанда дар ноҳия то 85% паст гардидааст.
		1.2. Таҷҳизонидани беморхонаҳои ноҳия бо таҷҳизотҳои муосири тиббӣ.	700000	-	200000	400000	100000	Буҷети ҷумҳуриявӣ	Ҳаҷми умумии хароҷотҳои буҷети маҳаллӣ ба соҳаи тандурустӣ то соли 2015 ду маротиба зиёд гардидааст. Шумораи беморон дар байни аҳолии ноҳия то соли 2016 то 65% кам гаштааст.
Ба аҳолӣ расонидани хизматрасониҳои сифатноки тиббӣ.	2.Ҷалб намудани соҳибкорон ва ташкилотҳои донор барои рушди соҳа.	2.1.Сохтмони бинои Маркази мубориза бар зидди касалии сил.	200000	-	150000	50000	-	Номуайян	Сатҳи фарогирии аҳолӣ бо хизматрасониҳои сифатноки тиббӣ то соли 2016 то 90% афзудааст.
		2.2.Сохтмони бинои маркази бемориҳои бачагона.	150000	-	100000	50000	-	Номуайян	
		2.3.Сохтмони бинои беморхонаи касалиҳои сирояткунанда.	220000	-	120000	100000	-	Номуайян	
		Ҳамагӣ дар соҳаи тандурустӣ	1460000	-	670000	690000	100000		
Ҳифзи иҷтимоӣ								Номуайян	Шумораи аҳолии бо тарзи ҳаёти солим машғулбуда то соли 2016 то 55% афзудааст. Сатҳи камбизоатии аҳолӣ то соли 2016 дар ноҳия ба таври назаррас паст гардидааст. Фарогирии аҳолии ниёзманди ноҳия бо хизматрасониҳои сифатноки иҷтимоӣ то соли 2016 то 50% зиёд гардидааст.
Беҳтар намудани сатҳи хизматрасониҳои соҳаи ҳифзи иҷтимоӣ.		Сохтмони маркази реабилитатсионӣ барои шахсони имкониятҳои ҷисмониашон маҳдудбуда.	180000	-	-	100000	80000		
		1.1.Беҳтар намудани инфрасохтор ва заминаи моддию техники Маркази тарзи ҳаёти солим.	75000	-	75000	-	-		
		1.2.Дастрас намудани воситаҳои молиявӣ барои таъмини маъюбони ноҳия бо воситаҳои зарурӣ, доруворӣ, протезҳо ва аробачаҳои маъюбӣ.	50000	-	-	25000	25000		
		Ҳамагӣ дар соҳаи ҳифзи иҷтимоӣ	305000	-	75000	125000	105000		

Фарҳанг, варзиш ва сайёҳӣ.									
Беҳтар намудани инфрасохтори соҳаи фарҳанг, варзиш ва сайёҳӣ.	1.Барқарорсозии иншоотҳои фарҳангу фароғатии ноҳия.	1.1.Сохтмони хонаҳои истироҳату фароғат дар дараҳои «Охтангӣ» ва «Кенгкӯл»	400000	-	100000	200000	100000	Соҳибкорони маҳаллӣ	Шумораи сайёҳони хориҷию ватании ба ноҳия ташрифоварда то соли 2016 то 2 маротиба зиёд гардидааст . Шумораи ҷойҳои навӣ корӣ дар соҳаи мазкур то соли 2016 - 55 адад афзудааст. Ҳаҷми маблағҳои аз соҳаи мазкур ба буҷет воридшуда ба буҷет то соли 2016 то 1,5 маротиба зиёд гаштааст. Шароити фароғату истироҳатии 6000 нафар шаҳрвандон то соли 2016 беҳтар гардидааст.
		1.2.Сохтмони қасри фарҳанг барои 400 ҷой дар маркази ноҳия.	1 000000	200	250	550	-	Буҷети вилоятӣ	
		1.3.Таъмири асосии бинои китобхонаи маркази ноҳия.	31000	10000	10000	11000	-	Буҷети маҳаллӣ	
		1.4.Таъмин намудани хонаи фарҳанг бо асбобҳои мусиқӣ.	40000	12000	13000	15000	-	Номуайян	
		1.5.Сохтмони осорхонаи кишваршиносӣ дар маркази ноҳия.	-	-	-	-	-	Номуайян	
		1.6.Сохтмони варзишгоҳ дар деҳаи Холдоркипчоқи ҷамоати Янгикургон	63295	-	21098,3	21098,3	21098,3	Сармояи хориҷӣ	
		1.7.Таъмири асосии варзишгоҳи маркази ноҳиявии ба номи М. Бобоев.	220 000	-	73333,3	73333,3	73333,3	Буҷети маҳаллӣ	
		1.8.Таъмири варзишгоҳи ҷамоати Янгикургон	50 000	-	-	50000	-	Номуайян	
		Ҳамагӣ дар соҳаи фарҳанг, варзиш ва сайёҳӣ.	1534295	22200	217681,6	370981,6	194431,6		
		Ҳамагӣ дар соҳаҳои иҷтимоӣ	6100985	1403300	3553168	3466779	2445229		
		Буҷети ноҳия	211000	10000	183333,3	164333,3	73333,3		
		Буҷети вилоят	1 000000	200	250	550	-		
		Буҷети ҷумҳуриявӣ	950000	50000	300000	450000	150000		
		Сармояи хориҷӣ	383295	30000	171098,3	136098,3	46098,3		
		Маблағҳои аҳолӣ ва соҳибкорон	474689	-	174689	200000	100000		
		Эҳтиёҷот ба маблағ	3082001	1313100	2723797,4	2515797,4	2075797,4		

2.3 Инфрасохтор

2.3.1. Хоҷагии манзилию коммуналӣ

Таъминоти бо оби нӯшокӣ. Дар ҳудуди ноҳияи Шаҳристон барои таъмин, нигоҳубин ва танзими об ба истифодабарандагон Корхонаи Воҳиди Давлатии «Хоҷагии Манзилию Коммуналӣ» фаъолият менамояд.

Дар муассисаи мазкур ҳамагӣ 36 нафар коргарон фаъолият менамоянд ва онҳо асосан ба кабудизоркунӣ, чароғонкунӣ ва тозагии санитарии маркази ноҳия машғул буда, 80%-и маблағгузории иҷроиши корҳо тавассути буҷети маҳаллӣ амалӣ мегардад.

Аз шумораи умумии коргарони корхона 2 нафар дорои маълумоти олӣ, 2 нафар дорои маълумоти миёнаи махсус ва 32 нафар дорои маълумоти миёна мебошанд.

Муассиса танҳо ба муштариёни шаҳраки Шаҳристон хизмат мерасонад. Дар шаҳрак хатти оби нӯшокӣ вуҷуд дорад, вале он талаботи шаҳракро пурра таъмин карда наметавонад. Дар маркази ноҳия об ба истифодабарандагон 3-4 соат дода мешаваду халос.

Аҳолии дигар деҳаҳоим аз тариқи хатҳои оби худҷорӣ ва оби ҷӯйҳову чашмаҳои маҳал истифода мекунанд. Дар сатҳи ҷамоатҳои деҳот ягон корхона таъмири хатҳои обро ба ӯҳда нагирифтааст.

Аз дарозии умумии хатҳои оби нӯшокии (25 км) дар ноҳия мавҷуда 72,7%-и аҳолии ноҳия истифода мебаранд. Оби нӯшокӣ мувофиқиреҷа тақсимот карда мешавад.

Ҷадвали №38. Таъминоти аҳолии ҷамоатҳо бо оби нӯшокӣ

Ҷамоатҳо	Ҷамоати «Шаҳристон»	Ҷамоати «Янгиқӯрғон»	Мувофиқи ноҳия
Аҳолӣ (нафар)	19390	13590	32980
Таъмин	14467	9513	23980
Бо фоиз	75,0	70,0	72,7
Таъмин нестанд	4569	4077	8646
Бо фоиз	25,0	30,0	27,3

Дар миқёси ноҳия ҳамагӣ 6 хати оби нӯшокӣ (бо дарозии 25 км) мавҷуд мебошад ва манбаи онро обҳои рӯизаминии аз ҳисоби чашмаҳо ба вуҷудомада ташкил медиҳад. Хати оби нӯшокии деҳаҳои Шаҳристон, Янгиқӯрғон, Қарабчӣ, Увоқ, Қаерма ва Ҷарқӯтан аз ҷумлаи он мебошанд. Аксарияти манбаъҳои оби зикргардида, минтақаи муҳофизати санитарӣ надоранд ва ягон сарбанди хатҳои обгузар посбонӣ карда намешаванд.

Диаграммаи 7. Манбаъҳои таъминоти оби нӯшокии ноҳияи Шаҳристон

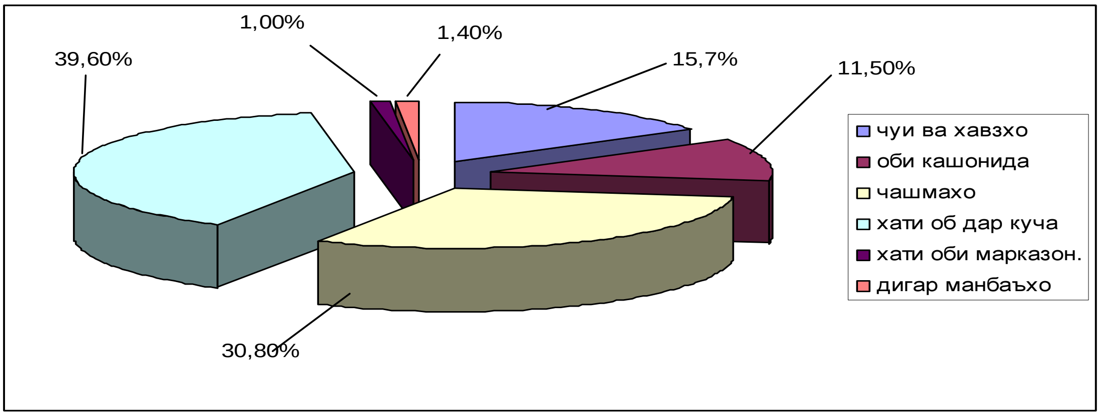

Ба сифати сарчашмаҳои таъмини оби нӯшокӣ дар ноҳияи Шаҳристон, обҳои зеризаминӣ ва рӯизаминӣ истифода бурда мешаванд. Таъминоти оби нӯшокӣ 15,7% тавассути ҷӯйборҳо ва ҳавзҳо, 39,6% бо воситаи хатҳои оби берун аз хона, 11,5% тавассути оби кашонидашуда, 30,8% аз оби чашмаҳо, 1% тавассути хатҳои оби марказонидашуда ва 1,4% тавассути дигар манбаъҳо амалӣ мегардад.

Ҷадвали №39. Захира ва истифодабарии оби нӯшокӣ дар ноҳия

Сол	Ҳамагӣ истифода-барандагон	Захира	аз он ҷумла:		Истифодашаванда					
		Ҳамагӣ	Рӯи заминӣ	Зери заминӣ	Воқеӣ	Барои хароҷотҳои хоҷагӣ	Барои истеҳсо-лот	Обёрии замин.	Таъминоти хоҷагии қишлоқ	Талафот
2005	41	19395,6	8361	11034,6	18586,6	-	-	17720,5	866,1	809
2010	47	22652,9	6090	16562,9	22211,1	-	-	19985,1	2226	441,8

Раванди гирифтани иҷозатнома барои насб намудани пойгоҳҳои обкашӣ дар мавзеъҳое, ки захираҳои кофии об доранд, бояд бо назардошти натиҷаи тадқиқотҳои геологӣ муайян карда шавад, то ин ки аҳолие, ки дар қисмати поён зиндагӣ менамоянд бе захираи об намонанд. Ин омил яке аз сабабҳои асосии беобии аксарияти деҳаҳои ноҳияи Шаҳристон мебошад.

Ташноб ва санитария. Дар ноҳия шабакаи канализатсияи ба ба талабот ҷавобгӯ вуҷуд надорад. Мавқеи географии ҷойгиршавии ноҳия барои ташкил намудани истироҳатгоҳҳо, иншоотҳои сайёҳӣ ва осоишгоҳҳо хеле мусоидат мебошад, вале татбиқи омилҳои зикргардида ба ҷамъшавии ҳаҷми зиёди партовҳои сахти маишӣ оварда мерасонад ва барои ҳаллу фасли он бояд чораҳои зарурӣ андешида шавад.

Дар Муассисаи «Хоҷагии Манзилию Коммунали»-и ноҳияи Шаҳристон ҳамагӣ дорои 1 адад автомашинаи тамғаи ГАЗ-53 ва 2 адад трактори тамғаи Т28Х4 мебошад. Мавҷуд набудани техникаи коммуналии муосир сифати хизматрасониро паст менамояд. Барои баланд бардоштани сифати хизматрасонии муассиса, аз ҷиҳати техникӣ муҷаҳҳаз намудани муассисаи мазкур маблағҳои зарурӣ мавҷуд нест. Барои харидорӣ намудани 1 адад автомашинаи махсуси партовкашон, автомашинаи махсуси «гидрорукав», автомашинаи обпошдиҳанда, автомашинаи боркаш ва 1 адад трактори ЮМЗ «МАЛЮТКА» тақрибан 600 ҳазор сомонӣ маблағ зарур мебошад. Аз ин лиҳоз, ҷиҳати ҳалли масъалаи харидорӣ намудани техникаҳои дар боло зикргардида, мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳияро зарур аст, ки лоиҳаи инвеститсионӣ таҳия намуда, ба ташкилоту созмонҳои байналмилалие, ки дар ин самт фаъолият менамоянд бо мақсади ҷалби сармояи хориҷӣ пешниҳод намояд ва бо онҳо ҳаммкорӣ намояд.

Мушкилии дигари бахши мазкур он аст, ки дар ноҳия ягон ҳаммом фаъолият намекунад.

Ҷадвали №40. Ҳаҷми умумии партовҳо

Ноҳия	2006				2010		
	Ҳамагӣ	Аз он ҷумла			Ҳамагӣ	Аз он ҷумла	
		Инфрасохтор	Аҳолӣ	Корхонаҳо		Инфрасохтор	корхонаҳо
Шаҳристон	623	478	Муайян нест	145	1444	1038	406

Дар ноҳия ҳаҷми зиёди партовҳоро партовҳои сахти маишӣ ташкил менамоянд. Дар айни ҳол, дар ҷамоатҳои ноҳия ҷамъ карда баровардан ва безарар намудани партовҳои мазкур мушкил шудааст. Муассисаи коммуналии ноҳия, ки бевосита ба ин корҳо мутасаддӣ мебошад, иқтидори дар сатҳи ҷамоатҳо ҳал намудани ин мушкилиро надорад. Барои ҳалли ин масъалаҳо пешниҳод карда мешавад, ки дар ҳудуди ҷамоатҳои ноҳияи Шаҳристон барои ташкил намудани партовгоҳ қитъаҳои алоҳидаи замин ҷудо карда шуда, ҷиҳати ташкил намудани муассисаҳои коммуналии хусусӣ ё давлатӣ ва дар соҳаи мазкур ба хизматрасонӣ машғул гардани онҳо, мусоидат намудан зарур аст.

Мушкилиҳои соҳа. Мавҷуд набудани хати оби нӯшокӣ дар баъзе деҳаҳои ноҳия, дар тавозуни ҷамоатҳо қарор надоштани хатҳои обгузар ва масъалаҳои вобаста ба таъмири онҳо, минтақаи муҳофизати санитарӣ надоштани аксарияти хатҳои оби нӯшокии деҳаҳо, норасогии техника ва фарсуда шудани воситаҳои техникии Муассисаи «Хоҷагии манзилию коммуналӣ»-и ноҳияи Шаҳристон.

2.3.2. Баркрасонӣ

Шабакаҳои барқии ноҳияи Шаҳристон ба шабакаҳои барқи шаҳри Истаравшан шомил буда, аз соли 1963 инҷониб фаъолият дорад. Дар айни замон, теъдоди кормандони он 42 нафар буда, аз ин шумора 4 нафарашон кормандони муҳандисӣ-техникӣ мебошанд. Шабакаи барқии мазкур ба муштариёни ноҳияи Шаҳристон ва қисман ба муштариёни ноҳияи Истаравшан хизмат мерасонад.

Дар мувозинаи шабакаи номбурда 105 зеристгоҳи барқии шиддаташ 10 кВт, бо иқтидори умумии 13 ҳазор кВт қарор дорад. Дарозии умумии хатҳои барқии шиддатнокиашон 10кВт - 233км, дарозии хатҳои барқии шиддатнокиашон 0,4 кВт - 33км буда, 100%-и аҳолии ноҳияро бо нерӯи барқ таъмин менамояд.

Аз ҷониби муштариён дар соли 2010 ба миқдори 26,2 ҳазор кВт/соат барқ истифода шудааст. Ҳамзамон, дар давраи мазкур ба миқдори 25,7 ҳазор кВт. соат қувваи барқ фурӯхта шудааст, ки нисбати соли гузашта ба маблағи 813,1 сомонӣ зиёд мебошад, аз ҷумла, ба аҳолӣ ба миқдори 12,3 ҳазор кВт/соат қувваи барқ фурӯхта шудааст, ки он нисбати соли гузашта101,6% зиёд мебошад.

Газтаъминкунӣ. Бо сабаби дар ноҳияи Шаҳристон мавҷуд набудани хати интиқоли гази табиӣ, аҳолии ноҳия аз қувваи барқ аз меъёр зиёд истифода мебаранд ва дар натиҷа ин ҳолат ба корношоям гардидани трансформаторҳо, хатҳои барқӣ ва шабакаҳои тақсимотӣ оварда мерасонад. Ин вазъият аксар фасли тирамоҳу зимистон ба вуқӯъ меояд. Нархҳои гарони ҳезуму ангиштсанг, барои аҳолии ноҳия дастнорас мебошанд. Дар натиҷа, аҳолӣ ба буридан ва решакан намудани дарахтони нодири ҷангалзорҳо даст мезананд ва ба раванди муқаррарии мувозинати табиат ва муҳити зист зарари зиёди барқарорнашаванда мерасонанд.

2.3.3. Нақлиёт, алоқа ва роҳ

Барои ноҳияи Шаҳристон роҳи мошингард воситаи асосии ҳамлу нақли бору маҳсулот ва мусофиркашонӣ буда, тавассути он рушди робитаҳои дохилию берунии иқтисодии ноҳия амалӣ мегарданд.

Робитаи ноҳия бо пойтахти ҷумҳурӣ ва маркази вилояти Суғд ба воситаи шоҳроҳи Душанбе-Айни-Шаҳристон-Хуҷанд-Чаноқ сурат мегирад.

Инчунин, дар ноҳия роҳҳои аҳамияти маҳаллидоштаи Шаҳристон-Увоқ, Шаҳристон-Янгиқӯрғон, Шаҳристон-Холдорқипчоқ, Шаҳристон-Кенгкӯли Боло, Шаҳристон-Чашмасор, Шаҳристон-Ҷарқӯтан ва Шаҳристон-Мукур-Ишқилӣ мавҷуд мебошад, ки дарозии умумии онҳо 69,3 км-ро ташкил медиҳанд.

Дар бахши хизматрасонии нақлиётии ноҳия шабакаи роҳҳои маҳаллӣ нақши муҳим мебозанд. Дар байни хоҷагиҳои ноҳия ягон хатсайр фаъолият наменамояд ва ҳангоми аз маҳал ба маҳал ва ба маркази ноҳия рафтуомад намудан, мушкилоти зиёдеро ба вуҷуд меорад.

Айни ҳол, соҳаи нақлиёти истифодаи умум дар ноҳия фаъолият наменамояд ва мусофиркашонӣ аз тариқи мошинҳои шахсӣ амалӣ мегардад, аммо имрӯзаи талаботи аҳолиро қонеъ намегардонад. Боркашонӣ дар ноҳия пурра аз ҷониби соҳибкорон ва нақлиётҳои шахсӣ амалӣ мешавад.

Дар ноҳияи Шаҳристон Муассисаи давлатии нигоҳдории роҳҳои автомобилгарди маҳаллӣ фаъолият менамояд. Муассисаи мазкур тобеи Вазорати нақлиёт ва коммуникатсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон буда, дар он 36 нафар коргарон ба фаъолияти роҳсозӣ машғул мебошанд. Муассисаи мазкур дорои 18 адад техника ва таҷҳизоти роҳсозӣ мебошад. Аз шумораи умумии техникаҳои муассисаи номбурда 11 адади он коршоям буда, техникаҳои боқимонда бинобар сабаби мавҷуд набудани қисмҳои эҳтиётӣ, аксар вақт кор намекунанд.

Дар мувозинаи Муассисаи давлатии нигаҳдории роҳҳои автомобилгарди ноҳия 69,3 километр роҳҳои истифодаи умум қарор доранд, ки чун роҳҳои маҳаллӣ ҳисобида мешаванд. Умуман ҳолати техникии роҳҳои ноҳияи Шаҳристон ба меъёрҳои роҳсозӣ ҷавобгӯ нестанд ва аз соли 1993 то ба имрӯз ягон маротиба таъмир нагардидаанд.

Роҳҳои автомобигарди ноҳия аз рӯи намуди фарш:

- фарши асфалту бетон – 1,7 км,
- фарши такмилёфтаи роҳ – 57,6 км,
- сангфарш – 10,0 км.

Инчунин, дар ҳудуди ноҳия 3 адад пул ва 136 адад (эҳтиёҷот 60 адад) қубурҳои обгузар мавҷуд мебошад. Аз 3 адад пулҳои мавҷудаи ноҳия, дар 1 адади он таъмири асосӣ гузаронида шуда, 2 пули дигар бояд азнавсозӣ карда шаванд.

Ҳолати воқеии роҳҳо ва пулҳои ноҳия бинобар солҳои тӯлонӣ аз сабаби норасогии маблағгузорӣ таъмир нагаштан, хело фарсуда шуда, ба сохтмон ва азнавбарқарорсозӣ эҳтиёҷ доранд.

Дар аксарияти маҳалҳои аҳолинишин ва заминҳои корами обӣ дар канори роҳҳо қубурҳои обгузар шинонида нашудааст ва об ба сатҳи роҳ баромада, сабаби вайроншавии пеш аз мӯҳлати роҳҳо мегардад.

Барои нигоҳдорӣ ва таъмири роҳҳои мошингарди ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2011-2013 тақрибан 59,5 млн сомонӣ маблағ зарур аст, аммо ин миқдор маблағро аз ҳисоби буҷаи маҳалӣ дастраси муассисаи роҳсозии ноҳия гардонидан аз имкон берун мебошад.

Ҷадвали №41. Нишондиҳандаҳои дурнамои рушди соҳаи нақлиёт дар ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2013-2015

Нишондиҳандаҳо	с.2011 ҳисобот	с.2012 баҳодиҳӣ	Параметрҳои дурнамо			с.2015 . бо % нисбати с.2011
			с.2013	с.2014	с.2015	
Ҳаҷми боркашонӣ – хамагӣ (ҳазор тонна)	6,1	6,2	6,3	6,4	6,4	104,9
аз он ҷумла:						
- бо нақлиёти роҳи оҳан						
- бо нақлиёти ҳавоӣ						
- бо нақлиёти автомобилӣ ҳамагӣ	6,1	6,2	6,3	6,4	6,4	104,9
аз он - боркашонии байналхалқӣ						
Гардиши бор – ҳамагӣ (млн.т/км)	0,112	0,113	0,113	0,114	0,114	101,8
аз он ҷумла:						
- бо нақлиёти роҳи оҳан						
- бо нақлиёти ҳавоӣ						
- бо нақлиёти автомобилӣ – ҳамагӣ	0,112	0,113	0,113	0,114	0,114	101,8
аз он - боркашонии байналхалқӣ						
Мусофиркашонӣ – ҳамагӣ (ҳазор мусофир)	46,3	46,4	46,7	46,8	46,8	101,1
аз он ҷумла:						
- бо нақлиёти роҳи оҳан						
- бо нақлиёти ҳавоӣ						

- бо нақлиёти автомобилӣ – ҳамагӣ	0,112	0,113	0,113	0,114	0,114	101,8
аз он ҷумла:						
- мусофиркашонии байналхалқӣ						
Бо нақлиёти барқӣ - троллейбусҳо						
Гардиши мусофирон - ҳамагӣ (млн. мусс/км)	15,4	15,5	15,6	15,8	15,8	102,6
аз он ҷумла:						
- бо нақлиёти роҳи оҳан						
- бо нақлиёти ҳавоӣ						
- бо нақлиёти автомобилӣ – ҳамагӣ	15,4	15,5	15,6	15,8	15,8	102,6
аз он – мусофиргардиши байналхалқӣ						
Бо нақлиёти барқӣ - троллейбусҳо						

Ҷадвали №42. Нишондиҳандаҳои дурнамои рушди соҳаи хоҷагии роҳ дар ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2013-2015

Нишондиҳандаҳо	с.2011 ҳисобот	с.2012 баҳодиҳӣ	Параметрҳои дурнамо			с.2015 бо % нисбати с.2011
			с.2013	с.2014	с.2015	
Дарозии умумии роҳҳои автомобилгард – ҳамагӣ (км)	69,3	130,5	130,5	130,5	130,5	188,3
аз он ҷумла: бо болопӯши сахт	1,7	6,7	6,7	6,7	6,7	3,9 мар
аз онҳо: бо болопӯши мукаммал	67,6	123,8	123,8	123,8	123,8	183,1
Аз дарозии умумии роҳҳо:						
Роҳҳои истифодаи умум – ҳамагӣ (км)	69,3	130,5	130,5	130,5	130,5	188,3
аз он ҷумла: бо болопӯши сахт	1,7	6,7	6,7	6,7	6,7	3,9 мар
аз онҳо: бо болопӯши мукаммал	67,6	123,8	123,8	123,8	123,8	183,1
Роҳҳои истифодаи ғайриумум – ҳамагӣ (км)						
аз он ҷумла: бо болопӯши сахт						
аз онҳо: бо болопӯши мукаммал						
Роҳҳо аз рӯи аҳамияташон: (км)						
Ҷумҳуриявӣ						
Маҳаллӣ	69,3	130,5	130,5	130,5	130,5	188,3

Алоқа ва фазои иттилоотӣ. Дар бахши хизматрасонии алоқа ба муштариёни ноҳияи Шаҳристон аз соли 1996 инҷониб Филиали Ҷамъияти Саҳомии Кушодаи (ФҶСК) «Тоҷиктелеком» хизмат мерасонад. Дар он 17 нафар мутахассисон бо кор машғуланд ва аз онҳо 6 нафарашон занҳо мебошанд.

Бинои ФҶСК «Тоҷиктелеком» дар маркази ноҳия, дар деҳаи Шаҳристон воқеъ буда, аз соли 2005 инҷониб бо шабакаи рақамии намуди ZTE таъмин гардида, бо 504 нуқтаи телефонии муштариён бо пуррагӣ пайваст мебошад ва айни ҳол самаранок фаъолият бурда истодааст.

Ба аҳолии ноҳия ба тариқи интернет, алоқаи байнишаҳрӣ, байналмиллӣ, маҳаллӣ, телеграф, Интернет ва IP- телефония хизмат расонида мешавад.

Инчунин, аҳолии ноҳия айни замон аз хизматрасонии операторони мобилии шабакаҳои «TCell», «Вавилон», «Мегафон» ва «Билайн» бархурдор мебошанд.

Дар ҳудуди ноҳия 4 барномаи телевизионии ТВТ пурра пахш карда мешаванд.

Инчунин, аз 1 сентябри соли 1994 инҷониб, дар ноҳия рузномаи «Чашмаи Шаҳристон» бо теъдоди 621 дона нашр гардида истодааст.

Ҷадвали №43. Нишондиҳандаҳои дурнамои рушди соҳаи алоқа дар ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2013-2015

Нишондиҳандаҳо	с.2011 ҳисобот	с.2012 баҳодиҳӣ	Параметрҳои дурнамо			с.2015 бо % нисбати с.2011
			с.2013	с.2014	с.2015	
Дарозии каналҳои телефонии байнишаҳрӣ (канал/км)	32,8	33,0	33,2	33,5	33,5	102,1
Шумораи истгоҳҳои телефонӣ (адад)	2	2	3	3	3	150
Ғунҷоиши истгоҳҳои телефонӣ (ҳаз. рақам)	0,5	0,54	0,62	0,64	0,65	130
Шумораи дастгоҳҳои телефонҳои асосӣ (ҳаз. адад)	0,5	0,52	0,52	0,53	0,53	106
Шумораи истифодабарандагони алоқаи сотӣ (ҳаз. мушт.)						
Шумораи истифодабарандагони шабакаи «Интернет» (ҳаз. муштарӣ)	41	52	70	100	120	150
Даромад аз фаъолияти асосии соҳаи алоқа (ҳазор сомонӣ)	24,0	25,0	25,3	26,0	26,5	110,4
Ҳаҷми хизматрасонии алоқа ба аҳолӣ (ҳазор сомонӣ)	31,0	31,5	32,5	34,0	35,0	112,9

2.3.4. Стратегия ва вазифаҳои соҳаҳои инфрасохтори ноҳияи Шаҳристон

Ҷадвали №44

Мақсад	Вазифаҳо	Чорабиниҳо/лоиҳаҳо	Арзиши умумии лоиҳа (сомонӣ)	Солҳо 2012	2013	2014	2015	Натиҷаҳои пешбинишуда
Обтаъминкунӣ ва канализатсия.								
Беҳтар намудани ҳолати дастрасии аҳолӣ ба оби тозаи нӯшокӣ.	1.Сохтмони хатҳои нави оби нӯшокӣ ва таъмири хатҳои мавҷудаи оби нӯшокӣ ва полезӣ.	1.1.Таъмири хати оби нӯшокии деҳаи Кенгкӯли ҷамоати деҳоти Шаҳристон	295900	73975	73975	73975	73975	Шумораи аҳолии бо оби тозаи нӯшокӣ таъмингардида то соли 2016 ба 85% расонида шудааст. Дарозии хатҳои нави обтаъминкунии сохташуда то соли 2016 ба 46 км расонида шуд. Теъдоди аҳолии бо оби нӯшокӣ таъмингардида то соли 2016 ба 80% расонида шудааст. Шумораи АИО-и таъсисдодашуда то соли 2016 ба 5 адад расонида шудааст.
		1.2.Таъминоти аҳолии деҳаи Холдорқипчоқи ҷамоати деҳоти Янгиқургон бо оби нӯшокӣ.	223900	55975	55975	55975	55975	
		1.3.Таъминоти аҳолии деҳаи Увокҳи ҷамоати деҳоти Янгиқӯргон	474700	118675	118675	118675	118675	
	2. Беҳтар намудани идоракунии системаи обтаъминкунӣ.	2.1.Таҳияи лоиҳаҳои обтаминкунӣ дар маҳаллаҳои деҳаи Шаҳристони боло ва поён, Ҷарқӯтан, мавзеҳҳои навташкили «Боғи Қозӣ» ва «Сариинҷос»	50000	20000	30000	-	-	
		2.2.Иваз ва барқарор намудани таҷҳизотҳои фарсудаи чоҳҳои амудии деҳаҳои ноҳия.	200000	50000	100000	100000	50000	Шумораи беморони гирифтори касалиҳои сироятӣ то соли 2016 то 90% камтар шудааст. Ҳолати бехатарӣ ва санитарию гигиении муҳити зист то соли 2016 то 65% беҳтар гардидааст.
		2.3. Арзёбии ҳолат ва сохтмони деворҳои иҳотавии бехатарии мавзеъҳои санитарии нуқтаҳои обтаъминкунӣ ва мавзеъҳои обгузар.	10000	5000	5000	-	-	
		2.4.Ташкили асосиатсияҳои истифодабарандагони об.	50000	12500	12500	12500	12500	Дарозии хатҳои нави канализатсионии дар ноҳия сохташуда то соли 20163 то 4 км расонида шудааст.
Беҳтар намудани сифати пешниҳоди хизматрасониҳои соҳаи тандурустӣ дар ноҳияи Шаҳристон.	3.Пешгирии бемориҳои сироят-кунанда, солимгардонии муҳити зист ва беҳтар намудани ҳолати санитарию	3.1.Сохтмони хатти ташноб дар (канализатсияи) маркази ноҳияи Шаҳристон.	300000	75000	75000	75000	75000	
		3.2.Сохтмони хатҳои пайвастшавии биноҳои	150000	-	50000	50000	50000	

	гигиении ноҳия.	*истиқоматӣ, беморхона, иншоотҳои хизматрасонӣ ва савдо ба хатти ташноб (канализатсия)*						*Ҳаҷми партовҳои баровардашуда ва коркардшуда то соли 2016 то 85% расонида шуд.*
		3.3.Ба истифода додани ҳамоми деҳаи Шаҳристон ва барқарор кардани хаттҳои обгузар ва партовҳо.	*250000*	*62500*	*62500*	*62500*	*62500*	
		3.4.Харидории техникаи махсуси коммуналӣ барои кашонидани партовҳо.	*250000*	*62500*	*62500*	*62500*	*62500*	
		3.5.Ҷудо намудани замин барои партовгоҳҳо ва бо панҷара иҳота намудани гирди онҳо.	*20000*	*5000*	*5000*	*5000*	*5000*	
		Ҷамъ дар бахши обтаъминкунӣ ва ташноб	*2274500*	*541125*	*651125*	*616125*	*566125*	
		Барқтаъминкунӣ						
Беҳтар намудани сифати пешниҳоди хизматрасониҳои соҳа	*1. Истифодаи роҳҳои алтернативии истеҳсол ва таъминоти барқ*	*1.1.Сохтмони НБО-и хурди Шаҳристон -1 бо иқтидори 200 квт*	*1200000*	*300000*	*300000*	*300000*	*300000*	*Ҳаҷми иқтидорҳои ба истифода додашуда то соли 2016 ба 240 кВт расонида шудааст. Дарозии хатҳои барқии нави баистифодадодашуда то соли 2016 ба 10 км расонида шудааст.*
	2.Беҳтар намудани ҳолати инфрасохтори соҳа	*2.1.Сохтмони НБО хурди Шаҳристон-2 бо иқтидори 40 квт*	*220000*	*55000*	*55000*	*55000*	*55000*	
		2.2.Бунёди 8 км хатти барқи шиддатнокиаш 1кВт аз маркази деҳаи Холдорқипчоқ то мавзеи «Чӯл»-и хоҷагии деҳқонии (фермери)-и «Холдорқипчоқ» бо мақсади ба кор андохтани пойгоҳи обкашӣ ва таъмин намудан бо оби полезӣ.	*301618,0*	*75404,5*	*75404,5*	*75404,5*	*75404,5*	
		2.3.Гузаронидани хатти барқи озод ба дидбонгоҳи сарҳадии деҳаи Увоқ.	*407968,0*	*101992*	*101992*	*101992*	*101992*	
		Ҷамъ дар соҳаи барқтаъминкунӣ	*2129586*	*532396,5*	*532396,5*	*532396,5*	*532396,5*	

Нақлиёт ва роҳҳо								
Баланд намудани сатҳи хизматрасонӣ дар соҳаи нақлиёт ва роҳ	*1.Беҳтар намудани ҳолати инфрасохтори соҳа*	*1.1.Сохтмони кӯпруки нав дар деҳаи Ҷаркӯтани ҷамоати деҳоти Шаҳристон*	*181000*	*45250*	*45250*	*45250*	*45250*	*Дарозии умумии роҳҳои автомобилгарди таъмиру барқароргардида то соли 2016 ба 32 км расонида шудааст.* *Шумораи пулҳои таъмир ва барқароргардида то соли 2016 ба 4 адад расидааст.*
		1.2.Сохтмони кӯпруки нав дар деҳаи Қаермаи ҷамоати деҳоти Шаҳристон	*467000*	*116750*	*116750*	*116750*	*116750*	
		1.3.Таъмири 5,4 км роҳи автомобилгарди ҷамоати деҳоти Шаҳристон	*250000*	*62500*	*62500*	*62500*	*62500*	
		1.4.Таъмири пули байни деҳаҳои Шаҳристон ва Холдорқипчоқ	*94200*	*23550*	*23550*	*23550*	*23550*	
		1.5.Таъмири роҳи марказии ноҳия бо дарозии 5 км.	*8000000*	*2000000*	*2000000*	*2000000*	*2000000*	
		1.6.Таъмири роҳи даромади деҳаи Чашмасор, бо дарозии 2,9 км	*2300000*	*575000*	*575000*	*575000*	*575000*	
		1.7.Таъмири роҳҳои деҳаи Кенгкули Боло, бо дарозии 17,1 км	*137000*	*34250*	*34250*	*34250*	*34250*	
		1.8. Сохтмону барқарорсозии роҳи даромадгоҳи деҳаи Қаерма, бо дарозии 0,5 км	*400000*	*100000*	*100000*	*100000*	*100000*	
		1.9.Таъмири р/а деҳаи Ҷаркутан, бо дарозии 1,1км	*900000*	*225000*	*225000*	*225000*	*225000*	
		1.10.Таъмири р/а Шахристон-Янгикургон, ба масофаи 2,0км	*1600000*	*400000*	*400000*	*400000*	*400000*	
		1.11.Таъмири р/а Шахристон-Сароби-Холдоркипчок, ба масофаи 14,1 км.	*1130000*	*282500*	*282500*	*282500*	*282500*	
		1.12.Таъмири роҳи даромадгоҳи деҳаи Қаерма, бо дарозии 0,5 км	*400000*	*100000*	*100000*	*100000*	*100000*	
		1.13.Таъмири р/а деҳаи Сароби, ба масофаи 1,7 км	*1400000*	*350000*	*350000*	*350000*	*350000*	

		1.14.Таъмири р/а Шахристон-Увок, ба масофаи 10,9 км	*8700000*	*-*	*2900000*	*2900000*	*2900000*	
		1.15.Таъмири р/а Айни – Шахристон (агба), ба масофаи 14,0 км	*1120000*	*280000*	*280000*	*280000*	*280000*	
		Ҳамагӣ дар соҳаи нақлиёт	*27079200*	*4594800*	*7494800*	*7494800*	*7494800*	
		Ҳамагӣ дар соҳаҳои инфрасохтор	*31483286*	*5668322*	*8678322*	*8643322*	*8593322*	
		Буҷети ноҳия	*250000*	*62500*	*62500*	*62500*	*62500*	
		Буҷети вилоят	*1120000*	*280000*	*280000*	*280000*	*280000*	
		Буҷети ҷумҳуриявӣ	*709586*	*177396,5*	*177396,5*	*177396,5*	*177396,5*	
		Сармояи хориҷӣ	*2730000*	*682500*	*682500*	*682500*	*682500*	
		Маблагҳои аҳолӣ ва соҳибкорон	*220000*	*55000*	*55000*	*55000*	*55000*	
		Эҳтиёҷот ба маблаг	*26453700*	*4410925*	*7420925*	*7385925*	*7335925*	

2.4. Бехатарии муҳити зист
2.4.1. Ҳолатҳои фавқулодда

Дар давраи солҳои 2007-2010 дар ноҳияи Шаҳристон 7 ҳолати фавқулодда, аз ҷумла 6 ҳодисаи сел ва 1 ҳодисаи заминҷунбӣ ба қайд гирифта шудааст. Офатҳои табиӣ ба иқтисодиёти ноҳияи Шаҳристон ба маблағи 3160,0 ҳазор сомонӣ хисорот ворид сохтаанд, ки он 16,7 фоизи буҷети умумии чорсолаи ноҳияро ташкил медиҳад. Дар ҷадвали пешниҳодшаванда таносуби маблағҳои зарари ба буҷет расонидашуда, аз ҷумла таносуби фоизии онҳо нишон дода шудааст.

Ҷадвали №45. Таносуби буҷети ноҳия ва ҳисорот аз ҳолатҳои фавқуллода

Нишондиҳандаҳои буҷет	2007	2008	2009	2010	Ҳамагӣ
Даромад (сомонӣ)	2988.0	4241.0	5569.0	6124.0	18922.0
Хароҷот (сомонӣ)	2976.0	3979.0	5129.0	6039.0	18123.0
Зарар (бо сомонӣ)	1021,7	531,0	1114,0	493,3	3160,0
Зарар (бо фоиз)	34.2	12.5	20.0	8.0	16.7

Ҳудуди ноҳияи Шаҳристон қариб саросар ба ҷараёнҳои хавфнок пайваста дучор мегардад. Ба заминҳои ҳарду ҷамоатҳои дар ноҳия (12 деҳа) мавҷудбуда, хавфи ҷараёнҳои хавфноки табии таҳдид менамояд.

Дар 12 деҳа 4 намуди ҷараёнҳои хавфнок ба амал меоянд. Намудҳои асосии ҷараёнҳои хавфнок инҳоянд: селҳо, сангфароиҳо, заминҷунбӣ ва тармаҳо.

Дар он деҳоти ноҳия, ки дар қаламрави онҳо минтақаҳои хавфнок ҷойгиранд, 25206 нафар аҳолӣ зиндагӣ мекунанд, ки ин 76.4% шумораи умумии аҳолии ноҳияро ташкил медиҳад. Ба ҳолатҳои боришоти барфи зиёд ва сардиҳои шадид тамоми қаламрави ноҳия мувоҷеҳ мебошанд.

Дар ҷадвали зерин номгӯи таҳдидҳо барои ҳар кадоме аз деҳаҳо пешниҳод мешавад.

Ҷадвали №46. Номгӯи офатҳои табиие, ки ба мавзеъҳои аҳолинишин таҳдид менамоянд

Ҷамоат	Деҳа	Навъи ҷараёни таҳдидкунанда	Ҷамоат	Деҳа	Навъи ҷараёни таҳдидкунанда
Шаҳристон	Шаҳристон	Сел, хушксолӣ	Янгиқӯрғон	Куликутан	Селҳо, хушксолӣ, сангфарой
	Бураген	Селҳо, сангфарои		Увоқ	Селҳо, хушксолӣ
	Ҷаркӯтан	Селхо, хушксолӣ		Холдорқипчоқ	Селҳо, хушксолӣ
	Қаерма	Селҳо, хушксолӣ		Қарабчӣ	Селҳо, хушксолӣ
	Чашмасор	Селҳо, хушксолӣ			Селҳо, хушксолӣ
	Урохлӣ	Селҳо, хушксолӣ			
	Мукур	Селҳо, хушксолӣ			
	Ишқилӣ	Селҳо, хушксолӣ			

Дар давраи солҳои 2007-2010 ҳолатҳои фавқулодда бештар ба соҳаҳои инфрасохтор ва кишоварзии ноҳияи Шаҳристон зарари зиёд расонидаанд. Қисми зиёди хисорот, ҳам аз рӯи фоиз ва ҳам аз рӯи маблағ ба соҳаи кишоварзӣ рост меояд. Хисороти соҳаи кишоварзӣ дар давраи зикршуда 3160,0 ҳаз. сомониро ташкил дода, ба 51,6 фоизи хароҷоти умумии буҷети ноҳия баробар аст.

Масоҳати заминҳои киштбоб 19,5 фоизи (13207 га) масоҳати умумии заминҳои ноҳияи Шаҳристонро ташкил медиҳад, яъне ба ҳар нафар сокини ноҳия қариб 0.40 га замини кишт рост меояд.

Бо чунин миқдори ками замини киштбоб, зарари соҳаи кишоварзӣ аз ҳолатҳои фавқулодда ниҳоят ташвишовар буда, бевосита ба вазъи рӯзгори аҳолии ноҳия таъсири манфии худро мерасонад.

Дар шароити маҳдудияти захираҳои замин ва хисороти назаррас аз офатҳои табии, масъалаи ҳифзи зироатҳои кишоварзӣ ва соҳаи аграрӣ аз обхезиҳо, селҳо ва ярчҳо, тавассути сохтмони иншооти дахлдори муҳофизатӣ, аз қабили иҷрои корҳои

соҳилмустаҳкамкунӣ, селпартоҳо, шабакаҳои дренажӣ ва мустаҳкам намудани нишебиҳои ярчпазир, ниҳоят ҳалталаб мебошад.

Ҷадвали №47. Маблағи зарари хоҷагиҳои ноҳия аз рӯи соҳаҳои фаъолият

Зарар (сомонӣ)	2007	2008	2009	2010	Ҳамагӣ
Инфрасохтор	374	128.0	672.3	175.2	1349.5
Кишоварзӣ	647.7	403.0	441.7	318.1	1810.5
Ҳамагӣ:	1021.7	531.0	1114.0	493.3	3160.0

Диаграммаи 8

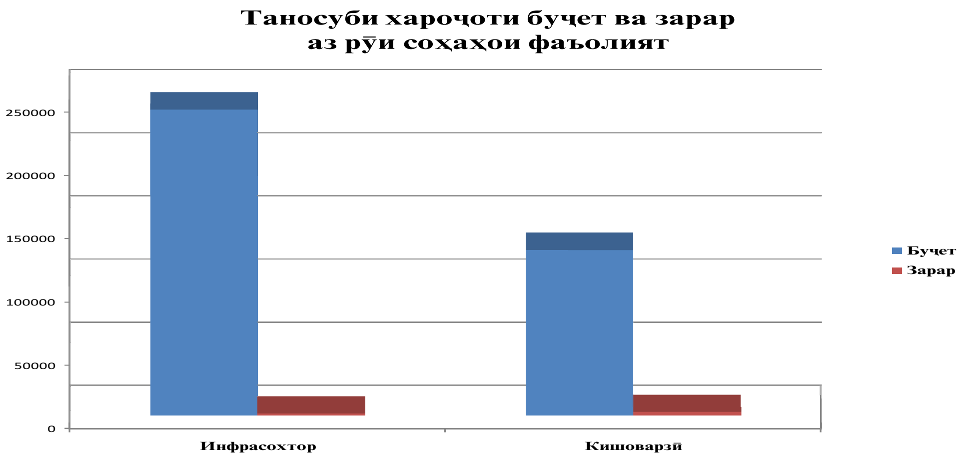

Бо назардошти он, ки ноҳия дотатсионӣ буда, маблағи субвенсияҳои вилоятӣ аз 68% бештар аст, ҷиҳати фоидаовар гардонидани субъектҳо ва сафарбар намудани онҳо ба корҳои мигитатсионӣ имконият мавҷуд нест.

Мушкилиҳои асосӣ ҷиҳати кам намудани таъсири офатҳои табиӣ. Нокифоягии маблағҳои дар буҷет пешбинӣ гардида ва самаранокии пасти низоми пешгирии офатҳои табиӣ, аз ҷумла мавҷуд набудани гурӯҳбандии мавзеъҳои дар зери таъсири ҷараёнҳои геологии экзогенӣ қарордошта бо мақсади ошкор намудани минтақаҳои нисбатан осебпазир дар марҳилаи банақшагирии инфрасохтори шаҳраку деҳот, мавҷуд набудани харитаи минтақаҳои хавфноки ноҳия, механизмҳои суст амалкунанда оид ба сабуксозии оқибатҳои ҲФ, мавҷуд набудани баҳодиҳии техникии фонди манзили ноҳия, нокифоягии маблағҳо барои корҳои сохилмустаҳкамкунӣ, тоза кардани ҷӯйборҳо ва селроҳаҳо, худсарона кашонидани сангу регу қум аз селроҳаҳо.

2.4.2. Муҳити зист ва хоҷагии ҷангал

Вазъи муҳити зист дар ҳамаи бахшҳои Барномаи мазкур таҳлил гардида, чораҳои нигоҳ доштани устувории он баён шудаанд. Мушкилиҳои асосии соҳа хеле зиёданд, аз ҷумла, бад шудани ҳолати арчазорҳо, зиёд шудани теъдоди ҳодисаҳои буридани дарахтон ва қӯруқшиканӣ, ифлосшавии мавзеъҳои кӯҳсор бо партовҳои сахти маишӣ, хавфи ба вуқӯъ омадани ҳолатҳои фавқуллода (сел, ярч), азхудкунии заминҳои наздикӯҳӣ бе назардошти релефи он, бад шудани ҳолати чарогоҳҳо, азхудкунии ғайриқонунии канданиҳои фоиданоки табиӣ, аз ҷумла шағал, қум ва сангҳо, ҳолати ногувори мамнӯъгоҳи Қусовлисой.

Соҳаи ҷангал. Дар доираи «Барномаи рушди хоҷагии ҷангали Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2015» масъалаҳои ҳалталаби соҳаи ҷангал ва самтҳои асосии он, бо мақсади баланд бардоштани сатҳи иқтисодиёт ва беҳбудӣ бахшидан ба ҳолати муҳити зист, пешбинӣ гардидаанд.

Ҷадвали №48. Нишондиҳандаҳои асосии хоҷагии ҷангали ноҳияи Шаҳристон.

Нишондиҳандаҳо	Воҳиди ченак	Майдони замин
Масоҳати умумии ҳудуди ҷангал	га	28398
фонди озоди ҷангал	га	18281,8
заминҳои обӣ	га	18,72
чарогоҳ	га	658,0
ҷангалу бешазор	га	15255
зери об	га	130,1
зери роҳ	га	11,0
зери иморату иншоотҳо	га	2,18
дигар заминҳо	га	2206,8

Аз 20000 гектар майдони мавҷудаи ҷангалҳои ноҳия, зиёда аз 18000 гектари он арчазор буда, ба равандҳои глобалии дигаргуншавии иқлим таъсири назаррас мерасонад. Вақтҳои охир, аз беназоратӣ ва ба миқдори зиёд буридан ва минбаъд барқарор накардани шумораи дарахтон, ҳолати чангалзорҳо бад шуда истодааст. Барои пешгирии ин вазъият, бояд аҳолӣ саривақт бо ангиштсанг таъмин карда шавад ё низоми истифодабарии ҷомеавии ҷангалҳо ба роҳ монда шавад. Низоми мазкур ба аҳолии деҳаҳои наздиктарин, дар асоси шартнома, вобаста кардани мавзеъҳои ҷангалро пешбинӣ менамояд. Дар сурати татбиқи низоми зикргардида, ба аҳолӣ имконияти истифода бурдани заминҳо барои чаронидани чорво бо риояи меъёрҳои муқарраргардида, истифодабарии дарахту шохаҳои хушкшуда ва барқарорсозии ҷангал бо роҳи шинонидани дарахтони сабзшавиашон босуръат, дода мешавад.

Муассисаи давлатии «Хоҷагии ҷангали ноҳияи Шаҳристон» дар асоси нақшаи буҷавӣ ба бунёди ҷангал, тайёр кардани тухми арча, ҷамъоварии гиёҳҳои шифобахш, ғунучинӣ буттамеваҳои кӯҳӣ ва корҳои биотехникӣ машғул мебошад. Айни ҳол муассисаи номбурда дар фаъолияти худ бо мушкилиҳои мавҷуд набудани хонаҳои хизматӣ барои ҷангалбонон дар минтақахои кӯҳӣ ва норасогии либосҳои махсуси мавсимӣ, норасогии техника ва воситаҳои сӯхторхомӯшкунӣ дучор гардидааст.

Ташкили коркарди маҳсулоти ҷангал аз қабили хуч, гиёҳҳои шифобахш, зирк, бодоми кӯҳӣ ва ғайраҳо, манбаи зиёд намудани даромад ва ташкили ҷойҳои нави корӣ дар ин соҳа хоҳад буд. Зеро, дар ҳудуди ҷангалзорҳои ноҳия зиёда аз 40 намуди гиёҳҳои шифобахш мерӯянд.

Ноҳия иқтидори баланди рушди соҳаҳои туризм ва шикорро дорад. Аммо барои рушди ин соҳаҳо, нигоҳдории табиат ва тавозуни биогуногунии он, ҷалби сармояи дохилию хориҷӣ зарур мебошад.

Мушкилиҳои мавҷудаи хоҷагии ҷангали ноҳия - мавҷуд набудани хонаҳои хизматии ҷангалбонон дар минтақаҳои кӯҳӣ ва либосҳои махсуси мавсимӣ барои онҳо, мавҷуд набудани дастгоҳи хушконидани меваҳо ва гиёҳҳои доругӣ, норасогии техникаҳои коркарди соҳавӣ ва сӯхторхомӯшкунӣ, норасогии маблағ барои сохтмони базаи туристӣ ва эҳёи туризм, тараққӣ наёфтани шикорчигии байналмиллӣ мебошад.

Ҷадвали №49. Нишондиҳандаҳои дурнамои рушди соҳаи ҳифзи муҳити зист дар ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2013-2015

Нишондиҳандаҳо	с.2011 ҳисобот	с.2012 баҳодиҳӣ	Параметрҳои дурнамо			с.2015 бо % нисбати с.2011
			с.2013	с.2014	с.2015	
Ҳаҷми умумии ҳудуди обгирӣ аз иншоотҳои табиӣ (млн. м³)	19,6	19,8	20,0	20,0	20,0	102
Ҳаҷми гардиши об ва оби дубора истифодабаранда – ҳамагӣ (млн. м³)						
Амнияти зироатҳои кишоварзӣ аз касалӣ ва ҳашаротҳои зарараррасон – ҳамагӣ (ҳазор га)	13,1	13,1	13,1	13,1	13,2	101

аз ҷумла:						
бо методи биологӣ						
бо методи кимиёвӣ	13,1	13,1	13,1	13,1	13,2	101
Обтаъминкунӣ – ҳамагӣ (км)						
аз ҷумла:						
водопроводҳои магистралӣ (км)	6	7	8	8	9	150
ҳавлигӣ (км)	7,2	7,5	7,8	7,8	8,0	111
Сохтмони шабакаҳои обӣ (км)	1	1	1	1	1	100
Ҳолати заминҳои обёришаванда – ҳамагӣ (ҳазор га)	4,1	4,1	4,15	4,18	4,18	102
аз ҷумла:						
шӯрзада						
ботлоқшуда						
аз гардиши кишоварзӣ берун монда						
Заминҳои азхудшаванда (ҳаз. га)	286	286	286	286	286	100

2.4.3. Стратегия ва вазифаҳои бахши ҲФ ва ҳифзи муҳити зист

Ҷадвали №50

Мақсад	Вазифаҳо	Чорабиниҳо/лоиҳаҳо	Арзиши умумии лоиҳа. сомонӣ	Солҳо				Сарчашмаи маблаггузорӣ	Натиҷаҳои пешбинишуда
				2012	2013	2014	2015		
Ҳифзи муҳити зист									
Паст кардани рафти деградасияи ресурсҳои табиӣ (ҷангал, замин, об)	1.Беҳтар намудани роҳбари ва истифодаи хоҷагии ҷангал.	1.1.Васеъ намудани майдони ҷангал бо ҷалби аҳолӣ ва секто-ри хусусӣ бо роҳи бунёд наму-дани майдони ҷангалзорҳои нав (Лоиҳаи инвеститсионии Шаҳристон - макони ободу то-за).	98400	-	32800	32800	32800	Буҷети ҷумҳуриявӣ	Афзоиши ҳарсолаи майдо-ни фонди ҷангал то соли 2016 ба 10 % расонида шу-дааст. Шумораи ташкилотҳои ҷамоавии истифодабарандагони ҷангал то соли 2016 ба 20 адад расонида шудааст. Ҳаҷми андозҳои ба буҷети ноҳия Дохилшаванда аз ҳисоби зиёд шудани шумораи сайёҳон то соли 2016 то 65% афзудааст.
		1.2.Ба низоми истифодабарии ҷамоавӣ гузаронидани хоҷагии ҷангал.	12000	-	12000	-	-	Сармояи хориҷӣ	
		1.3.Бо ҷалби сармоя гузаронида-ни инвентаризатсия дар мавзеи Кӯсовлисой.	70000	-	35000	35000	-	Сармояи хориҷӣ	
		1.4.Ташкили корхонаи тиҷоратии сайёҳӣ ва шикор	150000	-	100000	50000	-	Соҳибкорон	
		1.5.Ҷорӣ намудани андоз аз до-хилшавандагон ба мавзеъҳои истироҳатӣ.	5000	-	5000	-	-	Номуайян	
		1.6.Дарёфт кардани маблаг ба-рои таъминоти хоҷагии ҷангал бо маводҳо, техника, либосҳои махсус ва гайра.	140000	-	40000	50000	50000	Номуайян	
		1.7.Ташкили коргоҳи ниҳолпарварӣ бо истифодаи манбаҳои алтернативии таъминоти гармӣ.	180000	-	80000	80000	20000	Буҷети вилоят	
		1.8.Ташкили мактаб бо равияи экологӣ ва ташкили гурӯҳи «Патрули сабз».	15000	-	15000	-	-	Номуайян	
		Ҷамъ дар бахши ҳифзи муҳити зист	670400	-	319800	247800	102800		

Пешгирии ҳолатҳои фавқулодда								
Беҳтар намудани сатҳи тайёрӣ ба пешгирии ҳолатҳои фавқулодда.	1.Роҳандозӣ намудани корҳои соҳилмустаҳкамкунӣ.Дарёфти имконият-хо барои корхои соҳилмустаҳкамкунӣ	1.1.Мустаҳкам намудани соҳили сой дар мавзеи Бу-раген	404850	-	134950	134950	134950	Номуайян	Дарозии умумии иншоотҳои соҳилмустаҳ камкунӣ то соли 2016 ба 45 км расонида шудааст. Шумораи маҳалҳои аҳолинишине, ки иншоотҳои соҳилмустаҳкамкунӣ со-хта шуд то соли 2016 то 50% зиёд гардидааст. Ҳолати экологии ноҳия то соли 2016 то 80% беҳтар гаштааст.
		1.2.Мустаҳкам намудани соҳили «Шаҳристонсой» дар мавзеи деҳаи Шаҳристон, маҳаллаи Шокирободод	103465	-	34498,3	34498,3	34498,3	Номуайян	
		1.3.Мустаҳкам намудани соҳили сой дар мавзеи деҳаи Холдорқипчоқ.	111736	-	55868	55868	-	Номуайян	
		1.4.Мустаҳкам намудани соҳили сойи «Чашмасор» дар деҳаи Чашмасор.	161957	53991,6	53991,6	53991,6	-	Номуайян	
		1.5.Мустаҳкам намудани соҳили сой дар мавзеи деҳаи Қулиқӯтан.	92496	-	92496	-	-	Буҷети маҳаллӣ	
		Ҳамагӣ дар бахши ҳолатҳои фавқуллода	874504	53991,6	371803,9	279307,9	169448,3		
		Ҳамагӣ дар бахши ҲФ ва ҳифзи муҳити зист	1544904	53991,6	691603,9	527107,9	272248,3		
		Буҷети ноҳия	92496	-	92496	-	-		
		Буҷети вилоят	180000	-	80000	80000	20000		
		Буҷети ҷумҳуриявӣ	98400	-	32800	32800	32800		
		Сармояи хориҷӣ	82000	-	47000	35000			
		Маблағҳои аҳолӣ	-	-	-	-	-		
		Эҳтиёҷот ба маблағ	1092008	53991,6	439307,9	379307,9	219448,3		

2.5. Таъминоти захиравии раванди идоракунии рушди иҷтимоӣ ва иқтисодии ноҳия.

Таъминоти молиявӣ-буҷавӣ. Ноҳияи Шаҳристон дар ҷумҳурӣ аз қабили он минтақаҳое мебошад, ки аз буҷети сатҳҳои дигар кӯмаки молиявӣ (субвенсия) мегирад.

Даромади умумии буҷети ноҳияи Шаҳристон ба 15 намуди андоз асос ёфта, аз он 13 тояш ба пуррагӣ дар ихтиёри буҷети маҳаллӣ мемонанд. Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки даромади буҷети маҳаллии ноҳия сол аз сол афзоиш ёфта истодааст ва тамоили афзоиши нишондиҳандаҳои даромадҳои худӣ ба назар мерасад. Амалия нишон медиҳад, ки дар соли 2010 ҳиссаи даромадҳо аз ҳисоби андоз аз даромади шахсони воқеӣ (12,1%) ва андози фоида аз шахсони ҳуқуқӣ (32,8%) ба буҷети маҳаллӣ бештар мебошад.

Дар асоси таҳлили тамоюлҳои афзоиши қисми даромади буҷети ноҳияи Шаҳристон ва бо назардошти таъсири бӯҳрони иқтисодию молиявӣ, дурнамои даромадҳои ноҳия барои давраи миёнамӯҳлат тартиб дода шудааст.

Дар сохтори хароҷотҳои буҷети маҳаллии ноҳияи Шаҳристон дар соли 2010 аз рӯи гурӯҳбандии иқтисодӣ 63,2% маблағҳо барои пардохти музди меҳнат, 19,5% маблағҳо барои суғуртаи давлатӣ ва 17,3% маблағҳо барои дигар чорабиниҳо масраф гардидаанд.

Ҷадвали №51. Таҳлили қисми даромади буҷети маҳаллии ноҳия дар солҳои 2008-2010 (сомонӣ).

Номгӯи даромадҳо	2008 г.				2009 г.				2010 г.				% и иҷроиш	
	Нақша	иҷроиш	% -и иҷроиш	% аз миқдори умумии даромадҳо	нақша	Иҷроиш	% -и иҷроиш	% аз миқдори умумии даромадҳо	нақша	Иҷроиш	% -и иҷроиш	% аз миқдори умумии даромадҳо	2010 нисбати 2008	2010 нисбати 2009
Андози даромад аз шахсони воқеӣ	237009	283772	120,0	6,5	336222	399018	118,7	7,2	460055	491150	106,8	8,0	1,7 мар	1,2 мар
Андоз аз фоидаи шахсони ҳуқуқӣ	750	36922	5,0 раз	0,8	7000	45012	6 раз	0,8	102946	106936	103,9	1,7	2,9 мар	2,4 мар
Андоз аз арзиши иловашуда	20671	42103	204,0	1,0	21867	21907	100,2	0,4	36936	37061	100,3	0,6	88,0	1,7 мар
Андози замин	173667	173701	100,0	4,0	52545	56752	108	1,0	158085	158370	100,2	2,6	91,2	2,8 мар
Андоз аз истифодабаранда-гони қаъри замин	18044	24098	125,0	0,5	2728	5690	208,6	0,1	4813	4913	102,1	0,1	20,4	86,3
Андоз аз истифодабаранда-гони роҳҳои автомобилгард	9880	33384	338,0	0,8	27425	67662	246,7	1,2	88450	88833	100,4	1,4	2,7 мар	1,3 мар
Андоз аз рӯи низоми содда-кардашуда	7471	12939	173,0	0,3	12507	49899	399,0	0,9	45956	54087	117,7	0,9	4,2 мар	1,1 мар
Андози ягона	436007	450261	103,0	10,5	890805	721932	81,0	13,0	619015	620178	100,2	10,1	1,4 мар	86,0
Боҷи давлатӣ	36267	42001	116,0	1,0	39806	45871	115,2	0,8	91306	105427	115,5	1,7	2,5 мар	2,3 мар
Андози ҳадди ақал аз даро-мади корхонаҳо	7761	12397	173,0	0,3	21537	50277	233,4	0,9	25255	25678	101,7	0,4	2,1 мар	51,1
Андоз аз амволи ғайриманқул	56486	58699	104,0	1,3	90815	90841	100,0	1,6	82883	83378	100,6	1,3	1,4 мар	91,8
Андоз аз соҳибони воситаи нақлиёт	38127	50013	131,0	1,1	76888	80723	105,0	1,4	70857	133726	188,7	2,2	2,7 мар	1,6 мар
Андоз аз фурӯши чакана	57915	78961	136,0	1,8	78565	88527	112,7	1,6	83565	99270	118,8	1,6	1,2 мар	1,1 мар
Дигар даромадҳо	64885	121637	187,4	2,8	125486	182594	145,5	3,3	271322	284933	105,0	4,7	2,3 мар	1,5 мар

Ҷамъи даромадҳо	1164940	1420888	122,0	32,7	1784196	1906705	106,9	34,2	2141444	2293940	107,1	37,3	1,6 мар	1,2 мар
Субвенсияи вилоятӣ	2682213	2682213	100,0	61,8	3602335	3602335	100,0	64,7	3852332	3852332	100,0	62,6	1,4 мар	1,1 мар
Ҳисоббаробаркуни	137958	137958	100,0	5,5	60025	60025	100,0	1,1	9775	9775	100,0	0,1	4,1	16,3
Ҳамагӣ даромадҳо	3985111	4341059	106,0	100	5446556	5569065	102,2	100,0	6003551	6156047	102,6	100,0	1,4 мар	1,1 мар

Ҷадвали №52. Таҳлили қисми хароҷоти буҷети маҳаллии ноҳия дар солҳои 2008-2010. (сомонӣ.)

Номгӯи хароҷотҳо	2008 г.				2009 г.				2010 г.				% и иҷроиш	
	Нақша	иҷроиш	% -и иҷроиш	% аз миқдори умумии даромадҳо	нақша	Иҷроиш	% -и иҷроиш	% аз миқдори умумии даромадҳо	нақша	Иҷроиш	% -и иҷроиш	% аз миқдори умумии даромадҳо	2010 нисбати 2008	2010 нисбати 2009
Идоракунии давлатӣ	360859	399189	110,6	10,1	520411	509804	97,9	9,9	564254	570533	101,1	9,5	142,9	111,9
Маориф	2331062	2308810	99,0	57,4	3147563	2830917	90,0	55,2	3604755	3524657	97,8	58,6	152,7	124,5
Тандурусти	882768	863384	97,8	21,3	1357228	1174266	86,5	23,0	1468733	1436108	97,8	23,9	166,3	122,3
Суғуртаи иҷтимоӣ	64981	69680	107,2	1,8	91292	81759	89,5	1,6	80823	95363	118,0	1,6	136,8	116,6
ХМК	207969	208011	100,0	5,3	267075	305622	114,4	5,9	186749	196577	105,3	3,3	94,5	64,3
Фарҳанг	64980	69588	107,1	1,8	123075	116962	95,0	2,3	151486	159727	105,4	2,6	229,5	136,5
Хоҷагии қишлоқ	22492	21090	93,8	0,5	35016	30496	87,0	0,6	30073	25888	86,1	0,4	122,7	84,9
Мақомоти ҳифзи ҳуқуқ	50000	50000	100,0	1,3	64047	79513	108,0	1,5	8830	8843	100,1	0,1	17,7	13,0
Ҳамагӣ:	3985111	3947452	99,8	100,0	5605708	5128639	91,4	100,0	6095703	6017696	98,7	100,0	152,4	117,3

Дар буҷети маҳаллии ноҳияи Шаҳристон барои соли 2011 аз сабаби он, ки иҷроиши нақшаи қисми даромади буҷет бо дохилшавии 69,8% (ё 4910170 сомонӣ) маблағҳои субвенсионӣ пурра мегардад, бинобар он, маблағгузории лоиҳаҳои афзалиятноки Барномаи рушди ноҳия ба инобат гирифта нашудааст.

Воситаҳои молиявии иловагӣ. Дар доираи татбиқи як қатор барномаҳои соҳавие, ки аз тарафи вазорату идораҳо амалӣ гашта истодаанд, дар ноҳияи Шаҳристон низ дар тӯли солҳои 2011-2015 дар доираи барномаҳои амалкунанда татбиқи баъзе чорабиниҳо пешбинӣ гардидааст.

Дар давоми солҳои 2009-2011 тибқи иҷрои «Барномаи беҳтар намудани таъмини аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо оби тозаи нӯшокӣ барои солҳои 2007-2020», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон №514 аз 2 декабри соли 2006 тасдиқ шудааст, барои бунёди шабакаи обтаъминкунӣ ва рифоҳии ноҳияи Шахристон аз ҳисоби маблағҳои буҷети маҳаллӣ, ҷумҳуриявӣ, бурсҳо (грантҳо) ва кӯмакҳои техникӣ, ҷудо намудани маблағҳо дар ҳаҷми 1372,6 ҳазор сомонӣ пешбинӣ гардидааст.

Дар «Барномаи рушди хоҷагии ҷангали Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2006-2015» масъалаҳои ҳалталаби соҳаи ҷангал ва самтҳои асосии рушди он бо мақсади баланд бардоштани сатҳи иқтисодиёт ва беҳбудӣ бахшидан ба ҳолати муҳити зист пешбинӣ шудааст. Дар доираи татбиқи Барномаи зикргардида, дар ноҳияи Шаҳристон бо мақсади иҷрои корҳо оид ба бунёди майдони ҷангалзорҳои нав ва иҷрои чорабиниҳои ҳифзи ҷангал пешбинӣ шудааст.

Инчунин, дар доираи татбиқи «Барномаи давлатии рушди таҳсилоти касбӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2008-2015» ва «Барномаи компютеркунонии муассисаҳои таҳсилоти умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2010-2015», «Барномаи давлатии сохтмон, таъмиру азнавсозии мактабҳо барои солҳои 2008- 2015, ки дар хонаҳои шахси, вагонхонаҳо, биноҳои маъмурию ҷойҳои ҷамъиятӣ ҷойгиранд» дар ноҳия, дар самти компютерикунонӣ, сохтмон ва таъмиру барқарорсозии иншоотҳои соҳаи маориф корҳои назаррас ба анҷом расонида шудаанд.

Ҷадвали №53. Стратегия ва вазифаҳо оид ба беҳтар намудани иқтидори захиравӣ раванди идоракунии рушд

Мақсад	Вазифаҳо	Ҷорабиниҳо	Арзиш	Солҳо					Манбаи маблаггузорӣ	Индикаторҳо
				2011	2012	2013	2014	2015		
Баланд намудани сатҳи иқтидори захиравии ноҳия бо мақсади идоракунии рушди устувор	1.Беҳтар намудани шароити фаъолияти мутахассисони дастгоҳи марказии ноҳия ва ҷамоатҳо	1.1.Таҳияи базаи ягонаи маълумотҳои омории ноҳия ва тайёр намудани қонун ва санадҳои меъёрӣ барои кормандони МИҲД	55	20	20	15	-	-	Сармояи хориҷӣ	Шумораи субъектҳои бо базаи ягонаи электронии маълумотҳои оморӣ таъмингардида (100% то соли 2016) Шумораи ҷамоатҳои ба шабакаи ИНТЕРНЕТ пайвастгардида (100% то соли 2016) Фоизи кормандони МИҲД ва дастгоҳи идоракунии ҷамоатҳо бо теҳникаи компютерӣ ва таҷҳизотҳои лозимӣ (85% то соли 2016)
		1.2.Ҳар сол ба 2 мутаҳасиси ҷавони МИҲД пешниҳод намудани қитъаи замин	40	10	20	10	-	-	Буҷети маҳаллӣ	
		1.3.Харидорӣ намудани теҳникаи компютерӣ барои раёсат ва шӯъбаҳои МИҲД	75	15	15	15	15	15	Буҷети маҳаллӣ	
		1.4.Таъмин намудани дастрасии кормандони дастгоҳи МИҲД ба шабакаи ИНТЕРНЕТ	50	10	10	10	10	10		
		1.5.Таҳия намудани базаи маълумотҳо оид ба донорҳо, аниқ намудани соҳаи фаъолияти онҳо, афзалиятҳо ва стратегияи донорҳо.	8	-	5	1	1	1		
		1.6.Таъмин намудани дастрасии кормандони ҷамоатҳои ноҳия ба шабакаи ИНТЕРНЕТ (Харидорӣ намудани модем)	20	5	-	5	5	5	Буҷети маҳаллӣ	
		1.7.Таъмир ва таҷдиди биноҳои маъмурии МИҲД ва биноi маъмурии ҷамоатҳо	545	-	145	150	150	100	Буҷети маҳаллӣ	
		1.8.Ташкил намудан ва омӯзонидани «фондрезинг» бо мақсади ҷалби маблагҳои иловагӣ.	15	-	5	5	5	-	Сармояи хориҷӣ	
Ҳамагӣ:			808	60	220	211	186	131		

2.6. Манбаъҳои маблағгузорӣ

Манбаъҳои асосии маблағгузории БРН-ро буҷетҳои маҳаллӣ, ҷумҳуриявӣ, сармояҳои ташкилотҳои хориҷӣ, маблағҳои соҳибкорони дохилӣ, ҳиссаи шаҳрвандон ва дигар кӯмакҳои берунӣ ташкил медиҳанд. Дар БРН лоиҳаҳои воридгардида аз рӯи хусусияти маблағгузориашон ба ду қисмат тақсим карда мешаванд:

а) лоиҳаҳои маблағгузориашон муайяншуда;

б) лоиҳаҳои афзалятнокӣ ба маблағгузорӣ эҳтиёҷ дошта.

Ҳамаи амалҳо ва чорабиниҳои дар Барномаи мазкур тарҳрезишуда, барои татбиқи амалӣ ба захираҳои назарраси молиявӣ эҳтиёҷ доранд. Манбаи асосии маблағгузории Барномаи рушди ноҳияи Шаҳристон, буҷети ҷумҳуриявӣ, буҷети вилоятӣ, буҷети маҳаллӣ, сармояи ташкилотҳои хориҷӣ, маблағҳои соҳибкорон ва дигарҳо мебошад. Чуноне, ки дар боло қайд гардидааст, ноҳияи Шаҳристон аз қабили он минтақаҳое мебошад, ки аз сатҳҳои дигари буҷет кӯмаки молиявӣ (субвенсия) мегирад.

Барои татбиқи лоиҳаҳои афзалиятноки тамоми соҳаҳои иқтисодиёти ноҳия, ки дар доираи Барномаи рушди иҷтимоию иқтисодии ноҳияи Шаҳристон барои солҳои 2011-215 пешбинӣ шудаанд, дар ҳаҷми 43922255 ҳазор сомонӣ маблағ лозим мебошад.

Таҳлилҳо нишон медиҳанд, ки 24,2% лоиҳаҳои дар Барномаи Рушд, зикршуда сарчашмаи маблағгузориашон муайян мебошад, аз ҷумла аз ҳисоби буҷети маҳаллӣ, буҷети ҷумҳуриявӣ, сармояи хориҷӣ ва маблағҳои аҳолии ноҳия.

Бояд қайд кард, ки барои пурра татбиқ намудани Барномаи мазкур ва ноил гардидан ба мақсадҳои гузошташуда дар давраи то соли 2015 дар ҳаҷми 33262981 сомонӣ ё 75,7% маблағ намерасад. Бинобар ин Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳияро лозим мебошад, ки ҷиҳати дарёфти сарчашмаи маблағгузории лоиҳаҳои боқимонда тадбирҳои судманд андешанд.

Ҷадвали №54. Арзиши умумии БРН аз рӯи соҳаҳо барои солҳои 2011-2015

Соҳаҳо	Ҳамагӣ	2011	2012	2013	2014	2015
Блоки иқтисодӣ	4792272	-	133000	1477636	1925636	1445000
• Кишоварзӣ	1614272	-	18000	640636	744636	400000
• Саноат	1537000	-	90000	493000	534000	420000
• СХМ	1641000	-	25000	344000	647000	625000
Блоки иҷтимоӣ	6100985	-	1403300	3553168	3466779	2445229
• Маориф	2801690	-	1381100	2590486	2280797	2045797
• Тандурустӣ	1460000	-	-	670000	690000	100000
• Ҳифзи иҷтимоӣ	305000	-	-	75000	125000	105000
• Фарҳанг, варзиш ва сайёҳӣ	1534295	-	22200	217681,6	370981,6	194431,6
Инфрасохтор	31483286	-	5668322	8678322	8643322	8593322
• Обтаъминкунӣ ва канализасия	2274500	-	541125	651125	616125	566125
• Барқтаъминкунӣ	2129586	-	532396,5	532396,5	532396,5	532396,5
• Нақлиёт ва роҳ	27079200	-	4594800	7494800	7494800	7494800
Ҳифзи муҳити зист ва ҲФ	1544904	-	53991,6	691603,9	527107,9	272248,3
Блоки идоракунӣ	808	60	220	211	186	131
Ҳамагӣ арзиши БР	43922255	60	7258834	14400941	14563031	12755930

Ҷадвали №55. Маблаггузории Барномаи Рушд аз рӯи сарчашмаҳои маблаггузорӣ

Сарчашмаҳо	Ҳамагӣ	% аз арзиши умумӣ	2011	2012	2013	2014	2015
Буҷети ноҳия	674234	1,53%	40	72695	398520,3	287014,3	135964,3
Буҷети вилоят	2 470 000	5,62%	-	280200	450250	380550	360000
Буҷети ҷумҳуриявӣ	1842986	4,19%	-	262396,5	545196,5	675196,5	360196,5
Сармояи хориҷӣ	4315365	9,82%	20	732525	1091618	1312603	1178598
Маблағҳои соҳибкорон, х/д ва аҳолӣ	1356689	3,08%	-	115000	556689	430000	255000
Эҳтиёҷот ба маблағ	33262981	75,76%	-	5796017	11358667	11477667	10466171
Ҳамагӣ:	43922255	100%	60	7258834	14400941	14563031	12755930

Диаграммаи №9. Вазни қиёсии ҳамаи сарчашмаҳои маблаггузоии БРН

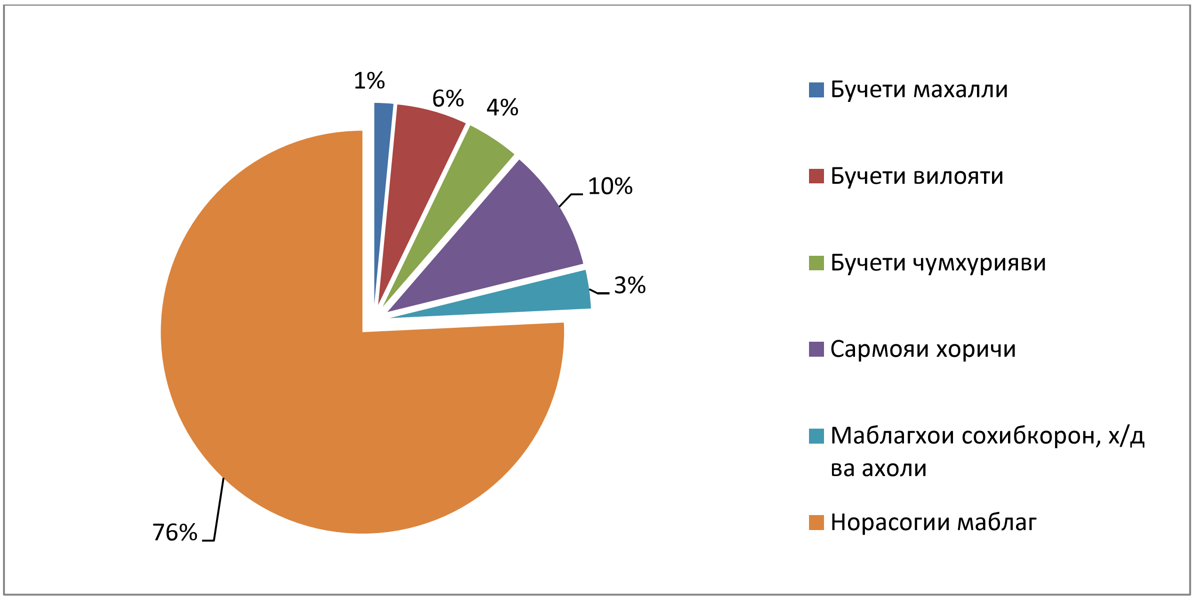

Инчунин ҷиҳати самаранок истифода намудани маблағҳои буҷетӣ ва дигар сарчашмаҳои маблағгузории барои татбиқи Барномаи Рушд пешбинӣ гардида ҳаматарафа мавриди баррасӣ қарор диҳанд.

Айни ҳол, мутахассисони бахши иқтисоди Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳияи Шаҳристон оид ба роҳҳои асосии ҷалби маблағҳои иловагӣ барои татбиқи чорабиниҳои пешбинӣ гардида, таҷрибаи кофӣ надоранд. Аз ин лиҳоз, мутахассисони Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии ноҳияро лозим аст, ки ҳамкориро бо ташкилотҳои молиявии байналхалқии муқими ҷумҳурӣ тақвият дода, тартиби дурусти таҳияи лоиҳаҳои сармоягузориро ба таври васеъ омӯзанд. Инчунин, масъалаҳоро оид ба ташкили «Фондрейзинг» мавриди баррасӣ қарор дода, барои дар амал татбиқ намудани он чораҳои зарурӣ андешанд.

БОБИ 3. НИЗОМИ МОНИТОРИНГ ВА АРЗЁБӢ

Яке аз унсурҳои муҳими низоми идоракунии татбиқи барномаи рушди иҷтимоию иқтисодии ноҳияи Шаҳристон, низоми мониторинг ва арзёбӣ мебошад. Он барои мушоҳидаи ҷараёни корҳо ва таҳлили натиҷаҳои бадастомадаи Барнома, ошкор намудани таҷрибаи мусбии андӯхта ва проблемаҳои мавҷуда дар татбиқи он истифода бурда мешавад.

Низоми мониторинг ва арзёбӣ имкон медиҳад, ки робитаи мутақобила ва муттасил дар сиёсати қабулнамуда ва натиҷаҳои татбиқи амалии он таъмин гардад.

Гурӯҳи мониторинг ва арзёбӣ бо қарори Раиси ноҳия таъсис дода шуда, аз 5-7 аъзо иборат мебошад (мутахассисони соҳавӣ ва кормандони масъули мақомоти маҳаллии ноҳия). Гурӯҳи мониторинг ва арзёбиро Раиси ноҳия ё яке аз муовинони он сарварӣ мекунад.

Бо қарори мазкур барои гузаронидани мониторинг ва арзёбии Барномаи рушди ноҳия - сардори шӯъбаи иқтисод шахси масъул таъйин карда мешавад.

Раиси ноҳия фармоиши махсус мебарорад, ки нусхаи ҳисоботи семоҳаи ҳамаи лоиҳаҳои дар БРН дохилшуда барои ҳисобот ба шӯъбаи иқтисод пешниҳод шавад.

Муҳим аст, ки давра ба давра малака ва дониши аъзои гурӯҳи мониторинг ва арзёбӣ баланд бардошта шавад.

3.1. Сохтори низоми мониторинг ва арзёбӣ

Барои мониторинги Барномаи рушди ноҳия мушоҳидаи омилҳои зерин зарур мебошад:

- то кадом андоза ҳадафҳои Барнома амалӣ шуда истодаанд;
- дар доираи Барнома, лоиҳаҳо чӣ гуна амалӣ шуда истодаанд.

Ба ифодаи дигар, бояд мониторинги натиҷаҳои нақша (дар ин ҷо сухан дар бораи натиҷаҳои Барнома дар маҷмӯъ меравад, на натиҷаҳои лоиҳаҳои ҷудогонаи он) ва мониторинги ҷараёни татбиқи лоиҳаҳо гузаронида шавад.

Мутаносибан низоми мониторинг бояд ду унсурро дар бар гирад.

Мониторинги натиҷаҳои нақша бо роҳи ченкунии аҳамияти индикаторҳо анҷом дода мешавад. Мутаносибан, муваффақшавии ҳадафҳои нақшаро аз рӯи он мулоҳиза намудан мумкин аст, ки то кадом андоза мақсадҳои нишондиҳандаҳо ба даст омадаанд. Ҳамаи нишондодҳои пешниҳодгардида дар хазинаи маълумотҳои Раёсати оморӣ ноҳия мавҷуданд. Мониторинги натиҷаҳо ҳар сол гузаронида мешавад.

Мониторинги иҷрои лоиҳаҳо дар доираи Барнома, тавассути параметрҳои зерин гузаронида мешавад: назорати ҷойгоҳи лоиҳа ва мувофиқат намудани он бо барнома. Дар ин маврид ҷадвали электронӣ бо формати Excel таҳия мешавад ва бояд ҳар семоҳа ба таври синхронӣ ва бо ҳисоботнокии лоиҳаҳо тасҳеҳ карда шавад.

Азбаски сатҳи коркарди лоиҳаҳои БРН гуногун аст, он дар таҳияи низоми мониторинг ба назар гирифта шудааст. Лоиҳаи ба Барнома дохилкардашуда метавонад 5 ҷойгоҳ дошта бошад. Инчунин, он метавонад тамоман таҳия нашуда ва ҳоло дар марҳилаи таҳия қарор дошта бошад, лекин дар Барнома номи он зикр гардидааст. Лоиҳаҳое низ ҳастанд, ки пурра таҳия шудаанд, вале аз сабаби набудани маблағ ё дигар омилҳо татбиқи онҳо оғоз нагардидааст. Инчунин лоиҳаҳое ҳастанд, ки дар арафаи анҷомёбӣ қарор доранд ва лоиҳаҳое мавҷуданд, ки онҳо аллакай иҷро шудаанд. Шахсе, ки ҷадвали мониторингро пур мекунад, бояд рақамҳои 1 то 5-ро вобаста ба ҷойгоҳи воқеии лоиҳа гузорад (ҷадвали 1).

Мониторинг ва арзёбӣ иҷрои лоиҳаҳоро ба чор гурӯҳ ҷудо мекунад: «ҳамааш хуб»; «номувофиқатӣ дорад», «номувофиқатии ҷиддӣ дорад», «лоиҳа амалӣ нашудааст».

Дар охири сол ҳангоми зарурият арзёбии чораҳои андешидашуда ва лоиҳаҳо дар яке аз соҳаҳои барнома бо назардошти захираҳои мавҷуда ва талаботи иттилоотӣ гузаронида мешавад. Арзёбии таъсиррасонӣ аз ҷониби мутахассисони соҳавӣ ва мустақил (коршиносон/экспертҳо), ки ҳолати бахши мазкурро хуб медонанд, гузаронида мешавад.

Ҷадвали №56 Тартиби пур кардани ҷадвали мониторинги лоиҳаҳои барномаи рушди иҷтимоию иқтисодии ноҳияи Шаҳристон

Ҷойгоҳи лоиҳа (рақам аз 1 то 5)	Иҷрои лоиҳа нишонгузории ҳарфӣ-рангӣ: а-сабз в-сурх б-кабуд г-хокистарранг
1. Таҳия нашудааст 2. Мавриди таҳия қарор дорад 3. Таҳия шудааст 4. Амалӣ шуда истодааст 5. Амалӣ шудааст	(а)Ба нақша мувофиқ аст ё тамоили назаррас надорад. (б)Тамоили назаррас ба нақша дорад. (в)Тамоили қатъӣ ба нақша дорад. (г)Лоиҳа амалӣ нашуда истодааст.

РӮИХАТИ МАШВАРАТЧИЁНИ ТАҲИЯИ БРН

1.	Ҳамидов С.	Сардори шӯъбаи рушди минтақаҳо, Вазорати рушди иқтисод ва савдои ҶТ;
2.	Қурбонхоҷаев Ю.	Мушовири калон оид ба идоракунии маҳаллии БРСММ;
3.	Олимов М.	Мутахассиси БРСММ оиди ҷалби захираҳо;
4.	Мадаминов Р.	Мутахассиси БРСММ оид ҳамоҳангсозӣ;
5.	Деҳқонов Ҷ.	Мутахассиси БРСММ оид ба банақшагири;
6.	Сатторова Л.	Мутахассиси БРСММ оид ба идоракунии маҳаллӣ;
7.	Азизова С.	Мутахассиси БРСММ оид ба идоракунии маҳаллӣ;
8.	Норов А.	Н.и.и, мушовири миллӣ дар БРСММ;
9.	Ҳакимов Х.	Мушовири миллӣ дар БРСММ;
10.	Раҳмонов З.	Мушовири миллӣ дар БРСММ;
11.	Абдуллоев М.	Мушовири миллӣ дар БРСММ;

Ба чоп 25.09.2012 имзо шуд.
Ҷузъи нашрию ҳисобӣ 9. Ҳуруфи адабӣ.
Адади нашр 30.

Дар ҶДММ «Контраст» чоп шудааст
ш. Душанбе, к. Н. Муҳаммад, 26